

Дневникъ

(стенографски)

XIX^{то} обикновено Народно събрание

Първа извънредна сесия

19. засъдание, сръда, 26 май 1920 г.

(Открыто въ 3 ч. 40 м. слѣдъ пладне)

Секретарь И. Гетовъ (з): (Чете)

Законъ

за допълнение избирателния законъ".

Прѣседателътъ: Които ежъгласи съ така прѣчертеното заглавие на законопроекта, моля, да си вдигнатъ рѣката. Болшинство, Събраніето приема.

Секретарь И. Гетовъ (з): (Чете)

„Членъ единиственъ. Когато при юбилични и окръжни избори една или нѣколко листи, които съставляватъ болшинство отъ подадените гласове, поради формални причини сѫ незачетени отъ съответната окръжънъ съдъ, изборътъ се счита за нестапанъ и въ опредѣления отъ избирателния законъ срокъ се пристига къмъ новъ изборъ.

„Забѣлѣжка. Настоящия законъ се отнася и за произведените следъ войната общински и окръжни избори."

Прѣседателътъ: Има думата г. Цони Брышляновъ.

Ц. Брышляновъ (п): (Отъ трибуната) Г. т. народни прѣставители! Поради една формална причина, пропуснахъ да се изкажа по принципъ по този законопроектъ, макаръ да бѣхъ запечатанъ. Не зная какъ, трѣмата оратори, записани да говорятъ прѣди мене, сѫ се отказали отъ думата и въ часа, когато азъ се явихъ, бистъ късно за мене. Сега имамъ случаѧ, г.-да, да кажа онova, което шансъ има да създадатъ на закона, и то не ще се различа отъ онova, което бѣхъ казалъ и по-рано, защото членътъ е единъ единиственъ.

Прѣди всичко, по заглавието, което, както разбрахъ, се ирие, че крѣка само двѣ думи. Въ проекта бѣше казано „законъ" — и пишо повече. Комисията е счела за нужно да каже: „Законъ за допълнение избирателния законъ". Но азъ съмъ тъмъ, че и това е недостатъчно. Материята, която урежда този членъ единиственъ, се отнася къмъ единъ отъ членовете на избирателния законъ и този членъ е,

Прѣседателътъ: (Звъни) Моля, г. секретаръ да прочете списъка на народните прѣставители.

Секретарь И. Гетовъ (з): (Прочита списъка. Отъ засъданието сѫ отсътствували народните прѣставители: Арифъ Агушевъ, Иванъ Ангеловъ, Константий Бозвелевъ, Тома Вълчевъ, Дѣлю Георгиевъ, Стефанъ Даскаловъ, Василъ Димчевъ, Никола Дѣйковъ, Коста Каневъ, Иванъ Ковачевъ, Величко Козниччи, Василь Коларовъ, Рашко Маджаровъ, Александъръ Малиновъ, Георги Миневъ, Димитъръ Нейковъ, Стефанъ Обрѣиковъ, Петко Палиевъ, Стойче Ризовъ, Митко Семовъ, Никола Сапунджиевъ, Митко Соколовъ, Теодоръ Теодоровъ, Стефанъ Тодоровъ, Христо Тодоровъ, Юрданъ Урумовъ, д-ръ Йосифъ Фаденхехътъ, Иванъ Цанковъ, Коста Ципорановъ и Юрданъ Юрдановъ)

Прѣседателътъ: (Звъни) Отъ 216 народни прѣставители присъствуватъ 166. Има нужниятъ кворумъ на засъданието за открито.

Прѣди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ на народното прѣставителство, че бюрото е разрѣшило отпускане на слѣдните народни прѣставители:

На г. Коста Ципорановъ — 1-дневенъ отпускъ за 26 т. м.;
На г. д-ръ Никола Генадиевъ — 3-дневенъ отпускъ отъ утрѣ;

На г. Иванъ Цанковъ — 15-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 25 т. м.

На Нинова Дѣйковъ — 3-дневенъ отпускъ;

На г. д-ръ Калю Консуловъ — 1-дневенъ отпускъ за 25 т. м.;

На г. Василь Димчевъ — 5-дневенъ отпускъ;

На г. Никола Сапунджиевъ — 4-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 26 того.

Пристигналиме къмъ дневния редъ.

Първа точка отъ дневния редъ е второ четене законодателното предложение за изменение избирателния законъ по отношение на изборите за окръжни и общински съветници.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

които тръбваше да се измени или допълни. И според мене най-правилното е да се направи заглавието „Законъ за допълнение чл. 144 на Избирателния законъ“. Чл. 144 говори за това, какъ съдътъ пръглежда изборните книжки, утвърждава или касира изборите. Той има четири алиици и ще съгъда, според мене, да му се тури един постъдна, пета алиица, която да изразява мнъжътъ, която се съдържа вътър този членъ, т. е. че и вътър този случай се счита за нестаниали изборите, когато на една или повече отъ партиите, имащи большинство отъ гласувалите избиратели, отъ подадените гласове, еж унищожени листите, поради формални причини. Тамъ му е мястото, г-да, толкозъ повече, че този чл. 144 има приложение и за общинските съвети. Вие ще замърите вътър чл. 158 отъ избирателния законъ, който е вътър главата за общинските съвети, наредби, че чл. 144, вътър всичките му постановления, се прилага и за общинските съвети. Така би тръбвало да се постъпят, за да не имаме ите тази нещъобразност, когато съдиищата или избирателите ще си служат сътър избирателния законъ, да търсятъ винаги два закона: единъ избирателни законъ и другъ законъ сътъкавши си петъ-шестъ думи за изговаряне допълнения. Тръбва да се допълни единъ отъ членовете и по този начинъ законътъ да биде нѣщо цѣло.

Сега, г. г. народни представители, по съдържанието на

Комисията е внесла съществена промяна. Тя се състон вътъ това, че по-рано вътъ много повече случаи станали общински избори требаше да се считат за нестанали, отколкото сега. Сега нестанали ще се считат само опъзирни избори, при които една, двъй или повече партии, като съм получили большинство отъ гласовете на гласувалиите избиратели, виждат свояте листи касирани поради формални принципи. По-рано вътъ законопроекта бъше казано: „Ако една партия, която има най-много гласове сравнятелно другите“... Напр. ако съм гласували за девет листи и ако отъ тия девет листи осемте съм получили по 20 гласа, а деветата е получила 21 гласъ и тя е незакачена, сътъ съответната окръжка ще съм поради формалния принцип, само затуй, че деветата листа има 21 гласа — съм единъ повече отъ другите — изборът се развали и се произвежда новъ изборъ, макаръ че имате още на осемъ място по 20 гласа, подадени за другите листи, напълно валидни. Много справедливо, много тактично е, дълго комисията е внесла това изменение да те се фаворизира една единствена партия само заради туй, че тя, като е пропуснала чисто формалните изрекдания на закона, става принципа да се развали изборът, само защото тя има единъ гласъ повече отъ всички подадени гласове. Друго е, когато една или повече групи, като съм получили повече отъ половина отъ гласове на гласувалиите избиратели, съм видятъ безъ мандатъ вътъ окръжия или общински съвѣтъ. Това е не само справедливо, това е напълно въ духа съ ражния избирателенъ законъ и съ чл. 8 отъ закона за окръжните съвѣти. Чл. 8 отъ закона за окръжните съвѣти предвижда, че когато даже избранъ окръженъ съвѣтъ не види изостаналъ съ по-малко или само съ половина отъ първоначално избрани съвѣтници, трябва да се разтурни. Същото е и за общинските съвѣти по силата на нашия избирателенъ законъ: когато половината или повече отъ половината избраници съм подадатъ оставките, съвѣтът се разтурва. Такъвъ е смисълътъ, такава е буквата на нашия законъ. А то какво значи? Че даже и половината отъ избирателите съм останали безъ мандатъ — защото тѣзи избиратели, като съм гласували за листите, тѣ пакъ оставатъ съ мандатъ, защото щдаватъ тѣхните замѣтници — по законодателътъ отива догамъ, че казва, какво първоначално избрали съм значително по важни отъ следующите тѣхни замѣтници я съм по тая принципа съ позволява да се разтурни първите окръжни или общински съвѣти. Когато иде вътъ единъ избори видимъ, че половината избиратели се виждатъ безъ мандатъ, очевидно, че тукъ има единъ порокъ. Този порокъ може да се дължи на невниманието, на несчитността на нѣкоя група, но вътъ всѣни случаи справедливо и нѣщестъобразно е да се приеме този смисълъ, който е вложенъ вътъ измѣненето на този членъ единственъ,

— Но, г. г. народныи прѣдставители, ио-нататъ азъ на-
мирамъ, чо този членъ в редактираніи по единъ, мога да
кажа, невъзможъ начинъ. Прѣди всичко, не е ясно кога
ставать новитѣ избори и, второ, не е ясно кой ще управ-

лява общинската или окръжния съвѣтъ дотогава, докогато станатъ втори избори. А въ единъ избирателенъ законъ тези важни въпроси не могатъ да останатъ неуяснени. Кога ще станатъ новите избори? Казано е: „Избрътъ се счита за нестапал и тъкъ опредѣлението отъ избирателния законъ срокъ се пристига къмъ новъ изборъ“. Кой е опредѣлението въ избирателния законъ срокъ за произвеждане на новъ изборъ? Ако ю за общински съвѣтъ, за единъ секция или даже за всички, дъгъто не е станалъ избрътъ, той става на следующата недѣля. Обаче, когато този изборъ ще бѫде календаръ не заради туй, защото бюрото въ констатирало, че избрътъ не е станалъ, а заради туй, защото много по-късно единъ окръженъ сѫдъ ще произнесе, че този изборъ да се счита нестапалъ, вие имате напримѣръ въ избирателния законъ, които дава на окръжия сѫдъ единъ срокъ отъ пълъ единъ мѣсяцъ да се произнесе по утвържданието на общинските избори, когато тези избори сѫ общи за цяла страна. Вие следователно не можете въ опредѣлението отъ закона срокъ — единъ недѣля — да произведете този изборъ, заради туй, защото въ течението на тази недѣля ще е възможно окръжиятъ сѫдъ да се произнесе, чито пъкъ да съобщи на управителя, който отъ своя страна да нареди новъ изборъ, да стане той избраненъ на избирателнъ, да отидатъ тѣ въ града да си напечататъ нови бюллетени и т. н. Тъй щото не трѣба да се остави тази неясностъ, а трѣба да се опредѣли точно кога става този новъ изборъ. И понеже, г-да, въ изборите, които ставатъ общо за цяла страна, на окръжния сѫдъ е даденъ отъ избирателния законъ срокъ отъ единъ мѣсяцъ, за да се произнесе, то въ течението на единъ мѣсяцъ ще стане ясно коя избори сѫ нестапали по такава причина. Въ случаи се казва, че избрътъ става въ срокъ въ втори недѣлея денъ сѫдъ като окръжиятъ сѫдъ се произнесе върху станалиятъ избори и счете избраненъ изборъ за нестапалъ поради горната причина. Да се даде срокътъ, който има окръжиятъ сѫдъ, илюсъ двѣ недѣли, защото една недѣля споредъ мене е недостатъчна. Въ тая недѣля окръжиятъ сѫдъ ще изпиши тѣ управители, а той ще трѣба да го разглажи на избирателнъ да си напечататъ бюллетени и пр., защото ще трѣба да се предполага, че първите бюллетени сѫ изчерпани, а това за селата, където пътятъ съобщения сѫ затруднени, както знаете, не може да стапе въ една недѣля. Минимумъ срокътъ трѣба да бѫде двѣ недѣли. Сѫщото е и за окръжиятъ съвѣтъ. Така трѣба да се опредѣлиятъ срокътъ, кога става новиятъ изборъ, а не както е казано „въ опредѣлението отъ закона срокъ“.

Но, г. г. народни представители, имащ друга единственна страна, която тук не е уяснена. На това измънение от избирателния законъ се дава обратна сила. Даването обратна сила на този законъ издаде предъ българското общество желанието на вносителят на този предложение и на тяхните избиратели от земеделската група да поправятъ тъй да се каже, гръбнакъ на своите хора, които при изборите не съм спасили извънестни формалности и съдиишата твърде заобично съм счели тяхните листи за анулирани и тяхните гласове за унищожени. Но безъ да се ровимъ въ тези мотиви, понеже признавамъ, че тъй както чега е редактиранъ членът е спрavedливъ, е въ духа на закона . . .

Министъръ С. Омарчевски: Сега законопроектът се разглежда на второ четене, а не по првиците.

Ц. Брышляновъ (п): Моля Ви се. Вие сте твърдъ новъ като министъръ, за да давате акъль. Азъ зная, че се съзаконопроектът е на второ четене и азъ ще направя писмено своето предложение. — Казвамъ, понеже приемамъ, ние съчитаме, че въ основата си така изменихъ този членъ е справедливъ, нѣма защо да се ровимъ въ тъзи мотиви. Но, г-да, трѣбва да се обясни следующо: като юре се даде обратна сила на този законъ, съѣдва ли, че Народното събрание трѣбва да упътжи веднага съ своя вътъ законнитъ опредѣлението на ограниченията съдилища, които вече на основата на избирателния законъ єжъ провъзгласили извѣстни съѣтици, скръжили или обшифри, за законни избрани? Съѣдва ли, че тези постъпки вече на работа община и окръжни съѣтици, провъзгласени отъ последните избори, ще трѣбва да напуснатъ и на тѣхно място г. министъръ да назначи членъ комисии, която да управляват тенъръ до новия изборъ? Споредъ менъ това въ никакъ случай не може да стане и

не бива да става, г-да. И ако въ туй отнношение се пръслъдва иъкачва цѣль отъ г. г. вибсителите, азъ тръбва да се обяви рѣшилно противъ нея и да я осудя. Защото, г-да, не забравяйте, законът е напълно спасенъ отъ сѫдилищата и Камарата не бива да влизъ въ функциите на сѫдилищата дотамъ, че да отмѣнява тѣхните рѣшения, не бива тя да се мѣси въ работата на сѫдебната власт по такъвъ единъ грубъ начинъ. Най-многото, което Камарата може да приеме, то е да нареди съ членъ единственъ за въ бѫдеще какво ще става съ тия листи, които са попаднали въ тази категория. Най-сетне, ика му дадемъ и обратна сила въ смисълъ, че ще станатъ нови избори. Съ това ние, г-да, само ще съкратимъ срока на опѣзи избраници, които законъ съ избрали, по съ избрани по такъвъ начинъ, когато единъ голѣма част, половината отъ другите избиратели съ се видѣли безъ мандатъори поради формални причини. Но законът правилно ги е провъзгласилъ. Ние като Народно събрание, ако зачитаме законът, ако държимъ за престъпка на сѫдилищата, не бива да отмѣняваме тий да кажа, съ нашето гласуване тѣхните рѣшения. Ние можемъ само, ако шете — тамъ еме властимъ — да съкратимъ срока на новозбранието по същата на избирателите законъ съвѣти, окръжни и общински, докогато се произведатъ нови избори. Слѣдователно, щомъ сѫдилищата констатиратъ на основание новия законъ, който ние ще издадемъ, че въ единъ общини или въ единъ окръгъ повече отъ половината избиратели съ подали гласове за листи, които съ унищожени, назначаватъ се, по нареддане на министра на вътрѣшните работи за окръжните съвѣти и по нареддане на окръжните управители за общинските съвѣти, нови избори. Докогато тези нови избори се произведатъ, докогато новозбраниятъ съвѣти встъпятъ въ длъжност, съвѣтътъ, които до-ега функциониратъ като избрани и провъзгласени отъ сѫдилищата, продължаватъ да функциониратъ, а не да ги замѣстватъ 3-членни комисии. Това е едно отъ най-сѫщественитъ уясненія, които азъ съмъ тъмъ за нужно да дамъ на почитабелното Народно събрание, за да не попаднемъ въ тази грѣшка, да видимъ опѣзи избраници, които сѫдътъ правилно и по законъ е провъзгласилъ, да бѫдатъ изметени по единъ административенъ начинъ и на тѣхно място да бѫдатъ назначени 3-членни комисии. Ако рѣшите обратното, г-да, азъ не зная дали отъ това вие ще имате особена полза, чисто егънтична, партийна, обаче вие ще нацесете единъ съмътъносенъ ударъ на законността въ тази страна и съ това съмътъ, че ще направите единъ голѣма пакость не само на себе си, на вашия престъпъ, но и на добрия редъ въ страната.

Прочее, азъ права предложение — което ще формулирамъ и пишемъ — новите избори да се произведатъ въ срокъ двѣ недѣли, слѣдъ като сѫдилищата счетатъ и обявяватъ първите избори за нестанали.

Б. х. Сотировъ (к): Двѣ недѣли е малъкъ срокъ.

Ц. Бръшляновъ (п): Може и три недѣли да бѫде, но азъ съмътъ, че двѣ недѣли сѫ достатъчни, понеже има цѣль мѣсецъ докато сѫдътъ се произнесе; въ теченіе на това време, даже и да не се е произнесъ сѫдътъ по-рано, всѣки ще знае по съдата на новия законъ, че този изборъ нѣма да се утвърди и всѣки ще се готови за новъ изборъ; и рѣшението на сѫда нѣма да бѫде иъшо ново. И второто предложение е, че въ забѣлѣжката на този членъ ще тръбва да се прибави: въ този послѣдния случай, когато се касае за избори, становатъ слѣдъ войната, провъзгласенъ отъ окръжните сѫдилища общински и окръжни съвѣти губятъ мандата си отъ дено, когато постѫпятъ новозбраниятъ общински и окръжни съвѣти. Това тръбва точно да се каже, за да нѣмаме никакви недоразумѣнія нито въ администрацията, нито въ сѫдилищата.

Послѣдна бѣлѣжка, която ще направи, е тази: не бива въ единъ законъ да се турятъ такива неясни изрази, като „отнася се и за произведените слѣдъ войната общински и окръжни избори“. Слѣдъ войната! Коя война? Може ли единъ законопроектъ да си служи съ такива неопредѣлени термини: „слѣдъ войната“, „слѣдъ гроздобера“, „слѣдъ беридата“ „или слѣдъ наводнението“? Когато се дава обратна сила на единъ законъ, тръбва да се каже точно датата отъ която той ще има обратна сила. И понеже, г-д, народни представители, нито единъ старъ изборъ не е останалъ въ нашата страна въ

смисълъ, избралиятъ отъ старите избори да сѫ още мандатъори, а мандатъори сѫ тѣзи, които се избраха на 7 декември като общински съвѣтици и прѣзъ януари като окръжни съвѣтици, ние можемъ да кажемъ, че настоящиятъ законъ се отнася за произведените слѣдъ 1 декември 1919 г. избори за окръжни и общински съвѣтици. Тръбва да се тури една дата, не може да се каже „слѣдъ войната“, защото войни много, утре може да се запада нова война и да не се знае слѣдъ коя война. И тази забѣлѣжка моля да се има предъ видъ.

Ходатайствувамъ Народното събрание да гласува измененіята тѣй, както азъ ги формулирахъ.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Предложението, което сега се дебатира, е важно дотолкова, доколкото ще даде тълкуване на онни спорове, които се повдигнатъ стана нѣколко години подъ редъ при касирането на избори, било то въ Народното събрание, било то въ окръжните сѫдилища. За мене е по-важенъ той въпросъ, отколкото частичното предложение, което урежда само специални случаи въ България, кѫдето виждаме несправедливости при касирането на нѣкакви листи.

Избирателниятъ законъ урежда въ три члена — чл. чл. 64, 135 и 149 — формалностите, които тръбва да се съблодаватъ при избори: въ първия членъ — при законодателниятъ избори, въ втория — при изборите за окръжните съвѣти, и въ третия — при изборите за общинските съвѣти. Формалностите, които тръбва да се изпълняватъ при изборите за тези три учреждения, сѫ едини и сѫщи. Иска се най-напрѣдъ да се представи едно заявление отъ десетъ души избиратели, да се покажатъ пумерата на тѣхните избирателни карти, да бѫде указанъ редът на кандидатътъ въ листата, отъ коя партия сѫ, какъвъ цвѣтъ е избранъ и последна формалност — самътъ кандидатъ да даде заявление, че се съгласява да бѫде избранъ. Тези условия, формални да ги наредечемъ, сѫ общи и за законодателните, и за окръжните, и за общинските избори.

Породиха се случаи въ Народното събрание още въ Радославово време, породиха се нѣкои случаи въ послѣдно време тукъ: при единъ формаленъ дефектъ на листата, какъвъ става съ чея, може ли Народното събрание да я касира? По той въпросъ се раздѣлихме на двѣ. Тукъ обаче се касираха народни представители затуй, че листите, кѫдето тѣ бѣха поставени, чмаха нѣкои формални дефекти. И сѫдилищата, особено по общинските избори — защото тамъ сѫдътъ съ компетентъ да провѣрятъ изборите, тѣхната редъсъвѣтъ — сѫ касиратъ на много места листи поради дефекти сѫщо така формални. Какъ тръбва да постѫпи законодателството линеъ, като дава автентично тълкуване на този случай? И за мене въпросътъ е толкова по-важенъ, заради това, защото колкото и инцидентно днесъ да се урежда въпросътъ за общинските и окръжните избори, законодателътъ дава тълкуване на избирателния законъ относително всички избори — и общински и окръжни, и законодателни — той дава днесъ въ конкретна форма ясно своята мисълъ. Досега спорѣхме, че тази мисълъ на законодателя не е ясно изразена; искамъ въ нашия избирателенъ законъ че е казано, че по дефекти формални при съставянето на листътъ изборите сѫ касиратъ — искамъ това не е казано. И азъ съмъ поддържалъ винаги, и сега поддържамъ, че по дефекти формални листа не може да се касира и не тръбва да се касира, защото едно иъшо е мисълъта на законодателя, който иска да опредѣли листътъ, който ще влѣзатъ въ борба предъ избирателни корпуси, друго иъшо е проявената народна воля. А елементъ сѫщественъ въ избора е волята на избирателите, не формалността по наредбата и конституирането на листътъ. По-напрѣдъ азъ чмахъ случай да кажа, че ако вървимъ по този пътъ, ние ще направимъ пропорционалната система по-лопа, отколкото бѣше мажоритарната, защото за различни замѣтайки и формалности имъ ще фалшивимъ народната воля, а то значи да веземъ за по-сѫщественъ елементъ формалността, отколкото дѣйствителната воля на народа, която е аслѣдъ истинските избори. Какво правимъ сега? Когато азъ съмъ поддържалъ тази теза, става вече въ чл. 149 алинея послѣдна, за да доказвамъ, че нашата за-

конодатель е шмалъ прѣдъ видъ винаги да не може да бѫде касиранъ изборъ по формални дефекти на листата. И тъкмо въ послѣдната алинея се казва: (Чете) „При разглеждане избора, окръжниятъ съдъ заличава имената на ония кандидати, които не сѫ да съгласи или сѫ го дали за повече отъ една кандидатна листа“. Въ този именно членъ законодателството си е проявило мисълта, че по единъ дефектъ формаленъ — каквато се изисква и за законодателнитъ, и за окръжните избори — въ случаи че той съществува при общинските избори, съдътъ не може да касира една листа за туй, че кандидатътъ не си е далъ съгласието. И въ членъ изригно е упоменато, че че се заличи, че се махне името на този кандидатъ, а листата ще си остане. И когато ние прилагахме тази мисълъ на законодателя въ Радоставово време при единъ случай, когато тукъ се касира изборъ по такъвъ дефектъ — именно туй поддържахме ище тогава — че се разбере, че произволно бѣше тогава касирането. Когато ние имаме единъ случай такъвъ, който спрѣдъля горѣ долу мисълта на законодателя, че той ще иска по формални нарушения да касира листи, какво правимъ ище съ днешното измѣнение? Тъкмо приемаме принципа, че формалните нарушения, направени при конституирането на листи за окръжните и общинските избори, даватъ право вече да бѫде касиранъ изборътъ — при кое условие, че каже — и да станатъ нови избори. То значи ище днес по принципъ да възприемемъ, че по дефекти формални изборите могатъ да бѫдатъ касирани, и съ туй да дадемъ сила тъкмо на гледището, което се поддържаше досега, че правилно е лѣтствувано, когато се касираха избори по формални дефекти при конституирането на листите. Азъ — позволете ми тази нескромност — такъвъ грѣхъ спрѣмъ закона и пропорционалната система иѣма да направи. И затуй искамъ Народното събрание сериозно да схване моята мисълъ въ едно отношение, че давайки днесъ сериозно тълкуване по една материя, която прѣдизвика споръ, нека се съгласимъ да дадемъ при пропорционалната система прѣдимство на народната воля, отколкото на формалностите.

Слѣдъ тѣзи сѫждения, г-да, ще дойда на прѣдложението. Каква е мисълта сега на вносителите, да кажемъ, на правителството? Има една голѣма несправедливостъ, които съ въсъ наедно и азъ констатирамъ! На много места въ провинциалната листи за общинските съвѣти се касираха по принципа на формални дефекти; напр. единъ отъ 10-те души избиратели, които сѫ подпізали заявлението за поставяне на дадена кандидатна листа, не е билъ избирател и вслѣдствие този дефектъ окръжниятъ съдъ касира листата. Отъ тѣзи формални дефекти азъ ви вземамъ този прякоръ като най-нагледенъ. Тий се е случило, че въ с. Горно-Абланово, Бѣленска скопия, кѫдето сѫ гласували 400—500 души избиратели въ общинските избори, сѫ били унищожени листите на земледѣлците, на народници и на демократите поради такъвъ формаленъ дефектъ и останала една листа, редовно, формално наредена, на тѣсните социалисти, и тѣ взематъ 12 души общински съвѣтици съ 12 гласа.

Отъ земледѣлци: Съ 11 гласа.

Н. Мушановъ (д): 11 или 12, не е важно.

Б. х. Сотировъ (к): 67 сѫ.

Н. Мушановъ (д): Не е важно.

Б. х. Сотировъ (к): Нашите хора се отказаха отъ мандатите си.

Н. Мушановъ (д): Увѣрено съмъ, че както г. г. комунистътъ, тий и всички тукъ ще разберемъ, че по този начинъ тъкмо се фалшивирира волята на избирателите: не могатъ 67 души избиратели комунисти въ Горно-Абланово, при 360 изразени гласове за други партии, днесъ да иматъ общинското управление въ рѣгіонъ си.

Б. х. Сотировъ (к): Безспорно.

Н. Мушановъ (д): И народници, и демократи да сѫ — това не е народната воля. И вие сега дарите начинъ, по който ще съдите наредите закона по добре, за да не допуска той или тълкуването му да фалшивириша на-

родната воля по този начинъ. Да го намѣримъ. Но този начинъ, по който сега се законодателствува, измѣнението на закона, което сега става, гони тъкмо противни резултати. Азъ нѣмамъ на рѣка прѣдъложението, което е направено отъ г. г. вносителите, по първиятъ мотивъ тамъ е съдейниятъ: „За да се гарантира пропорционалната система, която желаетъ да даде прѣдставителство на всички партийни менишства въ страната, ние прѣлагаме туй законоположение“. Е, какъвъ ще бѫде резултатътъ, г. г. шародни прѣдставители, отъ това законче, което ище приемаме днесъ? Когато се констатира, че въ единъ изборъ сѫ касирани листи, за които сѫ гласували болшинството отъ избирателите, приема се, че такъвъ изборъ трѣба да се касира, за да се консулира отново народната воля. Но вие вѣче тукъ приемате принципа на большинството, на мажоритета. А пропорционалната система иска друго иѣшо, ти диги друга справедливостъ отъ пародното прѣдставителство: да гарантира въ такива случаи тъкмо прѣдставителството на менишства, защото това е ядката на закона, това е сѫщината на пропорционалната система. И мене не ме интересува този случай, а ме интересува другиятъ, който ще ви поставя. Прѣдставете си, че дадена листа е получила 301 гласа отъ 600 души избиратели, а другите листи сѫ получили 299 гласа; ако въ послѣдните листи има формални дефекти, тѣ се унищожаватъ и большинството на първата листа ще вземе мандатите, които имъ се падатъ. Тъкмо съ това ище даваме прѣдимна на мажоритарната система и унищожаваме прѣдставителството на менишства, когато цѣлътъ на пропорционалната система е тѣкъ да прѣдстави. Фактически сега тий ще стапе: ония листи, които имътъ большинство, тѣ се изхвърлятъ; значи, че дадете прѣдставителството пакъ на ония листи, които имътъ большинство, и по този начинъ партията, останали въ менишество, ще имътъ никакво прѣдставителство. Значи, съ туй измѣнение днесъ ище искаме да потвърдимъ принципа на большинството, на мажоритарната система и да унищожимъ принципа за прѣдставителството на менишства, което е цѣлътъ на пропорционалната система. Азъ съмътъ, г-да, че всички ще схванате туй. И защото го правимъ тъкмо сега, слѣдъ тѣзи спорове, които станаха, съмътъ — азъ за себе си поне винаги съмъ поддържалъ този принципъ, че трѣба да дадемъ формалните и моралните елементи въ избора — че тие нанасяме единъ сериозенъ ударъ на пропорционалната система. Това не трѣба да стане.

А защото има неправди, които станаха, трѣба да дадемъ начинъ да ги прѣмахнемъ, но той не е този. Начинъ е съдейниятъ: по формални нарушения не можете да касирате изборъ при изразена народна воля. Никѫдѣ законодателството не го е казало и имаше смишъль да не го каже. Но ако памирате, че има нѣкакъ формалности, които казвате, че сѫ сѫществени, отъ по-голямо значение, и които могатъ да се отразятъ върху волята на избирателите, тогава да вземамъ да ги подраздѣлъмъ, да намѣримъ, кои сѫ формални принципи, които, като че се съблудятъ, иматъ съответно също сериозенъ въздействие въ изборите, тѣкъ да съмътъ за сериозни, на тѣкъ да се спремъ и когато видимъ, че сѫ нарушили, да се касира изборътъ. По този начинъ ще поправимъ единъ законодателство, което съмътъ, че не е съвѣршено, и ще въсегащата си форма не е всенѣдо изучило въпроса, че е имало прѣдъ видъ въ всички случаи, които можеха да се случатъ въ практиката, и по този начинъ сериозно ще законодателствува. Но вие днесъ пакъ оставяте туй, че ако единъ избирателъ отъ 10-те души, които трѣба да поставятъ листата, неправидно е посоченъ като избирател и не е ималъ туй право на избирател, макаръ изборъ да се произведе, макаръ тази листа да е получила 500 гласа, да кажемъ, отъ хиляда изразени гласове, макаръ че народътъ е изразилъ волята си, че той е за тази именно листа, която има този дефектъ, вие тази листа пакъ ще я касирате. Какво тогава поправяме съ това? Абсолютно ищи. Правимъ само единъ грѣшка, защото съ тълкуването, което давате въ този законъ, ви поддържате по принципъ, че по формални дефекти, колкото и да сѫ инициалъ тѣ, могатъ да се касиратъ листи, слѣдъ като е произведенъ изборътъ. То значи ище сериозно да не дѣбатираме по пропорционалната система. А съ надмошното, което давате на листите, които сѫ получили большинството гласове, и само по формални дефекти въ тѣкъ да касирате избора, вие доказвате още веднажъ, че се връщате къмъ мажоритарната система и

гледате много леко на ония листи, които съм във мнението, по които по принципа на пропорционалността тръбва да бъдате представени, а вие не ги зачитате.

Азъ считамъ, че законътъ във тази си форма от една страна нѣма да достигне цѣльта, която гоши, а от друга страна съ туи именемъ законътъ ище ще дадемъ тълкуването на сегашното Народно събрание по всички ония неправилности, които станаха досега при тълкуването на избирателния законъ. Азъ и сега държа, че съ това ище не служимъ на пропорционалната система, че още веднажъ и напасяме единъ новъ ударъ и като се върви по този начинъ, чии ми се, че единъ слѣдъ друго ище отивамъ къмъ пейното учищожаване по скоро, отколкото къмъ тойното солидно поправяне вследствие практическия животъ въ течение на нѣколко години при упражнението на избирателното право въ последните избори.

Азъ бихъ направилъ, г. г. народни прѣставители, слѣдното прѣложение: по формални дефекти, окръжните съдилища и съюзите иматъ право да не признаятъ листътъ, да ги изхвърлятъ; следователно, всички, които иска да вземе участие въ избора, да си напасатъ листата редовно. Единъ пътъ приетъ листътъ съ туи дефекти, наредътъ проявилъ болята си при избора, изборътъ съи е редовенъ и всички касирани листи отъ окръжните съдилища тръбва да се възстановятъ отново и съобразно съ пропорционалната хората да си засматъ мястата. Въ тази смисъ говорихъ по-натѣдъ и уважаемиятъ г. министъ Турлаковъ ми възрази: „Истинъ е, казва, че ище можемъ отъ министерството да сезирамъ Касационния съдъ и ище го сезирамъ, обаче той късно се произнесе“.

Министъръ М. Турлаковъ: Не се е произнесъ и досега.

Н. Мушановъ (д): Азъ правихъ справка. Касационниятъ съдъ бѣха зачудени отъ твърдението на г. министра и ми казаха, че никога Касационниятъ съдъ не е сезираше този въпросъ.

Министъръ М. Турлаковъ: Сезирахъ е, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. Турлаковъ! Азъ ю отъ любовъ да правя мюзевирътъ съмъ излезълъ тукъ. Това е много интересенъ въпросъ — провѣрете, спрavете се. Въ Касационния съдъ ми казаха: „Никога Касационията не е сезирала и се чудимъ, какъ г. министъ Турлаковъ може да каже тези думи въ Народното събрание“. Азъ затуй повдигахъ този въпросъ. Тогава ище искахме да се произнесе Касационниятъ съдъ, за да видимъ, какъ ще се тълкува законъ. Днесъ, когато ище сме тукъ, ище сме надъ Касационния съдъ, защото ище сме компетентни да тълкуваме законъ. И тъкмо това тълкуване, което се дава, не е добро, то никакъ не върви по пътя на пропорцията, то никакъ подобрения не създава; напротивъ, ще съзладе по-голямъ конфликтъ между мисълта на законодателя и мисълта на избирателя, които ю се чуди: „Зашо, когато за една листа съ формаленъ дефектъ сѫладени 301 отъ 600 гласа, изборътъ се касира, а когато сѫладени за друга листа, такъ съ формаленъ дефектъ, 299 гласа, не се касира; зашо, когато сме мнението, напишътъ гласове и мандатъ ю да дадатъ на онъ, които иматъ 301 гласа“. Къде е пропорционалността? Нали ище за туй? се боримъ, по-малките и по-слабите партии да иматъ прѣставителство въ община? Този конфликтъ ю се създаде, когато единъ народъ е навикналъ да не разбира, какво прави законодателството, обебено по въпроса за изборите, и увѣривамъ ви, че ю знаемъ, какъ ще дадимъ начинъ, за да отиватъ гражданитъ да изразяватъ своята воля въ изборите.

Прѣдсѣдателътъ: Има думата г. Борисъ х. Сотировъ.

Б. х. Сотировъ (г): (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣставители! При дебатите по принципъ на внесения законопроектъ, нашата група чреъ мене иказа своею мнѣніе. Вие чухте тогава, че ище се съгласихъ по принципъ съ внесеното законодателно прѣложение отъ иѣкона народни прѣставители съ земедѣлската група. Мотивътъ, по които ище се съгласихъ съ това, азъ изложихъ тогава. Сега иѣма да се спиратъ върху това.

Ище правимъ три прѣложения по този законопроектъ и, за да бѫдатъ ясни за народното прѣставителство, азъ

взехъ думата да кажа нѣколко думи по тѣхъ. Вносителътъ на законопроекта казава, че прѣслѣдватъ цѣлта, да се осигури народовластието въ нашата страна, да не изпадамъ въ тѣзи абсурди, въ които сме изпадали сега, щото мнението да управлява въ изборните учреждения, окръжните и общинските съвети, иако то болшинството. Ище съ това, ако е истинското желание на вносителятъ на това прѣложение, заявихме по-рано още, че сме съгласни. Но ище заявихме още и това, че ако има основание да се иска, што въ общинските и окръжни съвети болшинството да управлява, то още по-голямо основание има, што и въ Народното събрание болшинството да управлява. Ище ви заявихме, че ю искаме разширението на това законоподателно прѣложение и заради това ю правимъ три прѣложения.

Първото отъ тѣхъ се отнася до самия текстъ на членъ единственъ. Ище прѣлагаме слѣдното: въ членъ единственъ подиръ думите „окръжни избори“ да се добавятъ думите „избори за народни прѣставители, училищни настоятели и други избори“. Този законъ ю прави за въ бѫдеще. Вие искаете да осигурите народовластието. Е добре, мотивътъ, които сѫществува за окръжните и общински избори, толкова повече сѫществува и за изборите за народни прѣставители, както и за училищни настоятели, така сѫщо и за онъ избори, които бѫха станали въ бѫдеще, съгласно избирателния законъ. Поради тая причина ище искаемъ слѣдъ думите „окръжни избори“ да се въмъкнатъ „избори за народни прѣставители, училищни настоятели и други избори“, и тогава членъ единственъ юще приеме слѣдната редакция: „Когато при общински и окръжни избори, избори за народни прѣставители, училищни настоятели и други избори една или нѣколко листи, които съставляватъ болшинството отъ подадените гласове, поради формална причина сѫ незачетени отъ съответните окръжни съдъ, изборътъ се счита за нестапанъ и въ определенъ отъ избирателния законъ срокъ се пристига къмъ новъ изборъ“.

Но ище правимъ още едно изменение въ едната този членъ: вместо „поради формална причина“, ище искаме да се тури фразата „поради каквато и да е причина“. Не само ако листътъ, за които ю дума въ законодателното прѣложение, ю бѫдатъ зачетени отъ окръжния съдъ по формални причини, но ако тѣ бѫдатъ незачетени и по каквито и да е причини, юшъ като ище се намърлимъ прѣдъ факта, че окръжниятъ съдъ не е зачель една или нѣколко листи, които съставляватъ болшинството отъ избирателите — нашата група ю прѣлага да се съгласите съ това изменение въ избирателния законъ, като се тури фразата „по каквато и да е причина“, не само по „формална причина“ — въ такъвъ случай да се счита изборътъ за нестапанъ и въ определенъ отъ закона срокъ да се пристига къмъ новъ изборъ.

Това е първото прѣложение, което нашата парламентарна група прави. Чии ми се, че то е достатъчно ясно, за да иѣма нужда отъ повече думи.

Ище правимъ прѣложение, юто къмъ този членъ единственъ да се въмъкне и алинея втора въ слѣдното съдържание: „Ако въ нѣкоя листа за народни прѣставители сѫ избрани лица, които сѫ иѣмали право на избирателна място или „ї го изгубили слѣдъ кандидатирането имъ, тѣхното място се зачма съ слѣдващите въ сѫщата листа кандидати, безъ да се касира цѣлата листа“. Това е второто прѣложение, което прѣвимъ. Когато ставаха дебатъ по изборите за Врачанска и Пловдивска избирателни колегии, всички оратори отъ болшинството казаха по въпроса: когато се касае за изборите за окръжни съветници или за общински съветници, законодателътъ ю казалъ какъ тръбва да се постъпи. И дѣйствително, въ чл. 144 отъ избирателния законъ, когато се касае за избори за окръжни съветници, ю казано: „Сѫдътъ се произнеса, както за пропорционалността на избора, така и за избраните лица и, ако нѣкое отъ тѣхъ не отговаря на изисканията на закона (чл. чл. 130 и 131), изключва го и го замѣства съ онова, което юде по редъ отъ сѫщата листа въ сѫщата околия.“ Когато се касае за избори за общински съветници, чл. 158 отъ избирателния законъ казва, че правието на чл. 144 има приложение и при изборите за общински съветници, т. е. че окръжниятъ съдъ ю иѣма право да касира цѣлата листа за това, че нѣкои въ листата иматъ право на избирателност, а че окръжниятъ съдъ ю изхвърли онова лице, което иѣма право на избирателност и вместо него юе пропъзгласи за избранъ слѣ-

дующия кандидат въ листата. Господата отъ болшинството, когато се дебатираше по изборите въ Пловдивската и Врачанска избирателни колегии, казваха: „Това постановление го нѣма при изборите за народни прѣставители; чл. 125 отъ избирателния законъ, казваха тѣ, е далъ върховно право на Народното събрание, при наличността, че сѫ избрани за народни прѣставители хора, които нѣматъ право на избираемостъ, то да се произнеса то да е властно да касира или не цѣлата листа. И вие, г. г. народни прѣставители отъ болшинството, възприехте противното на онова, което сте поддържали чрезъ вашиятъ оратори въ 1914 г. И заради това, защото, споредъ вѣсъ, имало въ листите на комунистическата партия въ Врачанска и Пловдивската избирателни колегии депутати, които слѣдъ кандидатирането имъ били изгубили правото на избираемостъ, вие приехте цѣлите листи на комунистическата партия да бѫдатъ касирани, като обосновахте това съ липсата на изрочно постановление въ избирателния законъ, въ което постановление да е казано това, което е казано за общинските и окръжните избори въ чл. чл. 144 и 158 отъ избирателния законъ. Е добре, за да не можете нито вие, нито кой и да сѫ подиръ вѣсъ, които ще искатъ по този начинъ да използватъ постановлението на чл. 125 отъ избирателния законъ, да мислятъ, че тѣ сѫ въ правото си да касиратъ цѣлите листи на която и да е партия заради това, защото имали тѣкакви формални дефекти, ние правимъ прѣложение и ви поставяме вѣсъ отъ болшинството на изпитаните да дадете доказателства, сте ли вие народовластици или не.

Л. Кандевъ (к): Такова обвинение може ли да имъ се направи! Боже пази!

Б. х. Сотировъ (к): Прочее, ние прѣлагаме да приемеме къмъ членъ 1 алтера втора съ слѣдното съдържание: „Ако въ тѣкакви листа за народни прѣставители сѫ избрани лица, които сѫ нѣматъ право на избираемостъ и сѫ го изгубили слѣдъ кандидатирането имъ“ — каквъто бѫше случаятъ съ нашия другар отъ Врачанска колегия — „тѣхното място се заема отъ слѣдващите въ едната листа кандидати, безъ да се касира цѣлата листа“.

Ц. Бръшляновъ (п): Така е и сега по закона.

Б. х. Сотировъ (к): Тѣ намиратъ, че не е така по закона.

Ц. Бръшляновъ (п): Значи, вие тълкувате закона като тѣхъ.

Б. х. Сотировъ (к): Не го тълкуваме така, но ние искаме да не имъ дадемъ възможностъ по-нататъкъ да кръшкатъ. Тѣ заявяватъ въ своите мотиви, че сѫ за обезгуряване народовластието въ България. Ние сме сѫщо за него. Е добре, ние ви правимъ това прѣложение и сега ще видимъ, сте ли вие за народовластието въ България или не. Това ще видимъ още по-вече съ онова трето прѣложение, което сега ще ви прочета.

Въ забѣлѣжката къмъ законопроекта е казано слѣдното: „Настоящиятъ законъ се отнася и за произведението слѣдъ войната общински и окръжни избори“. Азъ ви питамъ, защо само за тѣзи избори да има ретроактивна, обратна, сила този законопроектъ; . . .

Х. Пенчевъ (з): Да засегнемъ тогава и по-напрѣшните избори, прѣди войната!

Б. х. Сотировъ (к): . . . защо само за окръжните и общинашките избори, защо не е за изборите на училищните настоятели? Нима и тамъ измаше смѣшъ абсурди, които искаме виждаме при общинските и окръжните избори? Защо да нѣма ретроактивна сила този законъ и по отношението на изборите за народни прѣставители? Нали е въпросътъ да обезгуримъ народовластието? Е добре, начинъ за това има, ако вие възприемете оная редакция на забѣлѣжката, които искаме ви прѣлагаме.

Х. Пенчевъ (з): Вие идвate съмъ да кажете, че дѣйствително Парламентъ е ималъ право да касира избора ви.

Б. х. Сотировъ (к): Това не ида да кажа, а ида да ви отнема и послѣдното оръжие. Въ рѣчта си при общите дебати по този законопроектъ, азъ ви казахъ това, което ви

каза и г. Мушановъ, че вие го тѣкакви причини, а най-вече по формални причини, не можете да касирате цѣлите листи на народни прѣставители. Ако тѣкакъ народенъ прѣставител ще тѣкакъ избранъ кандидатъ нѣма право на избираемостъ, той ще бѫде заличенъ и на негово място ще дойде слѣдващиятъ кандидатъ. Това е законътъ, това е духътъ на закона, това сѫ вашите рѣчи въ 1914 г., произнесени отъ г. Ботева, сега прѣдседателъ на Народното събрание, отъ г. Турлакова, сега министъръ.

Нѣкой отъ земедѣлицѣ: Но г. Мушановъ признѣ, че касирането въ Радославово време е станало съвсѣмъ другояче, че Камарата не си е дала съгласисто.

Н. Мушановъ (д): То е пакъ по формаленъ дефектъ.

Д-ръ И. Фаденхехтъ (р): То е пакъ формалностъ. Даже тамъ е имало повече основания, по вашата логика.

Н. Мушановъ (д): Тѣ сѫ четири прѣдставители, изисквани отъ закона. Една отъ тѣхъ.

Б. х. Сотировъ (к): Е добре, ище ви прѣдлагаме така да се измѣни редакцията на забѣлѣжката къмъ законопроекта или да се добави слѣдното къмъ нея: (Чете) „Настоящиятъ законъ се отнася и за произведените слѣдъ войната общински и окръжни избори“ — да се добави слѣдъ това — избори за народни прѣставители и училищни настоятели“. Испо сега. Вие искате за с. Горно-Абланово да осигурите народовластието. Тамъ споредъ вѣсъ наши 11 души избиратели били избрали 12 души общински съвѣтчици и при наличността на едноти избиратели били поели общината въ рѫцѣ си. Ние ви заявявамъ, че това не е вѣрно. И да е вѣрно, то не е резултатъ на нашето желание, а на вашиятъ буржоазни закони.

Ю. Вълковъ (з): Тѣ сѫ „наши“ закони — защо ви сега ги редактирате, г. Сотировъ?

Б. х. Сотировъ (к): Нашите другари не сѫ приели да управяватъ при такова малко довѣрие. Азъ ви казахъ порано, че не само при тѣзи случаи, а когато искаме шестъ на шестъ общински съвѣтчици или седемъ на седемъ общински съвѣтчици, и тогава даже искаме да прѣмаме да управяваме, още повече, когато, както въ с. Горно-Абланово, имаме толкова малко избиратели. Е добре, вие искате да осигурите за с. Горно-Абланово, управлението му да се намира въ рѫцѣ на болшинството. Ние ви канимъ сега да се съгласите, не само въ с. Горно-Абланово, но и въ всички други села, където по силата на формалностъ единъ меншинство е дошло да управлява община или окръжни съвѣти, сѫщо и въ Народното събрание да не може единъ меншинство да управлива, да касира, каквъто бѫше случаятъ съ листите на цанковистите, демократите и комунистите въ Врачанска и Пловдивска избирателни колегии.

Ю. Вълковъ (з): Съвсѣмъ не е така.

Б. х. Сотировъ (к): Заради туй искамъ ви молимъ . . .

Отъ комунистите: Стига ги моли! (Смѣхъ)

Б. х. Сотировъ (к): . . . да се съгласите забѣлѣжката да приеме редакцията, която азъ ви казахъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Много учтивъ станахъ, г. Сотировъ.

Б. х. Сотировъ (к): Азъ съмъ билъ винаги учтивъ, г. министре. — Въ забѣлѣжката, слѣдъ думите „окръжни избори“ да се добавятъ и думите „избори за народни прѣставители и училищни настоятели“. Ако вие приемате тѣзи прѣложения, въ което азъ ви съмѣвъ . . .

Нѣкой отъ земедѣлицѣ: А-а-а!

Б. х. Сотировъ (к): . . . ще дадете доказателства що-годъ, че дѣйствително вие се рѣководите отъ принципа на народовластието въ нашата страна. Но тѣй като вие десега сте дали толкова доказателства за обратното, то

азъ не си правя илюзията, че вие ще приемете тъзи предложение. Ако ги правимъ ище, то не е защото ище върваме, че вие ще ги приемете. Съ факта на вашето поведение по изборите въ Врачанска и Пловдивска избирателни колегии, вие дадохте достатъчно доказателства, дали сте за народовластието въ нашата страна или не. Ако правимъ тия предложения, то е да ви поставимъ още единъ път на изпитание и, второ, да ви съмънемъ маската, да не съмънете да твърдите, че вие сте за народовластието въ тая страна.

Ю. Вълковъ (з): Щомъ искате да ни съмъкнете маската, ищма защо да ни молите да приемемъ туй предложение.

Б. х. Сотировъ (к): Всъщност ви боли, защото въ с. Горно-Абланово большинството не управлява, а мнението управлява.

Ю. Вълковъ (з): Вие хомъ молите, хомъ се заканивате! Не знаете какво правите.

Б. х. Сотировъ (б): Ако вие искате това изменение, искате го, както и г. Мушановъ добре да изтъкне, както направи тъжното и предишествуващото ораторъ, по което искате съобразяване — да разтурите същеските съвършти, на ако можете и окръжвате съвършти, да назначите з членъ комисии, и като оставите всички тъзи формалности въ избирателния законъ, който вие наричате абсурден, да се произвеждат избори, а сържанието е съдълеща да ги касирате и вие да управлявате въ община и окръжията дотогава, докогато и тукъ управлявате.

Председателъ: Има думата народният представител г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (е): Г. г. народни представители! Най-доброто законодателство е, когато отъ констатираните неправди законодателъ взема акть, за да ги изправи за въ бъдеще съ едно новоурядено положение, а най-лошото законодателство е, когато отъ отдалъ случаи за лични и партийни облаги Народното събрание почне да законодателствува.

Въпросите, които подигнаха тукъ прѣддеговорившите оратори, макаръ и инцидентно, съ сериозни и иматъ значение. И ако дѣйствително вие не мислите да уреждаме една материя, която се отнася само до отдѣлни случаи, вие би тръбвало да се справимъ съ изказанието ми и, ако не всички, икои отъ тяхъ могатъ да намѣрятъ място въ закона. Както миенията на г. Брызглинова, така и онова на г. Мушанова и изказанието отъ г. Сотирова миения не съ сериозни и могатъ да иматъ място въ единъ бъдещъ законъ. Обаче, както сега е редактиранъ законопроектъ за изменение на избирателния законъ, тѣ не могатъ да иматъ място, защото ще получимъ една каша, отъ която нико гъма да изтѣзе.

По тази причина, тъй както е редактиранъ членът отъ комисията, макаръ той да е иконо по-добро отъ първоначалния проектъ, азъ не мога да го приема. Защо? Защото разбирамъ, че има смисълъ, иърво да уредимъ, да разграничимъ съществените и несъществените формалности. Това дѣйствително тръбва да стане, ако дѣйствително вие мислимъ да създадемъ единъ законъ и за въ бъдеще и да улеснимъ избирателът, както и съдълищата, въ прилагането на закона. За мене не е сполучливо разрѣщение на въпроса онова, което ще дава и занапредъ права на съдълищата за най-дребни формалности да касиратъ единъ изборъ, да създаватъ може-би иъкога главоболие на избирателът, като ги викаятъ отново да произвеждат изборъ. Като Народно събрание, лие тръбва да създадемъ законоположение, което ще прѣдизи касирането на листи поради несъществени формалности и ще даде поголъмъ свобода на съда да не унищожава листи за единъ иниционъ дефектъ. Кои съ съществени, кои съ несъществени формалности, това не е работа на съда, и съдълищата досега се придържатъ строго о всички почти формалности. Законодателът е длъженъ да укаже на несъществените и съществените формалности. И ако вие, г. г. народни представители, искате да защитите избирателя въ селото и въ града, прѣмущество по-малко грамотния избирателъ, който не е въ положение да състави една листа, която да отговаря на изискванията на закона, дайте да направимъ опростотворение въ поставянето на листите, поне що се отнася до селско-общин-

скиятъ избори и до изборите за окръжни съвѣти; дайте да прѣмахнемъ — както азъ говорихъ, когато въпросътъ бъ поставенъ да се разглежда по принципъ — тия формалности, тъзи излишни прѣтрупвания, които често пъти ставатъ причина листата да съдържа дефекти и съдълищата да я унищожаватъ по тази причина. Съ новите изменения на законопроекта не се прѣмахва нищо отъ съществените неправди; това положение си остава и занапредъ, съдълищата и занапредъ ще иматъ право да унищожаватъ листи. Ако избирателът не съ могъл правилно да поставя листата си, ако иъкъ отъ поставените въ листата нѣма качества на избираемъ, ако не съ отишл наврѣме да положатъ листата предъ председателя на бюрото, закъсняли съ съ петъ минути, и противъвъроятно кандидатъ е помолилъ председателя на бюрото да отбѣлѣжи въ протокола, че има закъснение, листи такъ ще се касиратъ.

Е добре, азъ мисля, че ако искамъ да усъдимъ на избирателя — което именно е и вашето намѣрене, очистено отъ партизански съмѣтки — законодателстването тръбва именно въ това отношение да брави, да опрости тъзи формалности, да посочи на съдълищата, че тѣ не тръбва да се придържатъ строго въ несъществени формалности, но че тръбва да гледатъ само дали съ спазени онези съществени формалности, безъ които икои правили поставяне на кандидатна листа и въобще нѣма правилно производство при избора — такива указания тръбва да дадемъ и. Но това иъщо не става тукъ. И защо? Не става, г. г. народни представители, защото мотивътъ на вносителятъ не е да създаде единъ законъ за въ бъдеще, а тѣхната главна целъ е да уредятъ съмѣтки си съ мнозиното. Защото имало иъкъ общински избори, въ които били унищожени тѣхни листи и стоели като кметове и общински съвѣтици избраници на мнозинствата тръбвало да се поправи тая работа по законодателенъ редъ и да се даде обратна сила на закона. Ето това ваше желание, да дадете обратна сила на закона, ви кара да не правите крачка напредъ въ уреждането на една материя, което само ще недѣйствува благотворно за правилното производство на изборите въ бъдеще и ще улесни значително избирателя въ машинулирането съ тази тежка и сложна машина — изборната процедура.

Г. г. народни представители! Туй измѣнение — право забѣлѣжи г. Мушановъ — е въ сѫщностъ едно тѣлкуване на закона, което не въ всички случаи отговаря на истинския смисълъ, на духа на избирателния законъ и ако вие се съгласимъ съ едно подобно измѣнение, то би значило да узаконимъ една практика, която, спорно е, дали е законна или незаконна. Ние иъмаме право съ единъ прибръзнатъ акть да разрѣшаваме една материя тѣлъ сложна и отъ такава голъвма важност за бъдещето. На закона за пропорционалната избирателна система вие тръбва да гарантираме една бъдница и да го усъвършенствуваме не чрезъ единъ осакатенъ тѣлкувания и прибръзни манипуляции, плодъ не на нашето желание да подобримъ закона, но на нашите съмѣтки да удовлетворимъ приятели, пропаднали може-би и по тѣхни вина. Това е, което ви кара да внасяте измѣнения, които съ само лакостни за пропорционалната изборна система.

Г. г. народни представители! Азъ памирамъ и бѣлѣжкитъ на г. Сотирова, макаръ и не намѣсто поставени, доста правилни. Всъки единъ има право да се запиши: какво е това Народно събрание, което се е загрижило за иъкъ общински съвѣти или за единъ окръжни съвѣти, а не се загрижва за себе си, за състава на Народното събрание и което приема една практика — съмѣта я за закона, иска да я остави и за въ бъдеще — че въ Народното събрание могатъ да се касиратъ избори по една формална притина, поради грѣшка, извършена при производството на избора, а за общински избори това не може да става? Ако е въпросъ кое иъщо е по-цѣнно за народовластието, всъки отъ васъ ще се съгласи, че по цѣнно е Народното събрание, това голъвмо учрѣждение, което дава закони на цялата страна и което се явява като инструментъ на държавната политика, отъколкото единъ общински или окръжни съвѣти съ ограничени функции, съ функции прѣдимно въ областта на стопанството, а не въ областта на политиката. Очевидно е, че ако този съдълеща прѣдъложава да съществува, всъки ще каже, че ние имаме работа съ едно законодателство чисто партизанско, а не едно законодателство, което държи съмѣта за случватъ на неправда и иска да ги поправи, отстрани за въ бъдеще.

Ето защо не мога да гласувамъ за такова едно предложение, което, ясно е, изхожда, продуктувано е отъ партизански съображения и, следователно, законодателство ще се нарече едно партизанско законодателство, а не едно законодателство за удовлетворение нуждите на населението. Азъ казахъ и когато говорихъ по принципъ, че национализът избирателенъ законъ се нуждае отъ усъвършенствуване, които се състои въ отоставането на много формалности, може възприемчиви за настъпъ, за да можемъ по-добре да манипулирамъ съ пропорционалната избирателна система, и би било добре, ако изберемъ една комисия, която да се занима съ избирателния законъ и да внесе въ бъдеще нужните измѣнения.

Г. г. народни представители! Г. Брушиановъ подигна единъ въпросъ, който не е уреденъ въ закона, именно: ако изборът ще се унущожи, защо ли ститъ, които съ получили большинството отъ подадените гласове, съ касирани, то кога тръбва да стане новиятъ изборъ и кой ще обяви за това? Избирателниятъ законъ, въ отдеяла за общинските избори, не разрешава този въпросъ. Азъ се спряхъ съ него и намѣрихъ, че съществува чл. 146 въ отдеяла за окръжните избори, който казава: (Чете) „Ако съдътъ касира избора, министърътъ на вътрешните работи и народното здраве прави разпореждане за произвеждане новъ изборъ, който тръбва да стане въ течение на петъ недѣли отъ дена на касирането“. Не знамъ по коя причина въ чл. 158 не е упоменато, че по отношение общинските избори има съ мнѣното и чл. 146. Въ чл. 158, въ отдеяла за общините се казава: (Чете „Разпорежданата на чл. чл. 40, 142, 144 и 145, алинея втора, се прилагатъ и при общинските избори“. Ако къмъ тая алинея се добавя, че и чл. 146 има приложение, въпросътъ, който се подигна тукъ отъ г. Брушианова, ще намѣри своето разрешение, а именно, щомъ се касира изборътъ за общински съвѣтъ, то тръбва въ 5-недѣленъ срокъ да се произведе новите избори. Обаче при липсата на изрично упоменаване на този чл. 146 въ чл. 158, че тръбва ние да го възъкнемъ и да уяснимъ, че и когато се касира единъ изборъ за общински съвѣтъ, чл. 146 ще намѣри своето приложение. Г. Брушиановъ предлага да уяснимъ това съ особена забѣлѣжка къмъ чл. 158. Азъ мисля, че тая забѣлѣжка — какво разпоредитъ на чл. 146 иматъ приложение ѝ за общинските избори — тръбва да се добави или къмъ чл. 158 или къмъ чл. 144 отъ избирателния законъ. Но безъ да се упомене изрично, че въ случай когато се касира изборътъ за общински съвѣтъ, че има приложение чл. 146, ние ще се намѣримъ въ едно много трудно положение, въ една неяснота, а тази неяснота Народното събрание е длъжно да отстрани особено когато я е съзрѣло. 5-недѣленъ срокъ тръбва да го запазимъ и за общинските избори, тъй като тъмъ причини за изборите за окръжни съвѣти срокътъ да бъде петъ недѣли, а за общинските избори да бъде двѣ недѣли или три недѣли, както предлага г. Брушиановъ. Ето защо, длъжностъ е на комисията да вземе актъ отъ бѣлѣжките, които направихъ и да внесе нужното измѣнение, чрѣзъ една нова алинея, за да се отстрани и тая неяснота.

Азъ се присъединявамъ къмъ мнѣннието на г. Брушиановъ, че също тъй тръбва да се уясни и въпросътъ, що сътава съ съществуващи общински съвѣти — който ще си има сигурно и кметъ — отъ момента, когато се касира изборътъ, до дена на избора; дали тръбва да се назначи 3-членна комисия, т. е. да се счете, че нѣма постоянно присъствие и общинскиятъ съвѣтъ е разтуренъ изцѣло, или пъкъ съществуващи общински съвѣти да продължава да изпълняватъ функциите си дотогава, докогато не го застѫпи чрезъ нови изборъ новиятъ общински съвѣтъ? Чини ми се, че правдата е на страната на послѣдното тълкуване, а именно, че като се касира изборътъ по неспазване на формалности, общинскиятъ съвѣтъ продължава да съществува, мандатъ му трае до дена, въ който новоизбраниятъ общински съвѣтъ ще бѫде свиканъ на засѣдание, за да си избере постоянно присъствие. Както, когато ставатъ избори за общински съвѣти, следъ изтичането на тригодишния законъ мандатъ, старите общински съвѣти продължаватъ да дѣйствуваатъ до дена на конституирането на новите съвѣти, тъй също при подобни случаи това правило тръбва да се спазва. И за да нѣма никакво съмнѣние и злоупотребление отъ страна на административните органи, бихъ желалъ да се уясни този въпросъ въ Народното събрание и да се приеме това тълкуване отъ Събранието. Въ случая най-добре би било,

ако министърътъ на вътрешните работи, по чието вѣдомство се отнася въпросътъ, даде уяснение и се присъедини къмъ това тълкуване, което ще бѫде и едно напитване за къмъ да се постъпва въ подобни случаи. Азъ съжалявамъ, че той не обича да присъствува въ засѣданията на Народното събрание, дори когато се разискватъ въпроси, които се отнасятъ до неговото вѣдомство.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Ама не е нужно да присъствува министърътъ на вътрешните работи, когато сѫ тукъ други министри.

Министъръ Н. Атанасовъ: То се отнася до вѣдомството на правителството.

К. Пастуховъ (с): Вѣрно е, че присъствуватъ други министри, но не по-малко вѣрно е и това, че за всѣко вѣдомство има отдѣленъ министъръ, за да проявява той интересъ къмъ своето вѣдомство и да даде нужните обяснения и освѣтления предъ Народното събрание. И тази азъ считамъ за длъжностъ на тъкъ да повторя тази съмисъль, която не единократно съмъ повтарялъ въ Народното събрание, че това неуважение къмъ Парламента отъ страна на министрите не имъ прави честь и то не е въ духа на конституцията. Длъжностъ е на бюрото да вземе мѣрки и да имъ внуши да присъствуватъ въ засѣданията поне тогава, когато се разискватъ въпроси отъ тѣхните вѣдомства.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Ами ако сѫ заети?

К. Пастуховъ (с): Ако сѫ заети, има редъ, г. министре! Тогава бюрото обяива — и това е правилното — че отъсътвуватъ надлежните министъри и въпросътъ се отлага дотогава, докогато министърътъ ще може да вземе участие въ разискванията.

Нѣкой отъ земедѣлците: Кѫдѣ го пише това?

К. Пастуховъ (с): Туй е парламентаренъ обычай, спазванъ въ всички страни, спазванъ и у насъ. Само при режима на „народовластното“ вие, г-да, не сте свикнали да манипулирате съ Парламента, вие отбѣгвате отъ него.

Министъръ Н. Атанасовъ: Шестъ души министри има тукъ.

К. Пастуховъ (с): Може да има шестъ души министри, може всички да присъствуватъ, мене ме интересува министърътъ на вътрешните работи по въпроса, който разисквамъ тукъ, както ще ме интересува постъпътъ министърътъ на финансите, когато дойде въпросътъ за бюджетъ на държавата. Министърътъ на вътрешните работи е длъженъ да се яви тукъ и да ни каже: сподѣла ли това наше мнѣние или не, или какво той предлага за отстранение на неправдите, които съществуватъ сега въ закона? Затова има и министри: не само да вършатъ канцеларската работа, но когато засѣдава Народното събрание, да присъствуватъ, да даватъ освѣтления и въобще да уясняватъ въпросите, които сѫ прѣдметъ на разискване въ Камарата.

Прѣдседателътъ: Г. Пастуховъ! Врѣмето изтича.

К. Пастуховъ (с): Сътъривамъ. — Азъ бихъ желалъ другъ министъръ, който би се наель да замѣсти министра на вътрешните работи, да даде освѣтление по този въпросъ. Защото, г-да, казвамъ го, не е въпросъ тукъ за една партия. Въпросътъ е да се изтълкува, въпросътъ е да инажете, приемате ли това тълкуване, което азъ съмъ тъкъ, че е въ духа на закона. — че при едно касиране на общински изборъ продължава да съществува общинскиятъ съвѣтъ, тъй както той продължава да си съществува въ нормално врѣме, дотогава, докогато се конституира новъ общински съвѣтъ — или ще доживѣемъ до това, че като се касира една листа, макаръ да има общински съвѣтъ, законно избранъ до това врѣме, министърътъ на вътрешните работи да създаде една 3-членна комисия, за да му произведе избори, и тогава, отъ желанието ужъ да спазимъ единъ принципъ на народовластното, да излѣзо работата такава, каквато си е въ сѫщностъ: „нашиятъ“ да се настанява въ 3-членната комисия, „нашиятъ“ да организира изборите и „нашиятъ“ да заседава въ общината? Е добре, това ще бѫде радославовско законодателство.

В. Драгановъ (з): И Пастуховско!

К. Пастуховъ (с): Това не е законодателство на народовластието. Азъ съмъ противъ него и винаги закачки мене лично не ме досъгатъ. Азъ прави законъ и азъ гласувамъ тъй, както тръбва да се гласува, както тръбва да се постъпим при създаването на единъ законъ, който ще урежда съмѣтките не на Пастухова, не на х. Сотирова, и не на Васъ тамъ, а който ще урежда съмѣтките на избирателя при единъ режимъ не само винаги, но и при единъ режимъ, който ще наследи властъ.

Министър Н. Атанасовъ: По себе си не вървашъ на хората.

К. Пастуховъ (с): Азъ на Васъ лично не вървамъ, защото Вие не вървате на себе си.

Прѣдседателътъ: Има думата г. министърътъ на финансите.

Министър М. Турлаковъ: Г. г. народни прѣдставители! Дължа да кажа нѣколко думи, защото се подхвърли отъ г. Мушанова, че не било правено съндажъ на Касационния съдъ да даде тълкуване по случая. Дали членътъ на Касационния съдъ, когото е запиталъ г. Мушановъ, има хаберъ, тъй да се изразя, отъ тая работа или не, не знае. Не знае и кого е питалъ. Но още слѣдъ произвеждането на изборните, нѣколко дена прѣди още да има такива оплаквания, азъ изпратихъ една телеграма до съдилищата, въ качеството си на управляющъ Министерството на правосъдието тогава, въ която указахъ, какъ тръбва да погледнатъ на извѣстии формалности, особено за връмето, прѣзъ което е траело гласоподаването въ изборния денъ, защото законътъ за задължителното гласуване се гласува три дена прѣди общинските избори. Взимайки въ съображение, че на иѣкон мѣста — то бѣше зименъ денъ, както знаете, прѣзъ м. декемврий — избирателътъ ще се явява въ връмето, прѣвидено по стария законъ, въ 8 ч. сутринта, да подаватъ заявленията си за поставяне на дадена листа, азъ обръщахъ вниманието на съдилищата върху този фактъ, и като имъ напомнявахъ касационната практика да се смята единъ законъ вѣтъзъмъ въ сила въ дадена община отъ дения, когато е пристигнала она брой отъ „Държавенъ вѣстникъ“, въ който е напечатана, и прѣдолголайки, че на много мѣста, „Държавенъ вѣстникъ“ не ще да е пристигналъ прѣди изборния денъ, 7 декемврий, поканихъ съдилищата да иматъ това прѣдъ видъ при пронизнасянето си за редовността или нередовността на дадена кандидатска листа. Въпрѣки туй прѣдуправление, съдилищата — имахъ данни отпослѣ — не взеха въ съображение това за селските общини особено, макаръ да бѣше ясно, че въ повечето отъ тѣхъ законътъ бѣше пристигналъ въ сѫбота вечерята, или въ недѣля, или, по-втроялното, въ понедѣлникъ. Туй даде поводъ на оплаквания, защото окръжните съдилища оставиха безъ внимание много листи, затуй че заявленията отъ иѣкон групи сѫ подадени не прѣди 7 ч., а въ 7 ч. и 5 м., въ 7 ч. и 10 м., въ 7 ч. и 15 м. и иѣко въ 7½ ч. И по други формални причини, по главно поради туй, на много мѣста една или нѣколко кандидатни листи, за които сѫ гласували большинството отъ избирателите, се унищожаватъ и остава да се провъзгласява за избрани кандидатите отъ листи, за които сѫ гласували мнението отъ избирателите. По-гълъсъ, когато вече тия оплаквания се получиха, съ единъ писмо, което единъ отъ началниците на отдѣление въ Министерството на правосъдието написа и азъ подписахъ, искахме Касационниятъ съдъ да даде тълкуване. Какво е станало по-нататъкъ, не знамъ, защото единъ министъръ не може да слѣди канцеларските работи. Зная обаче, че докато управляваха министерството, отговоръ на това писмо не се получи. Какви сѫ причините, не знамъ.

Толкозъ по този въпросъ, който се повдига. Азъ мисля, че тъй както е законътъ, Касационниятъ съдъ не можеше да то изтълкува другояче, защото той е съдъ формаленъ, той гледа доколко по-долниятъ съдилища прилагатъ закона въ неговата буква, въ неговия духъ, въ неговия смисълъ. Явиха се маса такива случаи, особено въ общинските избори. Нека не се мисли, че сѫ много малко, че тѣзи случаи сѫ отдалени. Където и да отидете, въ която и да е околия, ако запитате, вие ще констатирате, че все има извѣстно число общини, въ които туй иѣко се е случило. Поради туй наложително се яви едно изправление, една поправка на закона.

Върно е, че както е заглавието на законопроекта „законъ за допълнение избирателния законъ“, тъй и самиятъ членъ сѫ редактирани неточно. Би слѣдвало да се каже не „законъ за допълнение на избирателния законъ“, защото не се прави общо допълнение, а се прави допълнение на единъ членъ и това прѣдложение, което се прави, да се постави къмъ извѣстенъ членъ отъ избирателния законъ, който членъ говори за подобни работи. Тий погледнато на работата, азъ бихъ казалъ, че заглавието на законопроекта тръбва да се редактира така: „законъ за допълнение на чл. 144 отъ избирателния законъ“. Защо? По-умѣстно било да бѫде: допълнение на чл. 143, дѣто се говори за провѣрка на избора, но понеже чл. 143 не се поменава въ чл. 158, който се отнася до общинските избори, а ие не бива сега да се спираше да правимъ допълнения и измѣнения на други членове, умѣстно е да поставимъ туй допълнение къмъ чл. 144, който казава така: (Чете) „Съдътъ се произнася както за правилността на избора, така и за избраните лица и, ако пѣкое отъ тѣхъ не отговаря на изискванията на закона (чл. чл. 130 и 131), изключи го и го замѣстя съ опова, което идѣ по редъ отъ сѫщата листа въ сѫщата околия.“

„По сѫщия начинъ съдътъ постъпва, когато иѣко отъ избраните съвѣтници подаде оставка, се помине, изгуби качеството на избираемъ, или се окаже, че иѣко това качество (чл. чл. 132 и 145). Кандидатътъ, избранъ въ дѣ или повече околия на окръга, залива на окръжния съдъ пай-късно седемъ дни отъ получаване съобщение за утвърждение на избора, кой изборъ приема; въ противенъ случай съдътъ по жребъе опредѣля отъ коя околия да се счита избранъ кандидатъ.“

„Съдътъ може да делегира единого отъ членовете си да направи анкета по избора на самото място.“

„Окръжните съдѣтъ се разтуря и се назначаватъ нови избори, когато останатъ половината или по-малко отъ половината на всичките съвѣтници.“ Понеже въ този членъ се говори за правилността на избора, азъ прѣдлагамъ да стане така: (Чете) „Законъ за допълнение чл. 144 отъ избирателния законъ“.

„Къмъ чл. 144 отъ избирателния законъ се прибавя слѣдната нова алинея: — и всичкото надолу да стане като нова алинея къмъ чл. 144. Забѣлѣжката обаче, която е пакъ иѣкаси по-обща и неопредѣлена, по-право би било да се измѣни така: „Настоящиятъ законъ се отнася и за произведениетъ слѣдъ 1 декемврий 1919 г. общински и окръжни избори“ — да се махватъ думите „слѣдъ войната“, защото не е опредѣлено слѣдъ коя война. Значи, въмѣсто да допускаме едно неопредѣлено положение, да не се знае откога започва прилагането, да се каже точно: „слѣдъ 1 декемврий 1919 г.“

Л. Кандевъ (к): За всички избори?

Министър М. Турлаковъ: За общинските и окръжни избори.

Л. Кандевъ (к): А за изборите за училищни настоятели?

Министър М. Турлаковъ: Г. г. народни прѣдставители! Изборите за училищни настоятели ставатъ едноврѣменно съ общинските избори и, естествено е, че ако листата за общинските избори се касира, ще слѣдва сѫщото и за листата за училищни настоятели.

Л. Кандевъ (к): Не е така, не се смѣсватъ.

Министър М. Турлаковъ: Но не е толѣмъ недостатъкъ, ако шете да прибавимъ и „избори за училищни настоятели“.

Л. Кандевъ (к): А за изборите за народни прѣдставители?

Министър М. Турлаковъ: Чакайте, че кажа и за изборите за народни прѣдставители. — Г-да! Ако чл. 144 се поправи, както иска г. Сотировъ, въ смисълъ изборите за народни прѣдставители да се считатъ за редовни въ-прѣки неизпълнението на камвito и да е дробни формалности, то значи да се приематъ за редовни избори, които сѫ опоротени. Напр. въ листата може да има единъ прѣстъпникъ, единъ затворецъ, единъ осъденъ, единъ заточенъ, единъ изгнаникъ или чужденецъ; може да има единъ разбойникъ отъ извѣстна мѣстностъ, който вселява страхъ и трептеръ въ населението — както сега има такива разбойници. Може ли да се смятатъ такава листа за неопорочена, да се каже, че туй е една формалностъ?

Г. г. народни прѣдставители! Да се даде на туй прѣдложение такова широко тълкуване, което иска да му даде г. Сотировъ, не може да се приеме. Въ единъ общински изборъ даже да се наруши една формалност на закона, напр. като турите въ листата единъ кръчмаръ, то неговото влияние, каквото и да е въ община, е ограничено. Ако туй положение вие го разширите и за изборите за народни прѣдставители, при които законът изрично запрѣтива на извѣстни лица да бѫдат кандидати, защото тѣ съ своето положение може да влияятъ на избирателитѣ, то значи да различимъ единъ постановление на закона. Такова разширение не може да допусне и азъ не съмъ съгласенъ да се допусне.

Г. Пастуховъ прѣдлага избраниетъ незаконно общински съвѣтъ да продължава да управлява, а да не се замѣства съ 3-членна комисия. Тогава ще трѣба да се попитамъ: кога единъ общински съвѣтъ или окръженъ съвѣтъ се разтуря по закона? Или когато съвѣтниците доброволно подадатъ оставката си, или когато сѫ дадени подъ сѫдъ и, слѣдователно, незаконно стоятъ на мястата си. Случаитъ тукъ е такъвъ, че общинскиятъ съвѣтъ незаконно заема управлението на общината вслѣдствие на туй, че неправилно е избрали. Съ внесеното прѣдложение само допълвамъ и уяснявамъ закона. Естествено е, че общински съвѣтъ, който незаконно заема мястото си, не можемъ да го търнимъ и не можемъ да го съмѣтамъ като общински съвѣтъ, на който изтича мандатътъ, както г. Пастуховъ се силаеше да даде тълкуване.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (р): Туй е все таки избранъ.

Министъръ М. Турлаковъ: Мѣстото на таъвъ общински съвѣтъ, по силата на този членъ и възъ основа на рѣшението, което ще издаде окръжниятъ сѫдъ, съобразно съ закона, при разглеждането на такива случаи, които се визиратъ тукъ, ще се заеме отъ една врѣменна 3-членна комисия.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (р): Спасителната.

К. Пастуховъ (с): Туй е законъ за 3-членни комисии.

Министъръ М. Турлаковъ: Съ туй измѣнение, азъ моля да се приеме законопроектътъ.

Прѣдседателътъ: Понеже всички народни прѣдставители, които сѫ записани, сѫ говорили, дебатитъ сѫ изчертани.

Пристигналиме къмъ гласуване. Най-първо ще сложа на гласуване постъпилитъ прѣдложения, така както сѫ денонощи.

Депозирано е прѣдложение отъ народния прѣдставител г. Цони Брышляновъ, съ слѣдното съдѣржание: (Чете) „Заглавието да стане: „Законъ за допълнение чл. 144 отъ избирателния законъ”. Въ текста на члена, сѫдъ думата „нестаналъ” да се каже не както е сега казано, а сѫдното: „и въ срокъ дъвъ седмици отъ когато съответните сѫдъ е обявилъ избора за нестаналъ, произвежда се новъ изборъ”. Забѣлѣжката да получи слѣдната редакция: „Настоящиятъ законъ се отнася и за произведениетъ 1 декември 1919 г. избори за окръжни и общински съвѣти. Въ тѣзи послѣдните случаи провъзгласенитъ вече отъ окръжните сѫдиища окръжни и общински съдиищи губятъ мандата си отъ дена, когато постъпятъ новоизбраниятъ такива“. Които сѫ съгласни съ така прочитеното прѣдложение на народния прѣдставител г. Цони Брышляновъ, моля, да си вдигнатъ рѣката, Малицието, Събранietо не приема.

Народниятъ прѣдставител г. Борисъ х. Сотировъ е направилъ три прѣдложения. Първото е: (Чете) „Въ членъ единственъ става слѣдното измѣнение: подиръ думитъ „окръжни избори” се добавяятъ думитъ „избори за народни прѣдставители, училищни настоятели и други избори” и подиръ думата „горади” се добавя „кашало и да е причинъ”, а думитъ „формална причина” се изхвърлятъ“.

Второто прѣдложение на едната народенъ прѣдставител е: (Чете) „Алинея втора на членъ единственъ: „Ако въ иѣко листа за народни прѣдставители сѫ избрани лица, които сѫ имали право на избирамошть или сѫ го изгубили слѣдъ кандидатирането имъ, тѣхното място се заема отъ слѣдващите въ едната листа кандидати, безъ да се касира цѣлата листа“.

И третото прѣдложение е: (Чете) „Въ забѣлѣжката по слѣдната дума „избори” се заличава и се добавя слѣдното: „И избори за народни прѣдставители и училищни настоятели“.

Които сѫ съгласни да се приематъ така направените три прѣдложения отъ народния прѣдставител г. Борисъ х. Сотировъ, моля, да си вдигнатъ рѣката.

А. Буровъ (п): Отдѣли да се гласуватъ.

Прѣдседателътъ: Малцието. Събранietо не приема.

Л. Кандевъ (к): Земедѣлѣцъ не гласуватъ — нека се отѣблѣжи въ протокола. Народовластицъ не гласуватъ!

Прѣдседателътъ: Г. министъръ Турлаковъ прѣдлага слѣдната редакция на законопроекта: (Чете) „Законъ за допълнение чл. 144 отъ избирателния законъ“.

Членъ единственъ. Къмъ чл. 144 отъ избирателния законъ се прибавя слѣдната нова алинея:

„Когато при общински и окръжни избори една или нѣколко листи, които съставляватъ болшинството отъ подадените гласове, поради формални причини сѫ незачетени отъ съответните окръжни сѫдъ, изборътъ се счита за нестаналъ и въ опрѣдѣлнения отъ избирателния законъ срокъ се пристига къмъ новъ изборъ.“

„Забѣлѣжка. Настоящиятъ законъ се отнася и за произведениетъ сѫдъ 1 декември 1919 г. общински и окръжни избори“.

Д-ръ П. Джидровъ (с): Подъ „настоящия законъ“, кой законъ се разбира?

Министъръ Н. Атанасовъ: Избирателния законъ.

Прѣдседателътъ: Които приематъ членъ единственъ така, както го прочетохъ, моля, да си вдигнатъ рѣката. Болшинство, приема се.

Пристигналиме къмъ втората точка отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за $\frac{6}{12}$ отъ кредититъ по бюджетъ за 1919/20 г. за първото полугодие на финансовата 1920/1921 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь И. Гетовъ (з): (Чете)

„Мотиви

къмъ законопроекта за $\frac{6}{12}$ отъ кредититъ по бюджетъ за 1919/20 г., за първото полугодие на финансовата 1920/1921 г.

„Г. г. народни прѣдставители! Поради продължителната и разорителна война, държавата не е заживѣла още нормаленъ стапанско-икономически животъ, а при това досега, както ви е извѣстно, не можаха да се гласуватъ данъчинните реформи, съ които да се създадатъ нови ресурси, за да може шогодъ да се уравновѣси бюджетътъ. Вслѣдствие на това не бѣ възможно да се пригответъ бюджетъ за цѣлата финансова 1920/1921 г., а се искаятъ кредити само за първото полугодие на сѫщата въ размѣръ $\frac{6}{12}$ отъ кредититъ по бюджета за финансовата 1919/1920 г.

„Понеже въ сравнение съ минулата година животътъ значително посъкна, то искаатъ кредити въ размѣръ $\frac{6}{12}$ отъ кредититъ за 1919/1920 г. не ще могатъ да задоволятъ нуждите на държавата за настоящето полугодие и затова става необходимо да се разрѣшатъ долгънителни кредити за тѣзи цѣлѣ. Освѣнъ това искаятъ се и пѣкни кредити за задоволяване нови нужди, които не сѫ били прѣвидени въ редовния бюджетъ за 1919/1920 г.

„Наредъ съ разходите, прѣдвидватъ се и пѣкни увеличения на приходите източници, като: отъ данъка върху печалбите прѣзъ време на войната, отъ общинския налогъ, отъ акциза и отъ разплатъ такси и берии.

„Независимо отъ това, правятъ се измѣнения и допълнения на иѣко законоположения, които досега сѫ прѣдвидимо различни тълкувания и спорове.

„Освѣнъ това, Народното събрание е вече сеизировано и съ отѣбли законопроекти за финансови реформи, пѣкни въвеждането на нови държавни приходи и по-съразмѣрно разпредѣляне данъчинните тежести между данъкоплатците.

„Като ви прѣдставлявамъ приложения законопроектъ за $\frac{6}{12}$ отъ кредититъ по бюджетъ за 1919/1920 г., за

първото полугодие на финансовата 1920/1921 г., имамът чест да ви помоля, г. г. народни представители, да го разгледате и гласувате.

„София, май 1920 г.

Управляющъ Министерството на финансите, министъръ на земедѣлното и държавните имоти:

Д-ръ Райко Даскаловъ.

„Законопроектъ

за 6/12 отъ кредититъ по бюджетитъ за 1919/1920 г., за първото полугодие на финансовата 1920/1921 г.

„Чл. 1. Разрѣшава се на министрите да извършват разходи за първите шест мѣсека на финансовата 1920/21 г. въ размѣръ на 6/12 отъ кредититъ за 1919/20 г. включително и допълнителните кредити за сѫщата година: а) по редовния бюджетъ на държавата за старти прѣдѣли на царството; б) по извѣнредния бюджетъ на сѫщата, и в) по бюджетитъ на фондоветъ, управлявани отъ министерствата, като оставатъ въ сила всички постановления, съдѣржащи се въ законите за тия бюджети, съ изключение на ония, които се отменяват или измѣняватъ съ настоящия законъ.

„Чл. 2. За веществени разходи, които по естеството си или поради по-рано пости прѣзъ договорни задължения или по силата на специални законоположения, подлежатъ да бѫдатъ извѣршени и изплатени прѣзъ първите шест мѣсека на финансовата 1920/21 г. въ размѣри по-големи отъ разрѣшените 6/12, министрите могатъ да разрѣшаватъ да се произвеждатъ и изплащатъ тия разходи най много въ размѣръ до 12/12.

„Чл. 3. Разрѣшава се да се изплащатъ заплатите на държавните служители по всички вѣдомства за първото полугодие на финансовата 1920/1921 г., съгласно съ наредбите и таблиците за заплатите на сѫщите, одобрени съ XVII постановление на Министерския съветъ отъ 1 февруари 1920 г., протоколъ № 23, и измѣненията и допълненията на тия наредби и таблици, направени отъ Министерския съветъ до влизането въ сила на настоящия законъ. За тая цѣль се разрѣшаватъ за усилване надлежните параграфи допълнителни кредити по редовния и извѣнредния бюджети 80.000.000 л. и по бюджетитъ на държавните фондове 600.000 л.

„Чл. 4. Разрѣшаватъ се на министрите допълнителни кредити по редовния бюджетъ на сума 514.281.456, по извѣнредния бюджетъ на сума 5.452.000 и по бюджетитъ на фондоветъ на сума 6.558.876 за произвеждане прѣзъ първото шестмесечие на финансовата 1920/21 г. разходите, означени въ приложената къмъ този законъ таблица I. Съ тия допълнителни кредити да се увеличатъ кредитите и удовлетворятъ неизбѣжните нови нужди по надлежните параграфи на бюджетитъ по разрѣдѣление, одобрено отъ Министерския съветъ, по докладъ на министра на финансите.

„Чл. 5. Разрѣшаватъ се на министрите извѣнредни кредити по редовния бюджетъ на сума 241.727.000, по извѣнредния бюджетъ на сума 1.100.000 и по бюджетитъ на фондоветъ на сума 981.500 за изплащане на добавъчното възнаграждение на държавните служители за първото полугодие на финансовата 1920/1921 г., споредъ приложената къмъ тоя законъ таблица II.

„Чл. 6. Разрѣшаватъ се на министрите извѣнредни кредити по редовния бюджетъ на сума 61.073.500 и по извѣнредния бюджетъ на сума 12.005.000 за произвеждане и изплащане на разходи, които не сѫ били прѣвидени въ бюджета за 1919/1920 г., споредъ приложената къмъ тоя законъ таблица III.

„Чл. 7. Разрѣшаватъ се на министрите извѣнредни кредити за изплащане дългове за минали години по редовния бюджетъ на сума 22.351.230, по извѣнредния бюджетъ на сума 250.000 и по бюджетитъ на фондоветъ на сума 335.420, споредъ приложената таблица IV.

„Чл. 8. Разрѣшава се на министра на обществените сгради, пътищата и благоустройството извѣнреденъ кредитъ на обща сума 20.000.000 л. за учрѣждаване дирекция на трудовата повинност. Този кредитъ да се разхѣда по щатъ и разрѣдѣление, одобрени отъ Министерския съветъ, по докладъ на министра на финансите.

„Чл. 9. Разрѣшава се на министра на вѣтрѣните работи и народното здраве извѣнреденъ кредитъ на сума

10.000.000 л. за прѣследване разбойниците появили се въ страната. Изразходването на този кредитъ ще става по щатъ и разрѣдѣление одобрени отъ Министерския съветъ, по докладъ на министра на финансите.

„Чл. 10. Разрѣшава се на министрите да събиратъ приходите за първото полугодие на финансовата 1920/21 г. съгласно съ сѫществуващите закони Приходи, които по специалните закони слѣдва да се събиратъ прѣдварително за повече отъ шест мѣсеки, се събиратъ съгласно съ предписанията на тия закони.

„Чл. 11. Прѣдостави се на Министерския съветъ, по докладъ на министра на финансите, да направи възможните съкращения въ размѣръ до 1/4 отъ кредититъ за личния съставъ, сѫществуващъ за второто полугодие на 1919/1920 г., по редовния и извѣнредния бюджети, по бюджетитъ на фондоветъ и по щатовете за учрѣжденията, издѣржани отъ кредита за военни нужди, и да спре разходването на ония кредити по казаните бюджети и щатове, отъ които нуждата е прѣминала, както и да прѣхвърли ония ликвидационни учрѣждения, издѣржани отъ кредититъ за военни нужди, къмъ Министерството на финансите, за които намѣри за нужно.

„Чл. 12. Одобрява се събирането на поземления данъкъ отъ освободените земи отъ 1913 г. насамъ въ определените размѣри най-много до 1 л. на декаръ за годините 1914 до 1918 включително, като повечето суми се заличатъ съ надлежните финансово началици по реда за наемяване прѣкътъ даници. Също се одобрява извѣршено прѣзъ финансата 1919/1920 г. беззабожно събиране на данъка върху занятията отъ служащи при дружества и частни лица, както и отъ надничарите въ държавните и изборни учрѣждения върху една трета отъ заплатата имъ, но само на получаващите не повече отъ 10.000 л. годишна заплата. Занапредъ тоя данъкъ да се събира отъ сѫщите служащи върху половината имъ годишна заплата, докато се дава добавъчно възнаграждение на държавните служители.

„Чл. 13. По закона за данъка върху печалбите прѣзъ войната се правятъ слѣдните допълнения и измѣнения:

„а) Отъ чл. 10 постъпълните думи „като данъкътъ се изчислява поотдѣлно за всички съдружници“ се заличаватъ и Народното събрание дава тълкуване на тия членъ въ смисъль, че облагането е върху общата печалба на дружеството.

„б) Къмъ чл. 12 се прибавя слѣдната

„Забѣлѣжка. Максимумъ нормална печалба за 1914 г. или такава за прѣзъ 1912—1914 г. се допуска за частните лица до 40.000 л., а за събирането дружества до 60.000 л.“

„в) Таблицата въ чл. 16 се измѣнява така:

1) Отъ печалби до 50.000 л. по 20%	
2) Отъ слѣд. започн. или дълги 50.000 „ 25% „ (50.000—100.000)	
3) „ „ „ 100.000 „ 30% „ (100.000—200.000)	
4) „ „ „ 200.000 „ 25% „ (200.000—400.000)	
5) „ „ „ 300.000 „ 40% „ (400.000—700.000)	
6) „ „ „ 300.000 „ 45% „ (700.000—1.000.000)	
7) „ „ „ 500.000 „ 50% „ (1.000.000—1.500.000)	
8) „ „ „ 500.000 „ 55% „ (1.500.000—2.000.000)	
9) Отъ това на горѣ 60% (2.000.000 нагорѣ).	

„г) Къмъ чл. 18 се прибавя слѣдната

„Забѣлѣжка. За амортизация се признава до 2% за сгради безъ мѣстата имъ, до 5% за движимости и мобили, до 10% за машини, а за тантгеми за управителни и провѣрителни съвети и на директори и управители — всичко до 5%.“

„д) Чл. 22 се измѣнява така: За нормална печалба на акционерните дружества се приема 5% върху основния внесен капиталъ за 1914 г., или върху срѣдния капиталъ за постъпълните 5 мирноврѣмени години.

„е) Въ чл. чл. 24 и 26 процентътъ 8% се намалява на „5%“.

„ж) Къмъ чл. 30 се прибавя слѣдната

„Забѣлѣжка. На тютюнопроизводители, лозарии, оризопроизводители и др. земедѣлски производители, както и на скотовъдци, които прѣзъ военните 1915—1918 г. сѫ реализирани облагаеми печалби, се дава единомѣсеченъ срокъ да обявятъ съ писмени заявления прѣдъ надлежните финансово управлени пе-алонть си постъпълните за всичка отъ 4-те военни години за облагане съ данъкъ, подъ стражъ на отговорностъ по чл. 37 отъ сѫщия законъ.“

„Едномѣсечниятъ срокъ по горната забѣлѣжка се смята отъ дена на обнародването на настоящия законъ.“

„з) Къмъ чл. 35 се прибавя слѣдната

„Забѣлѣжка. Опредѣлението на данъкъ на облагениетъ вече лица се ревизира служебно отъ първоначалните комисии, които имъ съобщаватъ извѣшните си по надлежния редъ за обложване. Наказателната часть отъ данъка при новото опре-

дължение не може да се увеличава, а пристигнатият размѣр на плачбата при първото облагане не може да се намалява.

„и) Къмъ чл. 38 се прибавя слѣдната

„Забѣлѣжка. Съ ежшото наказание се наказват и онзи лица, които при провѣрката на декларациите имъ или на съответните имъ вече актове за укривателство, откажат да дадат търговските си книги, ако сѫ водили такива.

„к) Къмъ чл. 39 се прибавя слѣдната нова алинея:

„Отъ 1 юни 1920 г. възнаграждение за откриване се дава на всички лица — длѣжностни и частни, както слѣдва: а) на откривателите държавни служители по прѣкътъ да-пъци и финансова инспекция, безъ бириницѣ, финанссовитъ подинспектори и врѣменните финансови инспектори по реквизицията — 60% отъ прѣвиденото 10% въз-награждение, съмѣтено само върху единия размѣр отъ данъка, а остатътъ 40% се разпрѣдѣля отъ министъра на финансите въ края на всѣто полугодие между сѫщите държавни служители включително и ония отъ тѣхъ, които сѫ получили възнаграждение като прѣмы откриватели; б) на всички останали държавни служители включително и бириницѣ, финанссовитъ подинспектори и врѣменните инспектори по реквизицията, както и на частни лица — цѣлото прѣвидено възнаграждение 10% върху единия размѣр отъ данъка.

„Чл. 14. Въ чл. 35 отъ закона за данъка върху заня-тията на думитъ „министъра на финансите“ и „министър“, Народното събрание прави тълкуваще въ смисъль, че се разбира и длѣжностното лице наполовино или опълномочено отъ него.

„Чл. 15. Таблицата къмъ чл. 2 отъ закона за данъка отъ имоти придобивани по безвзмезденъ начинъ, измѣнена съ чл. 8 отъ закона за $\frac{1}{12}$ отъ кредититъ за първото полугодие на финансовата 1919/1920 г., се замѣнява съ та-блицата, приложена къмъ този законъ.

„Чл. 16. Общинскиятъ налогъ, съ който се облагатъ артикулите по закона за общинските налози, както и об-щинския налогъ по чл. 8 т. 14, 15, 16 и 17 на пунктъ 2 и по чл. 11 т. 19, 20 и 21 на пунктъ 3 отъ закона за измѣнение на законитъ за окрѣжните съвѣти и за градските и селски общини се плаща въ двоенъ размѣр. Процентно облаганитъ артикули съгласно пунктъ 19 отъ закона за общинските налози плаща общински налогъ 20% върху митото.

„I. Общинскиятъ налогъ върху мѣстната и иностраницата се опредѣля по 4 ст. въ златна монета за килограмъ.

„II. Общинскиятъ налогъ, съ който иностраниците вносни стоки се облагатъ специфично или процентно върху мито по закона за общинските налози и по закона за измѣнение законитъ за окрѣжните съвѣти и за градските и селски общини се плаща въ златна монета.

„III. 20 ст. отъ събирания общински налогъ отъ всѣни килограмъ на листа тютюнъ остава въ приходъ на общи-ната, въ която е произведенъ тютюнътъ, а останалитъ 20 ст. се внасятъ въ приходъ на фонда „Общински налози“ за разпрѣдѣляне по установения редъ между селските и градски общини въ царството.

„IV. 12 ст. отъ събирания общински налогъ отъ всѣни килограмъ вина остава въ приходъ на общината, въ която е произведенъ виното, а остатътъ 12 ст. се внася на приходъ въ фонда „Общински налози“ за разпрѣдѣляне по установения редъ между селските и градски общини въ царството.

„V. Къмъ чл. 8 т. 17 на пунктъ 2 отъ закона за измѣнение законитъ за окрѣжните съвѣти и градските и селски общини слѣдъ думитъ „между общинитѣ“ се прибавята думитъ „градски и селски“.

„Чл. 17. Постъпилитъ приходи отъ общинския налогъ отъ 1 априлъ 1920 г., по бюджета за 1920/1921 г., слѣдъ като се спаднатъ отъ тѣхъ нужните суми за разноски по управлението на фонда и 5% за засилване сумата по за-стройване здание на Министерството на финансите — отдѣление за общинските налози, се разпредѣлятъ по равенъ дѣлъ на жителъ между градските и селските общини.

„Чл. 18. Алинеята относяща се до общинския налогъ въ чл. 10 отъ закона за $\frac{1}{12}$ отъ кредититъ по бюджетитъ за 1918 г. за първото полугодие на финансовата 1919/1920 г., чл. 44 отъ закона за $\frac{1}{12}$ отъ кредититъ по бюджетитъ за 1918 г. за второто полугодие на финансовата 1919/20 г., както и чл. 10 отъ закона за общинските налози отъ 25 февруари 1915 г., заедно съ забѣлѣжката къмъ него, се отмѣняватъ.

„Чл. 19. Прѣдвиждатъ се съгласно съ законитѣ слѣд-ните параграфи по приходния бюджетъ за 1920/1921 г.:

„§ 10 а) отъ продажба на спиртъ, който държавата от-купува отъ пивоварните фабрики, съгласно съ чл. 6 п. 7 отъ закона за търговията съ зърнени храни и пр.

„§ 10 б) отъ продажба на пивото, което държавата откупува отъ пивоварните фабрики, съгласно съ чл. 6 п. 7 отъ закона за търговията съ зърнени храни и пр.

„§ 10 в) отъ продажба на държавенъ тютюнъ, израбо-тей и на листа и тютюневи фурди.

„Чл. 20. Прѣдметътъ изброен въ глава I на закона за акцизитъ и патентовия сборъ върху птицетата, които не се произвеждатъ въ специални фабрики и поради това не могат да се подадатъ на точно мяркене и теглене, като захарните издѣлния (бомбони, халва, ражатъ-локумъ, пасти и пр.), риби консерви, хранителни консерви, дървено масло и неговитъ сурогати, стеаринови и др. свѣти и пр. слѣ-дуемиятъ акцизъ се замѣнява съ абонаментъ, по реда прѣвиденъ въ чл. 68 отъ закона за акцизитъ и патен-товия сборъ върху птицетата.

„Всѣка година министърътъ на финансите опредѣля съ заповѣдъ, на кой прѣдметъ акцизътъ може да се замѣни съ абонаментъ. По сѫщия начинъ се замѣня данъкътъ, който слѣдва по закона да плаща разните люлки, въртележки, пътуващи панорами и др. забавления, които се даватъ на открито място и нѣма възможностъ да се контролира приходитъ чрезъ входни билети.

„Чл. 21. Къмъ чл. 4 отъ закона за акцизитъ и патен-товия сборъ се прибавя слѣдните забѣлѣжки:

„Забѣлѣжка 1. Акцизътъ върху изброените въ слѣдващия списъкъ прѣдмети отъ мѣстенъ и иностраниченъ произходъ се събира въ златна монета, която може да се замѣни съ банкноти по курсъ, опредѣленъ отъ министъра на финансите.

СПИСЪКЪ

на прѣдметите, отъ които слѣдващиятъ данъкъ ще се събира въ златна ефективна монета.

№ по редъ	Облагаеми прѣдмети	Облагаема единица	Облогъ, който ще се събира въ злато ефективъ	
			лева	ср.
1	Спиртъ мѣстенъ и иностраниенъ	100 л. 100 ⁰	500	—
2	Инострани спиртни птици	100 40 ⁰	80	—
3	” вина въ бѣчки	100 —	20	—
4	” ” шиш. (нѣн.)	100 —	150	—
5	Всички др. иностр. вина въ шиш.	100 —	30	—
6	Циво мѣстно и иностраничо	100 —	14	—
7	Содова вода и лимонада	100 —	5	—
8	Захаръ и захарни сиропи	100 кгр.	30	—
9	Захарни издѣлния иностранини	100 —	100	—
0	Петролъ	100 л.	7	50
11	Кафе всѣкакво	100 кгр.	100	—
12	Кафенъ сурогати	100 ”	60	—
13	Чай	100 ”	200	—
14	Черь хайверъ	100 ”	300	—
15	Риби консерви	100 ”	50	—
16	Хранителни консерви	100 ”	50	—
17	Дървено масло	100 ”	30	—
18	Парфюмирани и тоалетни сапуни	100 ”	150	—
19	води, помади и пр.	100 л.	600	—
20	Стеаринъ, и спермац. лукс. свѣти	100 кгр.	20	—
21	Мѣстни захарни издѣлния	100 ”	30	—
22	Капсули съ вѫглена киселина	едината	—	05
23	Машинки джебни (запалки) малки	”	3	—
24	” голѣми	”	10	—
25	Отомобили за добивъ и тър. цѣли	за 1 кон. сила	10	—
26	” частно употреблен.	” 1 ” ”	20	—
27	Бисицетъ безъ моторъ	единия	10	—
28	” съ моторъ	”	15	—
29	Очетна киселина	100 л.	37	50
30	Соль	100 кгр.	15	—
31	Маслини	”	10	—
32	Оризъ мѣстенъ	”	6	—
33	Каша отъ джанки и круши	”	10	—
34	” зимни сливи	”	7	50
35	” джабри	”	20	—
36	Винена каль и вино	”	—	—

„Задължка 2. Акцизът върху мъстния спирт и пиво ще събира върху златна монета, след като държавата ще откаже от привилегията върху продажбата на спирта и пивото.“

„Чл. 22. Думитъ „31 май“ въчл. 11 отъ закона за облагане със акцизъ виното, се замѣнятъ съдумитъ „30 септемврий“.

„Чл. 23. Чл. 71 отъ закона за митниците, се измѣня, както слѣдва:

„Разговарването на багажът и пратките сърешилось отъ корабите и натоварването имъ на вагони се допуша във всѣко време на денопроценто, а разговарването на стоки отъ корабите може да се извърши само въпринципните дни и часове и то на опредѣлени отъ митниците мѣста.“

„Управителите на митниците въ изключителни случаи могатъ да разрѣшаватъ разговарването на стоките да се извърши въ непринципни дни и часове, ако корабоначалниците или агентите на пароходните дружества се задължатъ писмено предъ митниците, че ще се подчинятъ на всички изключителни мѣрки, които митниците биха взели за охрана интересите на хазната и се съгласятъ да заплатятъ на чиновниците, натоварени да надзоряватъ разговарването, по 6 л. на частъ, а на стражарите — по 3 л. на частъ.“

„При сѫщите условия могатъ да се товарятъ на кораби стоки за износ или крайбрѣжно прѣнасяне и да се обмитватъ директни вагонни пратки.“

„Чл. 24. Къмъ ст. 168 отъ тарифата за вносните стоки се прибави слѣдната:

„Задължка. Дава се право на министъра на финансите да допуска за вносъ ония ароматични-етерични масла и препарати, фруктови есенции и етери и ароматизирани масла и масти, които се употребяватъ въ индустрията и медицината, въ какъвто случай вносното имъ мито се опредѣля на 10 л. златни за 1 кгр.“

„Чл. 25. Заповѣдта на министъра на финансите подъ № 195 отъ 24 април 1918 г., одобрена отъ XVII-то обикновено Народно събрание въ засѣдането му на 18 декември и утвърдена съ указъ № 8 отъ 31 декември с. г., съ която срокът за прѣстояването на стоките въ софийските митници се намалява отъ 6 мѣсесца на 20 и на 10 дена, се отменява, считано отъ дения на влизането въ сила на настоящия законъ.“

„Чл. 26. Алинея първа на чл. 10 отъ закона за бюджета за I-то полугодие на финансовата 1919/1920 г., за която се дава тълкуване, че се е отнасяло до първата алинея на чл. 3 отъ закона за митниците и че прѣвидената въ нея такса е трѣбвало да се събира въ златна монета, се измѣня както слѣдва:

„Отъ врѣменино вносните, врѣменино износните и новоизносните стоки се събира една такса въ размѣр 1% отъ стойността имъ, отъ безмитните вносни стоки — 3% отъ стойността имъ, а отъ износните стоки, подлежащи или не на мито — 6% отъ стойността имъ.“

„Тази такса отъ влизането въ сила на настоящия законъ трябва да се събира въ златна монета.“

„Чл. 27. Текстовете и размѣрътъ на митата на ст. ст. 12, 22, 25, 26, 27, 34, 35, 38, 43 и 44-а отъ тарифата за износните стоки се изменятъ и допълнятъ, както е показано въ долната таблица:

Статия на тариф.	Наименование на стоките	Облагаема единица	Размѣр на митото въ левове
12	Кожи сирови, прѣсни, солени или сушени:		
a)	отъ едъръ добитъкъ:		
1.	мокри — солени	100 кгр.	90
2.	сухи — солени	"	120
3.	сухи — безсолни	"	150
b)	отъ дребенъ добитъкъ:		
1.	отъ агнета	100 кгр.	80
2.	отъ овце и овни	"	60
3.	отъ кози и пърчове	"	200
4.	отъ ярета	"	180
v)	отъ зайци	"	100
g)	отъ лѣсци	"	450
d)	отъ златки и бѣлки	"	900

Статия на тарифата	Наименование на стоките	Облагаема единица	Размѣр на митото въ левове
22	Пашкули	100 кгр.	260
25	Съмена:		
a)	анасонъ и резене	"	15
b)	рапицово	"	10
c)	ленено	"	10
d)	сусамъ	"	15
e)	синапово (хардалъ)	"	25
f)	маково	"	10
g)	зеленчукови всѣкакви:		
1.	тиквено	"	4
2.	ариджиково и спанатено	"	10
3.	пиперово, доматено, луценко, краставично и за салата	"	50
4.	морково, прѣзено и за цвѣлина	"	80
5.	зелево и алабашево	"	230
z)	други, особено непоименовани	"	20
26	Арпаджикъ	"	4
27	Зеленчуку:		
a)	прѣсънъ	"	1
b)	сушенъ	"	3
34	Древата всѣкакви за строение и индустрия, обли, съ или безъ кора, дѣланни, бичени, даже реидосани, но нефасонирани:		
a)	орѣхови	"	30
b)	други:		
1.	обли, съ или безъ кора	"	1
2.	дѣланни или цвѣни	"	2
3.	бичени	"	5
35	Части растителни за дѣление:		
a)	смрадлика	"	2
b)	пalamудъ	"	10
38	Опиумъ	1 кгр.	7
43	Отпадъци отъ животни:		
a)	кости:		
1.	сирови, необезмаслени, необезклечени	100 кгр.	0.50
2.	обезмаслени или обезклечени	"	3
b)	рога:		
1.	необработени	"	4
2.	нарѣзани	"	10
v)	покте и конита	"	4
g)	опашки	"	40
d)	цини и мѣхури, прѣсни, солени въ саламура или сушени; черва прѣсни или солени въ саламура	"	40
e)	черва сухи	"	200
44	Отпадъци отъ кожа и обуща:		
a)	лешъ (отпадъци при обезкосмиването на кожитѣ), шупликъ (furda отъ кожи) и други отпадъци отъ обработване на кожитѣ	"	3

Задължка. Прѣвидените въ тази таблица мита за зеленчуковите съмена, арпаджика и зеленчуците влизатъ въ сила отъ 1 ноември 1919 г.

„Чл. 28. За анализътъ, извършвани отъ химическите лаборатории при митниците, се събиратъ такси, размѣра на които се опредѣля отъ министъра на финансите.“

„Таксата, прѣвидена въ чл. чл. 58 и 151 отъ закона за митниците, се увеличава на 50 л. за всѣка спорна статия. Тази такса не се врѣща, даже ако спорътъ се разрѣши въ полза на рекламиатора.“

„Чл. 29. Такситѣ и бернитѣ, прѣдвидени въ приходния бюджетъ за 1918 г. отъ §§ 22 до 42 включително и по § 69, които отъ началото на 1919 г. не сѫ били увеличени, се плащатъ въ златна монета по курсъ опрѣдѣленъ за всѣко полугодие и за всѣки видъ такса или берия отъ министра на финансите.“

„Сѫщитѣ такси и берии, които сѫ били увеличени отъ 1919 г. насамъ, както и новосъздаденитѣ отъ 1919 г. насамъ се плащатъ въ златна монета по курсъ опрѣдѣленъ отъ министра на финансите за всѣко полугодие и за всѣки видъ такса или берия, но не по-високъ отъ 300%.“

„Чл. 30. Прѣдвиденитѣ въ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, въ закона за измѣнение на сѫщия отъ 17 януари 1919 г. и въ закона за $\frac{1}{12}$ отъ кредититѣ по бюджетитѣ за 1918 г. за II-то полугодие на финансовата 1919/1920 г. телеграфоощенскитѣ такси се измѣнятъ както следва:

„1. Пощенското право събирано по чл. чл. 59, 75, 106 и 118 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ за заявления за справка се увеличава на 1 л.“

„2. Къмъ чл. 94 се прибавя слѣдната алинея:

„Възелитѣ, писмата и кутиитѣ съ обявена стойност, праткитѣ съ и безъ такава и пощенскитѣ колети, получателитѣ на които не сѫ се явили да ги получатъ отъ станцията два дни слѣдъ она, въ който имъ е врѣжена поканата за тази прѣль, се облагатъ съ такса за пазене (магазинажъ) по 50 ст. дневно за всѣко писмо, възелъ или пратка.“

„3. Чл. 236 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ се измѣнява така: такситѣ за телеграмитѣ се плащатъ при подаването и се събираятъ по 20 ст. на всѣка дума; най-малката такса на една телеграма е 2 л. Таксата за разписка е 20 ст. За телеграфната бланка се взема 20 ст.“

„4. Чл. 237 отъ сѫщия законъ се измѣнява така: най-малката такса за прѣдплатенъ телеграфически отговоръ е 2 л.; за разписка и телеграфна бланка се взема по 20 ст.“

„5. Чл. 271 отъ сѫщия законъ се измѣнява както слѣдва: градскитѣ телеграфни мрѣжи се подраздѣлятъ на три степени: отъ първа степень сѫ мрѣжитѣ, които иматъ повече отъ хиляда прави поста; втора степень — отъ 201 до 1.000 прави поста и трета — всички останали.“

„Държавитѣ и частни постове се подраздѣлятъ на четири категории:

„въ 1-а категория влизатъ държавитѣ постове, които се заплащатъ;

„въ 2-а категория — тѣзи открыти въ жилищата на абонатитѣ, общинскитѣ и обществени учрѣждения;

„въ 3-а категория — тѣзи, открыти въ заведенията, дѣто абонатитѣ извѣршватъ тъговид или упражняватъ професията си: магазини, кантори, кооперации, лѣкарски кабинети, лѣкарски клиники, адвокатски писалища, аптеки, прогорни, администрации и редакции на всѣтици печатници, стокови борси, частни болници и други подобни заведения. По тази категория се таксува постовете на абонатитѣ съ свободни професии, които нѣматъ кантори и постовете сѫ инсталирани въ жилищата имъ;“

„въ 4-а категория — тѣзи открыти въ хотелитѣ, бираринтѣ, кръчмитѣ, гостилиниитѣ, клубоветѣ, театритѣ и всички видове дружества, банкитѣ (Популярна, Народна, Земедѣлска, Кооперативна и частнитѣ), банкерскитѣ кантори и къщи, фабрики, мелници, консорциуми и други подобни заведения.“

„Телефонитѣ такси се състоятъ:

„а) за градски сношения — съ годишънъ абонаментъ за воденитѣ разговори между абонатитѣ на телефонни постове и отъ единични такси за всѣки разговоръ или покана между публичнитѣ постове, или между послѣднитѣ и абонатитѣ постове, и“

„б) за междуградскитѣ сношения — отъ единична такса за всѣки разговоръ.“

„Годишнитѣ абонаментни такси сѫ:

„а) за правитѣ и допълнителнитѣ постове:

Степень на мяржата	Категория на постовете	Прави постове	Допълнителни постове на сѫщите абонати въ сѫщото здание или двора на правия постъ	Допълнителни постове на други абонати въ сѫщото здание или въ двора на правия постъ
I	1	300	200	300
	2	600	400	400
	3	1000	600	750
	4	2000	1000	1500
II	1	300	200	300
	2	500	300	400
	3	800	400	600
	4	1500	800	1000
III	1	300	200	300
	2	400	300	400
	3	600	400	500
	4	1000	600	800

„Вълъжка. За допълнителните постове на други абонати, които минаватъ прѣз улици, площици и др. публични място, се събира абонаментна такса и такса за първоначално поставяне като за прави постове.“

„б) за мястнитѣ нумератори: до 20 номера 100 л., до 50 номера 150 л. и до 100 номера — 200 л.;“

„в) телефонния постъ за телефониста, който обслужва мястния нумераторъ, не се плаща;“

„г) за електрически звънци — 20 л., а за комутатори „Свичъ“ — 30 л.;“

„д) за дѣбавъчна линия 20 л. за всѣки 100 или дробъ отъ 100 метра линия за първата година и по 10 л. за всѣка постѣдующа.“

„Тази такса се заплаща отъ абонатитѣ най-малко за дѣвъ години отъ откриването на поста съ добавъчна линия, и“

„е) за частнитѣ линии по 25 л. за всѣки телефоненъ постъ, вкл. въ сѫщата линия.“

„Таксата за прѣмѣстването на телефоннитѣ постове, мястнитѣ нумератори, електрически звънци и комутатори „Свичъ“ е:

„а) отъ едно място на друго въ сѫщата стая: за правитѣ постове по 50 л. за допълнителните постове, електрически звънци и комутаторитѣ „Свичъ“ — 25 л. и за мястнитѣ нумератори по 5 л. за всѣка вкл. въ тѣхъ верига, съ минимумъ 25 л.;“

„б) отъ една стая въ друга на едно и сѫщо здание: за правитѣ постове 60 л. за допълнителните постове електрически звънци и комутаторитѣ „Свичъ“ — 30 л. и за мястнитѣ нумератори по 5 л. за всѣка вкл. въ тѣхъ верига, съ минимумъ 40 л.;“

„в) отъ едно здание въ друго въ единъ и сѫщъ дворъ: за правитѣ постове 100 л. за допълнителните постове, електрически звънци и комутаторитѣ „Свичъ“ — 50 л. и за мястнитѣ нумератори по 5 л. за всѣка вкл. въ тѣхъ верига, съ минимумъ 75 л.;“

„г) отъ едно здание въ друго, което отстои поѣзъ други членни улици, площици и др. публични място: за правитѣ постове въ мрѣжи 1-ва степень 500 л., 2-а степень 400 л. и 3-та степень 300 л.; за допълнителните 100 л. за комутаторитѣ „Свичъ“ 50 л. и за мястнитѣ нумератори по 5 л. за всѣка вкл. въ тѣхъ верига, съ минимумъ 75 л.“

„Таксата за прѣотстъжване на телефонни постове на лице, което е замѣстило абоната имъ въ жилището или заведението дѣто сѫ постовете, се заплаща като за новъ телефоненъ постъ; това прѣотстъжване се допушта само ако за тая улица, дѣто е постътъ, нѣма заявили за телефоненъ постъ.“

„За телефоннитѣ указатели и притуркитѣ имъ се заплаща костуметата цѣна, която се означава върху корицитетъ имъ.“

„За обявленията въ указателитѣ и притуркитѣ имъ таксата се опрѣдѣля всѣка година съ заповѣдъ отъ главната дирекция.“

„Таксата за първоначалното поставяне е:

„а) за први постове: 1-ва степень 500 л., 2-ра степень 400 л. и 3-та степень 300 л.;

„б) за допълнителни постове въ същото здание на правни — 100 л. и въ друго здание въ същия дворъ — 250 л.;

„в) за мъбетните нумератори до 20 нумера — 100 л., до 50 нумера — 250 л. и до 100 нумера — 500 л.;

„г) за електрическите звънци и комутатори „Свичъ“ въ същото здание на правни постъ 30 л., а въ друго здание въ същия дворъ — 50 л.

„6. Чл. 274, трета алинея, буква *a* отъ същия законъ се измѣнява така: за разговоръ отъ три или дробъ отъ три минути между станции въ една околия 2 л.; между станции въ единъ и една окръгъ 3 л.; между станции отъ 2 съпрѣдѣлени окръзи 5 л. и между станции отъ разни окръзи 7 л.

„7. Къмъ чл. 260 на същия законъ се прибавята слѣдните алинеи:

„Телеграфоощенската служба строи за държавна съмѣтка само въ чертата на града или селото телефонните абонатни линии за частни жилища, кантори или заведения до зданието, въ което е постъпът. Вънъ отъ чертата на града или селото материали и строежа на линиите сѫ за съмѣтка на абоната. Всички други инсталационни материали и апарати за телефонния постъ, както въ чертата на населеното място, така и вънъ отъ нея, се доставятъ отъ самия абонатъ, по предварително одобрени отъ службата образци, или се доставятъ за негова съмѣтка отъ главата дирекция.

„Общините, които желаятъ да се свържатъ телефонно съ държавната телефонна мрѣжа, сѫ длѣжни:

„1. Да доставятъ всички стълбове нужни за построяване на телефонна линия до най-близкия съединителен пунктъ или до чертата на градската мрѣжа.

„2. Да разнесатъ стълбовете по мястата имъ и да отпуснатъ работници за трасиране и построяване на линията.

„Трасирането и ржководенето постройката на тъзи линии се извършва отъ органите на телеграфоощенската служба, като всички направени разходи сѫ за съмѣтка на заинтересуваната община.

„Поддържането общинските линии и постове е въ тежкотъ на държавата.

„8. Къмъ чл. 28 се прибавя трета алинея:

„Частните абонати, които не прѣдилатятъ слѣдуемите годишни абонаментни такси до 1 априлъ всяка година, се лишаватъ отъ съобщение слѣдъ тази дата. Такива абонати могатъ да получатъ отново съобщение, ако заплатятъ пай-късно до 15 априлъ всички слѣдуеми се такси, плюсъ една добавъчна такава отъ 10%. На неплатилите слѣдъ този срокъ, постовете се отнематъ.

„9. Къмъ чл. 94 отъ закона ща пощите и телеграфъ се прибавя слѣдната алинея:

„Писмата и кутиите съ обявена стойност, взелите и пратките съ и безъ такава и пощенски колети, получателите на които не сѫ се явили да ги получатъ отъ станцията въ срокъ отъ три дена включително и дения на връчването поканата за тази цѣль, се облагатъ съ такса за пазене (магазинажъ) по 50 ст. дневно за всѣко писмо или пратка.

„Чл. 31. Алинеи трета и пета къмъ чл. 1 отъ закона за врѣменното добавъчно възнаграждение на държавните служители отъ м. декември 1918 г. се измѣняватъ въ съмѣсть: изплащането на добавъчното възнаграждение на работниците при държавните каменовъглени мини да става, съмѣтано отъ 1 априлъ 1920 г., направо отъ разрѣшението за тая цѣль кредити на Министерството на търговията промишлеността и труда, както това възнаграждение се плаща на всички държавни служители.

„Чл. 32. На чл. 38 отъ закона за $\frac{1}{12}$ отъ кредититъ по бюджетитъ за 1918 г. за второто полугодие на финансуваната 1919/1920 г. Народното събрание дава тълкуване, че постановлението на същия членъ се отнася и до държавните върху заплатитъ на офицерите и подофицерите, които получаватъ заплата отъ кредита за военни нужди.

„Чл. 33. Упражнението на бюджета за 1919/1920 г. да свърши на 30 септември 1920 г., а платежните заповѣди по същото упражнение да се издадатъ до 26 августъ 1920 г.

„Чл. 34. Цифрите 150.000 л. и 50.000 л. въ чл. чл. 18 и 63 на закона за отчетността по бюджета се измѣнятъ съответно на 500.000 л. и 200.000 л.

„Чл. 35. Съгласно чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета, разрѣшава се на Министерството на търговията промишлеността и труда да достави разни машини, части отъ такива, инструменти и пр., нужни по експлоатацията на държавните каменовъглени мини за 30.000.000 л.

„Чл. 36. Втората алинея на чл. 18 отъ закона за $\frac{1}{12}$ отъ кредититъ на бюджетъ за 1918 г. за второто полугодие на финансуваната 1919/1920 г. се замѣнява, съмѣтано отъ 1 септември 1919 г. съ слѣдната нова алинея:

„Тъзи дневни пари се плащатъ и на ония отъ горѣпоменатите държавни служители, които се намиратъ въ командировка и получаватъ пътни и дневни пари по закона за чиновниците.

„Чл. 37 Слѣдъ йзвратата алинея на чл. 13 отъ закона за инспекцията, упражнявана отъ Министерството на финансите се прибавя слѣдната нова алинея:

„Такава се събира за констатирани неиздължения отъ всѣко длѣжностно лице, безъ разлика дали е провъзгласено по закона за отчетникъ или не.

„Освѣнъ съ тази глоба — лихва 10% годишно, провиненитъ отчетници и други длѣжностни лица се наказватъ и дисциплинарно, независимо отъ углавната и другата имъ отговорност, въ случай че длѣнната имъ подпада подъ ударите на общия наказателенъ законъ или подъ наказателните санкции на другъ специаленъ законъ, както слѣдва:

„а) за неоправдана бавност и неизпълнение на врѣме разните прѣписки съвръзани съ интересите на държавното съкровище, окръга, община и частните лица съ глоба отъ 25 до 200 л.;

„б) за нередовно водене на книгите и дѣлата, което затруднява ревизията — съ глоба отъ 50 до 500 л.;

„в) за несъсврѣменно внасяне по принадлежност одръжките отъ заплатите на чиновниците за данъкъ за пиянство, училищен налогъ, окръжна община или каквато да е други одръжки или врѣхници за всѣки слѣдуеми се вноси — съ глоба отъ 20—50 л.;

„г) за неспазване прѣписания на закони правилници, наредби и разпореждания, както при изразходване, така и при приемане на държавни и обществени материали — съ глоба отъ 50—500 л.;

„д) за неурядни или липрѣхмати неправилности, нередности или неправилни дѣйствия, констатирани въ разните ревизионни и други актове — съ глоба отъ 50—200 л.;

„е) за неподчинение на инспектори, за отсѫтствие безъ уважителни причини прѣзъ врѣме на ревизията — съ глоба отъ 25—50 л.

„Горните нарушения и нередовности финансовите инспектори констатиратъ съ актъ и издаватъ постановления, които подлежатъ на обжалване при юрид. Министерството на финансите, отдѣление за инспекцията, въ срокъ отъ 15 дни, съмѣтанъ отъ дена въ който постановлението бѫде съобщено отъ министъра и слѣдъ утвърждението имъ отъ министъра на финансите, казаните постановления добиватъ сила на влѣзъ въ законна сила рѣшения, които се изпълняватъ по реда за събиране прѣките данъци.

„Частни лица, които въ ушърбъ на държавата, окръга, община или общественото учрѣдение, сѫ извлѣкли материалина облага, каквато по законите не имъ се слѣдва, отъ неправилни дѣйствия на длѣжностни лица или по ради нехайство, лебрѣжност, немарливост, бавност или допуснато опущане отъ същите, отговарятъ солидарно съ длѣжностните лица. Размѣрътъ на штетътъ отъ този видъ се опредѣля отъ финансния инспекторъ съ ревизионния актъ и начетенитъ суми се събиратъ по реда, изложенъ въ чл. 23 отъ закона за гарантитъ на чиновниците.

„За неизпълнение законна покана, заповѣдъ или наредбъ на финансова инспекторъ, частните лица се на-

казватъ угловно съ глоба отъ 100—200 л. Нарушението се констатира съ актъ отъ инспектора, а размѣрътъ на глобата, наспроти степента на вината, се опредѣля и налага отъ министра на финансите постановлението на който не подлежи на обжалване. Глобата се събира по реда за събиране прѣкитъ данъци. Въ случаѣ на несъстоятелностъ тя се замѣнява съ запиране по общо установения редъ.

„Чл. 38 Къмъ чл. 105 отъ закона за потариуситетъ и миоровитъ сѫдии, които извършватъ потариалини дѣла, се прибавятъ слѣднитъ дѣй нови алинеи:

„Всички потариуси, който получи съобщение отъ когото и да било за укриване истинската стойност на имота, провѣряватъ по най-подходящъ и цѣлесъобразенъ начинъ истинската на изнесенитъ данни, и ако има основание, издава постановление за заплаташе тройкото мито на укритата сума. Недоволниятъ отъ постановлението могатъ да го обжалватъ, независимо отъ стойността, по възможенъ гейдъ въ 7-дневенъ срокъ прѣдъ надлежния мирови сѫдии. Окръжнитъ сѫдилища рѣшаватъ дѣлата отъ този характеръ като касационна инстанция.

„На откривателитъ частни лица се плаща възнаграждение 10% отъ присъденото и събрано тройно мито, а на дължностни лица — 5%.

„Чл. 39. Докато траятъ сегашнитъ изключителни условия, Министерскиятъ съветъ може по докладъ на министра на финансите, да разрѣшава на държавнитъ учреждения и етопапства да си набъроятъ потѣбнитъ имъ съвестни, освѣтлителни, отопителни и канделарски материали направо отъ пазара чрѣзъ комисията по алинея първа на чл. 86 отъ закона за отчетността по бюджета, споредъ измѣнението ѝ съ законъ отъ 8 мартъ 1911 г., независимо отъ стойността на доставката, но най-много за задължаване нуждитъ за едно шестмесечие:

„Тия покупки може да се изплатятъ и съ аванси единовременно съ спазяването. Продавачитъ може да се събуждаватъ отъ ланици, връхници и гербовъ налогъ, ако комисията прѣдлагателно е уговорила това и го е вписала въ протокола за покупката.

„Протоколитъ за този видъ покупки не подлежатъ на прѣдварително утвърждение.

„З а бѣлѣжка. Постновлението на настоящия членъ по отношение на Дирекцията на народното здраве се смята въ сила отъ 1 априлъ 1919 г.

„Чл. 40. Народното събрание дава тълкуване на чл. 2 отъ закона за добавъчното възнаграждение на държавнитъ служители въ смисълъ: че квартилни пари получаватъ всички сѣмейни съвърхочни подофицери, които нѣматъ собствени къщи въ гаишниците, дѣто служатъ и че за членове на сѣмейството на сѫщия се считатъ освѣтънъ жена, дѣца, баща и майка и то и дѣло, баба (не по жена) и малолѣтни братя и сестри, ако живѣятъ при подофицера и се издѣржатъ отъ него.

„Чл. 41 Отъ 1 юни 1920 г. даникътъ върху занятието и държавнитъ връхници: пътенъ даникъ и училищенъ налогъ не се показватъ въ вѣдомоститъ за заплатитъ на държавнитъ служители поотдѣлно за всѣко лице.

„Учрѣжденията изчисляватъ даника и връхници по своите изплащателни книги и отбѣгватъ въ вѣдомоститъ общите имъ суми, за да се спаднатъ отъ сумата, която съ имъ се отпусне за заплата Тѣ сѫ дължни да даватъ въ кося на всѣко шестмесечие на надлежните счетоводствата отчетъ за изплатенитъ прѣзъ шестмесечието заплати и направениетъ отъ тѣхъ одръжки.

„Счетоводствата не провѣряватъ въ ежемѣсечнитъ вѣдомости за заплати вѣрността на висените въ тѣхъ одръжки, но държатъ съѣдѣни за тѣхъ въ особна книга и ги провѣряватъ при провѣрката на отчета за шестмесечието. Тѣзи шестмесечни отчети се пращатъ отъ счетоводствата и на Върховната сметна палата за провѣрка по самите ежемѣсечни вѣдомости, каквато провѣрка и

тя сѫщо не извършва по отношение на одръжкитъ при визита на платежнитъ заповѣди за заплати.

„Счетоводствата прѣбѣгватъ одръжкитъ за даникъ занятие и слѣдуетъ се държавни връхници върху прѣвидениетъ по бюджетитъ заплати, независимо отъ това застъпи ли сѫ или не длѣжноститъ, и ги внасятъ въ началото на всѣко полугодие въ приходъ на държавното съкровище, като пъздаватъ платежни заповѣди по надлежнитъ разходни параграфи.

„Чл. 42. Одръжката $\frac{1}{24}$ за пенсийните фондове на служителите въ държавните и изборни учрѣждения се прѣкратява отъ 1 юни 1920 г.

Чл. 43. Увеличаватъ се отъ 1 юни 1920 г. възнаграждението на прѣдседателя на Върховния медицински съветъ отъ 20 на 40 л., а на членовете отъ 10 на 30 л. на заѣдане; възнаграждението на прѣподавателите въ фелдшерското медицинско училище въ София отъ 7 на 30 л. за лекция (на частъ) и възнаграждението на членовете на висшата съдебно-административна комисия при Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството отъ 20 л. на 30 л. на заѣдане.

Чл. 44. Пътните и дневни пари за командировка по служба на държавните служители, както и безотчетните пътни и дневни пари на сѫщия, във времето до 31 мартъ 1920 г. се изплащатъ по размѣрътъ, определени въ закона за допълнение на закона за чиновниците по гражданското вѣдомство отъ 25 мартъ 1919 г., споредъ получаваната бюджетна заплата, а отъ 1 априлъ 1920 г. настъпятъ същите се изплащатъ споредъ получаваната увеличена заплата по таблицата за заплатитъ на държавните служители.

Чл. 45. На началиниците на дружините военни райони, вмѣсто фуражни пари, да се плащатъ начинъ отъ 1 юни 1920 г. и до когато буде въ сила чл. 36 отъ закона за чиновниците (Държавенъ вѣстникъ брой 362 отъ 25 мартъ 1919 г.) безотчетно пътни и дневни пари по 120 л. мѣсечно, а фуражните пари се прѣкратяватъ отъ сѫщата дата.

Чл. 46. Пътните пари по сметка при командировка или прѣмѣстване на държавните служители се изплащатъ по слѣдната таблица:

За служители отъ	По желѣз. билетъ отъ	По на- раходъ билетъ отъ	Съ кола или конь на км.	
			лева	ст.
Извинъ категориите и I категория .	I кл.	I кл.	3	50
II и III категории .	II кл.	I кл.	3	—
IV, V и VI категории	III кл.	II кл.	2	50

„При прѣмѣстване на държавенъ служителъ, съмеенъ или глава на сѣмейство, което поддържа, размѣрътъ на пътните пари се удвоява, ако сѣмейството се състои отъ 3 члена или по-малко и утроива, ако сѣмейството има повече отъ 3 члена. Настоящия членъ влизатъ въ сила отъ 1 юни 1920 г. и не отменява закона за възнаграждение на офицери и съвърхочни подофицери при назначаване и прѣмѣстване на длѣжностъ.

Чл. 47 За командировки по служебна работа отъ 1 юни изъ вѣтринността на царството държавните служители по всички вѣдомства, включително и военното, получаватъ за разходитъ, които сѫ припудени да правятъ възъ отъ своето мѣстослужение, дневни пари по слѣдната таблица:

по ред №	Служители отъ	Въ Бургасъ, Варна, Плов- дивъ, Русе и София лева	Въ другите градове лева	Въ села лева
1	Извънъ категорията и I категория .	60	50	40
2	II и III категории .	50	40	30
3	IV, V и VI категории .	30	30	20

„Когато командированите длъжностни лица използватъ държавни или обществени помещения за спане, получаватъ дневни пари въ размѣри, както ѝ въ селата.

„Чл. 48. Безотчетните пътни и дневни пари, прѣдвидени по бюджетните на всички вѣдомства за държавните служители въ централните управление, се прѣкрайватъ отъ 1 юни 1920 г.; въ случаи на командировка тия служители получаватъ пътни пари по сметка на общо основание.

„Забѣлѣжка I. Това не се отнася до бригадантъ инженери, помощниците имъ, другите инженери при тѣхъ, операторите и кондукторите при сѫщите, както и въобще до съставъ, който образува бригада.

„Забѣлѣжка II. Държавните служители отъ бюрата за измѣрване държавните имоти и за измѣрване и уредба на горите, имѣто безотчетни пътни и дневни пари, получаватъ по сметка само пътни пари за отиваие до мястото, дѣто се установяватъ на работа, и дневни пари за всичкото време на командировката по 30 л.

„Чл. 49. Безотчетните пътни и дневни пари на длъжностните лица, които сѫ задължени да правятъ обиколки изъ определените имъ райони, се плащатъ отъ 1 юни 1920 г. както слѣдва: прѣдвидените въ бюджета за 1918 г. до 480 л. годишно включително — въ размѣръ на 1.800 л., тия до 1.200 л. включително — въ размѣръ на 2.700 л., а тия надъ 1.200 л. — въ размѣръ на 3.600 л.

„Чл. 50. Командированите вътре въ страната длъжностни лица получаватъ отъ 1 юни 1920 г. безотчетно за всѣко отиваие или връщане до жегъзинската станция или пристанище, които не сѫ по-далечъ отъ 3 км. отъ градовете или селата и то когато командировката не е била до пристанището или гарата по 20 л., ако сѫ отъ IV, V и VI категории и по 30 л., ако сѫ отъ погорни категории. Ако станцията или пристанището отстои на повече отъ 3 км., командиранието получава освѣтъ безотчетните 20 или 30 л., но и пътни пари за разстоянието надъ третъ километра по прѣдвидената таблица.

„Чл. 51. За командировки по служебна работа вънъ отъ прѣдѣлите на царството държавните служители получаватъ пътни пари по чл. 38 на настоящия законъ, а дневни пари по размѣри, които се опредѣлятъ ежегодно, въ началото на всѣко полугодие на финансовата година, отъ Министерския съветъ, по докладъ на министра на финансите, въ зависимостъ отъ условията на живота въ чужбина и категорията на държавните служители. Тия размѣри се обнародватъ въ „Държавенъ вѣстникъ“ и важатъ за цѣлото полугодие.

„На държавни служители, на които се възложи отъ Министерския съветъ да прѣставляватъ държавата въ извѣздна мисия въ чужбина, се опредѣлятъ особни дневни пари.

„Чл. 52. Счетоводителите и домакини на летациите и прѣставителствата въ странство, както и счетоводителите при окрѣжните инженерства, се назначаватъ и уволняватъ отъ министра на финансите — тѣрвите по прѣставляване отъ министра на външните работи и на изпомѣдането — и сѫ негови органи, съгласно съ закона за отчетността по бюджета.

„Чл. 53. Бѣлѣжка 1 къмъ чл. 28 отъ закона за 1/12 отъ кредитите по бюджетните за 1918 г. за второто полугодие на финансовата 1919/1920 г. се измѣни, сметано отъ 1 януари 1920 г., както слѣдва:

„Бѣлѣжка I. Прѣписанието на тази алинея се прилага за случаите, за които намѣри за необходимо министъръ на финансите.

„Чл. 54. Бѣлѣжка 2 къмъ чл. 11 отъ закона за 1/12 отъ кредитите по бюджетните за 1918 г. за второто полугодие на финансовата 1919/1920 г. се отменява.

„Чл. 55. Дневната дажба за храна на учениците при срѣдните земедѣлски училища се опредѣля на 6 л., на постоянните работници при сѫщите училища, при заводите за добитъкъ и при дела за разплодици по 4 л.

„Чл. 56. Възнаграждението на срочнослужащите долнини чинове се опредѣля начинъ отъ 1 юни 1920 г. както слѣдва: за войници по 15 л. мѣсечно, а за подофицери по 30 л. мѣсечно. Отъ това възнаграждение не се правятъ никакви отрѣзки за данъкъ занятие и пр.

„Чл. 57. На пешатните прѣподаватели граждански или военни въ военните академии, училище и школата за запасни подпоручики — се плаща отъ 1 юни 1920 г. възнаграждение както слѣдва: по 40 л. на лекции (прѣподаденъ част), на лектори по чуждите езици — по 20 л., а на тия по социалните науки — по 50 л.

„За бесѣда или упражнение въ полето, които траятъ два и повече часа до 3 дни на прѣподавателите се плаща: по 40 л. на бесѣда или упражнение, като за сѫщото време имъ се плаща и командини дневни пари, съгласно съ закона за чиновниците, а когато се произвеждатъ такива занятия на повече отъ три дни, професорите или офицерите получаватъ само командини дневни пари за слѣдвалите дни.

„Чл. 58. На екзаменаторите длъжностни лица въ военноучебните заведения, които не сѫ шатни прѣподаватели, се плаща отъ 1 юни 1920 г. дневно възнаграждение по 20 л.

„На рѣководителите офицери по снимките въ полето съ учениците отъ военноучебни заведения се плащатъ само дневни пари по 30 л.

„На пешатните прѣподаватели въ санитарно-подофицерско училище се плаща възнаграждение по 30 л. на лекция (прѣподаденъ част).

„Чл. 59. Когато тѣкои отъ длъжностите на санитарните офицери не биха могли да се заематъ отъ санитарни офицери, то на тѣзи длъжности могатъ да се назначаватъ военнонамесни гражданска лица (медицински или ветеринарни лѣкарни и аптекари), съ заплата, съгласно съ наредбите и табличките за заплатите на държавните служители.

„Чл. 60. Законътъ за облекчение на жилищната нужда не отменя тоя за реквизиціята. Наемите на реквизираните за военни нужди здания не подлежатъ на прѣбънка и прѣнормировка отъ жилищните комисии и сѫдилъши.

„Чл. 61. Постановленията на чл. чл. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 37, 38, 39, 41, 42, 46, 47, 50 и 52 отъ настоящия законъ иматъ сила и дѣйствие докато не бѫдатъ отменени пакъ съ законъ“.

Към чл. 4 отъ закона.

Таблица I

за допълнителни кредити по редовния и извънредния бюджети на държавата и по бюджетите на фондовете през I-то полугодие (от 1 април до 30 септември) на финансата 1920/1921 г.

№ по редъ	Министерства, дирекции и фондове	За заплати, безотчетни, пътни и дневни пари и пенсии	За службите по заемите и за веществени разходи	Всичко
I. По редовния държавенъ бюджетъ.				
1	Върховно правителство:	a) Царски дворъ	1.035.400	— 1.035.400
		б) Народно събрание	590.000	— 590.000
		в) Министерски съветъ	—	1.000 1.000
		г) Върховенъ административенъ съдъ	—	6.000 6.000
2	Върховна съдебна палата	—	19.000	19.000
3	Държавни дългове	12.539.350	192.712.551	205.251.901
4	Министерство на външните работи и на изпълнението	6.606.000	3.415.000	10.021.000
5	" вътрешните работи и народното здраве { a) административенъ отдѣлъ	220.000	2.893.000	3.113.000
	{ б) санитаренъ отдѣлъ	1.600.000	12.190.000	13.790.000
6	Министерство на народното просвещение	4.169.000	1.771.000	5.940.000
7	" " финанситетъ	1.100.000	8.020.000	9.120.000
8	" " правоосъдянето	450.685	8.987.000	9.437.685
9	" " войната	3.600.000	195.885.000	199.485.000
10	" " търговията, промишлеността и труда	5.700.940	10.934.250	16.635.190
11	" " земедѣлното и държавните имоти	962.780	731.000	1.693.780
12	" " обществените сгради, инфраструктурата	70.000	9.247.500	9.317.500
13	Главна дирекция на железниците и пристанищата	—	25.270.000	25.270.000
14	" " " пощите, телеграфите и телефоните	—	3.555.000	3.555.000
	Всичко	38.644.155	475.637.301	514.281.456
II. По извънредния държавенъ бюджетъ.				
1	Главна дирекция на железниците и пристанищата	—	2.200.000	2.200.000
2	" " за построяване на железници и пристанища	680.000	2.572.000	3.252.000
	Всичко	680.000	4.772.000	5.452.000
	Всичко по държавния бюджетъ	39.324.155	480.409.301	519.733.456
III. По бюджетите на фондовете.				
1	Пенсионенъ фондъ по гражданското вѣдомство	4.121.824	4.267	4.126.091
2	" " " военното вѣдомство	1.828.250	32.535	1.860.785
3	Фондъ "Общински налоги" при Министерството на финанситетъ	—	31.000	31.000
4	" за пенсии по служащите при изборните учреждения	18.000	34.000	52.000
5	" " "Д-ръ Василиади" при Министерството на търговията, промишлеността и труда	18.250	29.750	48.000
6	" " "Културни мероприятия по водите и горите" при Министерството на земедѣлното и държавните имоти	30.000	250.000	280.000
7	" " "Специализиране по търговските науки въ странство" при Министерството на търговията и пр.	15.000	3.000	18.000
8	" " "За борба съ малариата" при Дирекцията на народното здраве	143.000	—	143.000
	Всичко по бюджетите на фондовете	6.174.324	384.552	6.558.876

Таблица II

Към чл. 5 отъ закона.

за извънредните кредити за добавъчното възнаграждение на държавните служители през I-то полугодие
(отъ 1 април до 30 септември) на финансата 1920/1921 г.

№ по редъ	Министерства, дирекции и фондове	Лева
I. По редовния държавенъ бюджетъ.		
1	Върховно правителство { а) Царски дворъ б) Народно събрание в) Министерски съветъ г) Върховенъ административенъ съдъ	830.000 150.000 30.000 50.000
2	Върховна сметна палата	550.000
3	Държавни дългове	117.000
4	Министерство на външните работи и на изпълненията	6.500.000
5	" " вътрешните работи и народното здраве { а) административенъ отдѣлъ б) санитаренъ отдѣлъ	15.000.000 6.500.000
6	Министерство на народното просвещение	46.000.000
7	" " финанситетъ	14.000.000
8	" " правосъдието	9.000.000
9	" " войната	40.000.000
10	" " търговията, промишлеността и труда	30.000.000
11	" " земедѣлието и държавните имоти	9.000.000
12	" " обществениятъ сгради, пътищата и благоустройството	11.000.000
13	Главна дирекция на железниците и пристанищата	38.000.000
14	" " " пощите, телеграфите и телефоните	15.000.000
	Всичко . .	241.727.000
II. По извънредния държавенъ бюджетъ.		
1	Главна дирекция на железниците и пристанищата	
2	" " за построяване на железници и пристанища	1.100.000
	Всичко . .	1.100.000
	Всичко по държавния бюджетъ . .	242.827.000
III. По бюджетите на фондовете.		
1	Пенсионенъ фондъ по гражданското вѣдомство	140.000
2	" " военното вѣдомство	320.000
3	Фондъ „Общински налози“ при Министерството на финансите	91.500
4	" за пенсията на служащите при изборните учреждения	100.000
5	" „Д-ръ Василиади“ при Министерството на търговията, промишлеността и труда	30.000
6	" „Културни мероприятия по водите и горите“ при Министерството на земедѣлието и държавните имоти	100.000
7	" „Работнишки застраховки“ при Министерството на търговията, промишлеността и труда	100.000
8	" „Борба съ малариата“ при Дирекцията на народното здраве	100.000
	Всичко по бюджетите на фондовете . .	981.500

Таблица III

Къмъ чл. 6 отъ закона.

за извънредните кредити за нови разходи, непрѣвидени по бюджета за 1919/1920 г., прѣз I-то полугодие
(отъ 1 априлъ до 30 септември) на финансовата 1920/1921 г.

№ по редъ	Министерства, дирекции и фондове	Лева
1	I. По редовния държавенъ бюджетъ.	
	Върховна сметна палата.	
	a) За направа и поправка на рафтове за приходоразходните отчетни книжа въ ханилището и разноски за канапъ, онаковка, етикiranе и нареждане на същите книжа	100,000
	Всичко . .	100,000
2	Държавни дългове.	
	a) За попълване фонда на пенсията по военното въдомство	1.750.000
	б) За поддържане на делегатството по заемите 1902, 1904 и 1907 г.	60.000
	в) За временни надничари за провърка на изплатените купони и облигации отъ българските държавни и гарантирани отъ държавата заеми	12.500
	г) Помощ на фонда „Борба съ маларията“, съгласно съ чл. 11 отъ закона за същия фондъ	250.000
	д) Помощ на фонда „Работнишки застраховки“, съгласно съ чл. 23 отъ закона за същия фондъ	500.000
	е) Лихви върху обезщетението отъ $2\frac{1}{4}$ милиарда франка злато, съгласно съ чл. 121 отъ мирния договоръ отъ 1919 г.	22.500.000
	ж) Инвалидни пенсии по гражданското въдомство, съгласно съ чл. 17 отъ закона за пенсията по гражданското и военното въдомство	175.000
	з) Увеличение на инвалидни и наследствено-инвалидни пенсии на военни чинове, съгласно съ чл. 7 отъ закона за $\frac{6}{12}$ отъ кредититъ по бюджетитъ за 1918 г., за второто полугодие на финансовата 1919/1920 г.	20.000.000
	Всичко . .	45.247.500
3	Министерство на вътрешните работи и народното здраве.	
	Административенъ отдѣлъ.	
	а) За ботуши на стражата	1.800.000
	б) За порционни пари на полицейските стражари по 2 л. дневно единому	2.650.000
	в) Купуване и поддържане файтони и коне въ окръжните управления (дневната дажба на фураж за конете се определя съ заповѣдъ отъ министра на вътрешните работи и народното здраве).	150.000
	г) За доставка на избирателни плакове	100.000
	Всичко . .	4.700.000
	Санитаренъ отдѣлъ.	
	а) Възнаграждение на прѣподавателите и на заведващи административната работа въ подготовките курсове на студентите медици къмъ държавния изпитъ за добиване лѣкарски права, съгласно съ чл. 10 отъ правилника за тия курсове	50.000
	Всичко . .	50.000
4	Министерство на народното просвѣщение.	
	а) За наемъ на помещение на Народната библиотека въ София	60.000
	Всичко . .	60.000
5	Министерство на финансите.	
	а) За порционни пари на акцизите и митнишките стражари по 2 л. дневно единому	1.020.000
	Всичко . .	1.020.000
6	Министерство на правосъдието.	
	а) За издаване ежемесечно списание „Юридическа мисъль“	50.000
	б) За издръжане парламентарната слѣдствена комисия	200.000
	Всичко . .	250.000

№ по редъ	Министерства, дирекции и фондове	Лева
7	Министерство на търговията, промишлеността и труда. Окружни инспекции по труда.	
	a) За наемъ на помещения	60.000
	b) Капцеларски потреби; отопление, осветление; купуване и поправка на мобили; абонаментъ на телефони, пръвнасие разни предмети, купуване книги, списания и вестници и поддързването им; двъй абонаментни карти за трамвай въ София и др.	50.000
	v) Печатане разни формулари, окръжни листа и други книжа	20.000
	g) Облъкло и обуща на прислужниците	5.000
	Отдължение за мини, кариери и минерални води.	
	d) Купуване капцеларски потреби; осветление, отопление; купуване и поправление мобили; купуване книги и списания; облъкло на стражарите и въоръженето имъ; коне, кола, фуражъ и снаряжение на конетъ; инструменти, съчива; разни материали: дървесина, желязни и др.; отчуждаване имоти и дължностници; направа на горски пътища и бараки; надница на работници и др.	500.000
	e) Изтихи и дневни пари за командировка по служебни работи на работниците при държавните каменни извлечени мини; изплащане билегти на същите, когато отиват въ домашен отпуск или по здравословни причини до някои бани и обратно; такси и разходи за работници тревове отъ и до държавните каменни извлечени мини; възнаграждение на членовете на съветите при мините, на комисии при същите и на лекторите при мините	300.000
	Държавна печатница.	
	ж) Купуване и поддържане на пръвоздигните сърдества: автомобилъ, камионъ, кола и др., купуване бензинъ, автомобилно масло и други такива	100.000
	Главна дирекция на статистиката.	
	з) Заплата за връменен персонал за досъбиране и довършване изостаналите неработени и недоизработени статистики пръвът връмъ на войната	75.000
	и) Заплата за връменен персонал за подготовка и за изработка материалите отъ преброяване на населението, сградите и добитъка на 31 декември 1920 г. съ месечна заплата и съ надница до 20 л. според изработеното	50.000
	к) За напечатаване, опаковане и изпращане карти, формулари и други книжа за преброяване населението, сградите, добитъка и др. на 31 декември 1920 г.	4.000.000
	л) Наемъ на помъщение на персонала и книжата по преброяването на 31 декември 1920 г.	25.000
	м) Наемане и купуване машини съ припадлежностите имъ за механическо класиране и броене, перфоратори и други машини, заедно съ разносните по доставката и монтирането имъ	200.000
	Общи разходи.	
	о) Възнаграждение на членовете на разните комисии: рекламационни, ликвидационни, анкети по труда, по изработване правилници и наредби по прилагане законите за хигиената и безопасността на труда и за осигуряването, водните сили, стопански съвъртъ и върховния съвъртъ на труда	150.000
	п) Възнаграждение на преподаватели, били тъ дължности или частни лица или пенсионери, за ръководене на мини, търговски, професионални, по парните котли и други курсове	50.000
	р) Помощъ на фонда „Д-ръ Василиади“, управляван отъ Министерството на търговията и пр. за издржането отъ този фондъ, техническо училище въ Габрово	200.000
	Всичко . . .	5.785.000
8	Министерство на земеделието и държавните имоти.	
	а) Възнаграждение на разни комисии при министерството, съгласно съ чл. 19 отъ закона за членовниците	40.000
	б) Порционни пари на горските стражари по 2 л. дневно единому	500.000
	в) Стопанска експлоатация на държавни гори за доставяне нужните дървесни материали за поддържането на мини, търговски, професионални, по парните котли и други курсове	750.000
	Всичко . . .	1.290.000
9	Министерство на обществените сгради, пътищата и благоустройството.	
	а) За десет степенции по 100 л. месечно за ученици отъ землемърния отдѣл при Държавното сърдно техническо училище въ гр. София	6.000
	б) За поправка съществуващи водопроводи, чешми, кладенци и други въ бъдни общини	200.000
	в) За направа нови и поправка стари съществуващи канали, за отводняване и пръсуване на мулчурливи места за подобрене на хигиеническите условия въ селщата на бъдни общини	200.000
	Всичко . . .	406.000

№ по редъ	Министерства, дирекции и фондове	Лева
10	Главна дирекция на железниците и пристанищата. а) Уредба на разсадници, купуване фиданки, съмна и пр. за залъсяване и укрепяване на железнодорожната мръжа б) Електрическа енергия за двигателна сила и осветление на работилниците, дената и гара София в) За отопление и осветление на гаритъ, чакалните и канцеларските помещения г) Мобили, кревати, дюшети, сламеници, чаршафи и одела и пр. за резервните помещения за спане; изпирание и дезинфекция на бъльото и др. д) Връщане на неправилно внесени суми по склучени бюджети (чл. 25 от закона за отчетността по бюджета).	50.000 100.000 1.500.000 200.000 50.000 Всичко 1.900.000
11	Главна дирекция на пощите, телеграфите и телефоните. а) Купуване лекарства и пръвързочни материали за даване първа медицинска помощ на телеграфо-пощенските работници, съгласно чл. 16 от закона за осигуряване работниците и служащи във случай на злонука и болест б) За изгубени процеси в) Възнаграждение на преподавателите (телеграфо-пощенски чиновници и външни лица) за четене лекции във телеграфо-пощенските курсове г) На междуселските куриери фуражни пари за издръжка на конетъ имъ, ако издръжат тикива, по 50 л. месечно	50.000 10.000 5.000 200.000 Всичко 265.000 Всичко по редовния държавен бюджет 61.073.500
	II. По извънредния държавен бюджет.	
1	Главна дирекция на железниците и пристанищата. а) Довършване тънкоколейната линия Червенъ-бръгъ-Бъла-Слатина; за нови служебни и жилищни здания и за разширение и подобрене на съществуващите такива по линията б) Довършване на землените и други работи по същата линия и направа на изкуствени съоружения: мостове, показалци, механически инсталации и други в) Довършване тънкоколейната линия Радомиръ-Дунница-Петричъ и разклонението ѝ и други тънкоколейни линии: за нови служебни и жилищни здания и за разширение и подобрене на съществуващите такива по линията г) Довършване на землените и други работи по същите линии и направа на изкуствени съоружения: водостоци, мостове, показалци, механически инсталации и други	300.000 200.000 500.000 1.000.000 Всичко 2.000.000
2	Главна дирекция за построяване на железници и пристанища. а) За купуване лекарства и пръвързочни материали за даване първа медицинска помощ на работниците по построяване на железниците и пристанищата, съгласно чл. 16 от закона за осигуряване на работниците и служащи във случай на злонука и болест б) За довършване на държавната индустриска горска ж.-п. линия съ разклоненията ѝ от станция Чалъ-махле до държавните гори Генишъ-ада и Лонгоза (Варнаенско), както и за изпиране на отчуждените имоти в) За започване постройката на тънкоколейната 0.76 м. железница Сарамбей-Лъжене за Неврокопъ и клоновете ѝ	5.000 1.500.000 8.500.000 Всичко 10.005.000 Всичко по извънредния държавен бюджет 12.005.000 А всичко по държавния бюджет 73.078.500

Бълг. чл. 7 отъ закона.

Таблица IV

за извънредни кредити за дългове за минали години (1918 г. включително).

№ по редъ	Министерства, дирекции и фондове	Лева
I. По редовния държавенъ бюджетъ.		
1	Върховно управление	
	а) Царски дворъ	—
	б) Народно събрание	82.000
	в) Министерски съветъ	—
	г) Върховенъ административенъ съдъ	—
2	Върховна съдъгна нацата	11.000
3	Държавни дългове	448.230
4	Министерство на външните работи и на изненаданията	250.000
5	" вътрешните работи и народното здраве	
	а) административенъ отдѣлъ	800.000
	б) санитаренъ отдѣлъ	100.000
6	" народното просвещение	8.000.000
7	" финанситетъ	1.040.000
8	" правосъдното	2.000.000
9	" войната	4.000.000
10	" търговията, промишлеността и труда	120.000
11	" земедѣлното и държавните имоти	1.400.000
12	" обществените сгради, пътищата и благоустройството.	400.000
13	Главна дирекция на желѣзниците и пристанищата	3.500.000
14	" пощите, телеграфите и телефоните	200.000
	Всичко . . .	22.351.230
II. По извънредния държавенъ бюджетъ.		
1	Главна дирекция на желѣзниците и пристанищата	—
2	" за построяване на желѣзници и пристанища	250.000
	Всичко . . .	250.000
	Всичко по държавния бюджетъ . . .	22.601.230
III. По бюджетите на фондовете.		
1	Пенсионния фондъ по военното вѣдомство	110.000
2	Фондъ „Общински пътища“	195.000
3	" Културни мероприятия по водите и горите“	30.000
4	" Братя Евлоги и Христо Георгиеви“	420
	Всичко по бюджета на фондовете . . .	335.420

Къмъ чл. 115 отъ закона.

Т а б л и ц а

за данъка отъ имоти придобити по безвъзмезденъ начинъ.

№ по редъ	Означение степенитѣ на родството	Раздѣление наследственитѣ дѣлове на части и проценти (%) за облагането имъ съ данъкъ въ лева																	
		до 2.000	отъ 2.000 до 10.000	отъ 10.000 до 25.000	отъ 25.000 до 50.000	отъ 50.000 до 100.000	отъ 100.000 до 200.000	отъ 200.000 до 300.000	отъ 300.000 до 500.000	отъ 500.000 до 700.000	отъ 700.000 до 1.000.000	отъ 1.000.000 до 1.300.000	отъ 1.300.000 до 1.600.000	отъ 1.600.000 до 2.000.000	отъ 2.000.000 до 2.500.000	отъ 2.500.000 до 3.000.000	отъ 3.000.000 до 5.000.000	отъ 5.000.000 до 10.000.000	позвече отъ 10.000.000
		На 100 (%)																	
1	Права линия	1	1·5	2	2·5	3	4	5	6	7	8	10	12	14	16	18	21	25	30
2	Между съпруги	1·5	2·5	3·5	4·5	5·5	6·5	7·5	8·5	9·5	10·5	12	14	16	18	20	24	30	35
3	Между братя и сестри	4	5	7	9	12	15	18	21	24	27	30	33	36	39	42	46	49	52
4	Между чичовци, лели и племеници . .	6	8	10	12	15	18	21	24	27	30	33	36	39	42	45	48	51	55
5	Между роднини отъ четвърта степень въ сребърна линия	9	12	15	18	21	24	27	30	33	36	39	42	45	48	52	56	60	65
6	Между наследници отъ пета и шеста степень	12	14	16	19	22	25	28	31	34	37	40	43	46	49	53	57	61	66
7	Между наследници отъ по-далечни отъ шеста степень и между нероднини .	17	19	21	24	27	30	33	36	39	42	45	48	51	54	58	62	66	70

Прѣдседателствующъ Х. Маноловъ: Има думата г. министър Даскаловъ,

Министър д-р Р. Даскаловъ: Г. г. народни прѣдставители! Обичай е, когато се внася законопроектъ за бюджета, той да се съпровожда отъ едно изложение отъ министра на финансите. Но попеже г. Турлаковъ едва вчера пое Министерството на финансите, а азъ го управлявахъ нѣщо около единъ мѣсецъ, то за това съмъ натоваренъ азъ да направи изложението на правителството по бюджетопроекта за $\frac{1}{2}$. А освѣнъ туй искамъ да подчертая онова, което казахъ прѣди нѣколко минути на г. Джидрова, че какъвто и да е законопроектъ, който се разиска, отъ ресоритъ на който и да е отъ г. г. министъръ, ние съмъ тате, че всѣки единъ отъ тѣхъ има право да го защищава, особено ония законопроекти, които сѫ министъръ поотдѣлно е поелъ ангажментъ къмъ визирания законопроектъ.

Отъ 1911 г. насамъ, г. г. народни прѣдставители, ние въ България нѣмаме редовни бюджети. Всички бюджети сѫ били аномални и сѫ извѣршвани прѣзъ аномални врѣмена. Въ редовните бюджети не сѫ спазвани никакви принципи за уравновѣсяване на съмѣтъ бюджети, не сѫ се съобразявали разходите съ приходите. Отъ 1911 г. насамъ се е изразходвало, безъ да се държи съмѣтка отъ кѫде ще могатъ да се получатъ нужните приходи; гласувани сѫ свѣрхсъмѣтни кредити, а не сѫ се намирали нужните приходи. Това особено е вѣрно за годините, прѣзъ които България бѣ въ война. Въ всички държави, които воюваха, хората сѫ даваха трудъ да могатъ да намѣрятъ приходи, когато правятъ разходи. Така напр. въ Англия за всичките разходи по войната се нариха веднага и съзвѣтни приходи, увеличаваха се дънъците прѣки и косвени и когато не стигаше това, прибъгваше се и до заеми. Но всички тия мѣрки се вземаха своеувѣрѣнно и бюджетите тамъ се уравновѣсиха. Сѫщото бѣше и въ Франция. Тамъ гласуваха заеми, но не оставиха, както у насъ, да не се покриватъ разходите. У насъ отъ 1911 г. насамъ, откакто започнаха войните, бюджетите не сѫ уравновѣсвали, разходите не сѫ покривали съ приходите. Отъ 1918 г. насамъ забѣлѣзваме още по-голѣма передовностъ; настини тя се констатира и по-рано, но особено се забѣлѣзва прѣзъ 1918, 1919 г., т. е. че ние работимъ вече не съ редовни бюджети, а съ дванадесетинки.

Нѣмамъ за задача тукъ да изтѣквамъ колко неудобно е да се работи съ дванадесетинки, а не съ редовни бюджети. Азъ най-много може-би отъ всички тукъ присъствующи съмъ противъ да се работи съ дванадесетинки, защото изгодните и прѣимуществата на редовните бюджети прѣдъ дванадесетинките сѫ извѣстни на всѣкиго. Съ дванадесетинките, както се гласуваха по-рано и както сега ще ги гласуваме, се губи всѣкаква прѣгледностъ, нѣма яснота чието въ постѣплението, нито въ разходите, чието въ дефицитите, които биха се появили. Единъ редовенъ бюджет има голѣми прѣимущества прѣдъ дванадесетинките; въ него прѣгледността, яснотата е очеби-юща. А единъ бюджет трѣбва да бѣда ясенъ, защото той ще трѣбва да отразява политиката на правителството, въ него именно се вижда азъ и самата дѣйностъ, самата политика на дадено правителство. Не ща, казвамъ, тукъ да говоря за прѣимуществата на редовните бюджети прѣдъ дванадесетинките, защото тѣ сѫ извѣстни нѣща, но азъ искахъ да спомена това, за да изтѣкна колко лично азъ и правителството не одобряваме този начинъ на дѣйствие, да се законодателствува по бюджета съ дванадесетинки.

Въпрѣки това обаче ние сме принудени да се явимъ тукъ прѣдъ васъ съ единъ бюджетопроектъ за дванадесетинки. Не ни е смущавало настъ това, че нѣмаме достатъчно редовни приходи, за да можемъ да уравновѣсимъ разходите. Нѣма съмѣнѣние, че това обстоятелство — липса на достатъчни приходи — влияе твърдѣ много, за да може човѣкъ да се рѣши за изработването на единъ бюджетъ, въ който ще проличатъ иторично съмѣтъ дефицити. Не е удобно за една държава по този начинъ именно да изтѣка своето лошо финансово положение. Това е безспорно. Но не това обстоятелство, казвамъ, ни е заставило да изглѣземъ съ дванадесетинки. Напротивъ, ние бихме желали въ единъ редовенъ бюджетъ да изложимъ същинското положение на страната. Нека се види какви сѫ приходите и разходите и ако приходите не достигнатъ, ако имаме грамадни дефицити, нека това се

знае отъ всички, отъ цѣлния български народъ, отъ него-вото прѣдставителство тукъ, което държи кесията на България. Вие сте господарите на тази страна, и вие, когато ще развѣржете кесията на тази страна, ще трѣбва да знаете съ какво ти разполага, какви сѫ пейзите приходи и какви трѣбва да бѣдатъ пейните разходи. Затуй, казвамъ, не сѫ недоимѣцъ отъ приходи и грамадните дефицити причини, задълъжно си съ явяваме днес съ дванадесетинки. Нашето желание бѣше да се явимъ прѣдъ васъ съ редовенъ бюджетъ, да се види ясно, като въ огледало, какво е финансното положение на страната. Ние нѣмаме никакъвъ интересъ да скриваме това финансово положение. Нѣщо повече, ние имаме всичкия интересъ да се види то такова, каквото си е, защото мнозина чужденци съмѣтатъ, че нашето финансово положение е блѣскаво, че България плува въ богатства, че българите сѫ добри платци, че тѣ могатъ да носятъ всичкия товаръ, който се стоварва въвърху тѣхъ. Ние щѣхме съ единъ редовенъ бюджетъ да изтѣкнемъ, че ние сме изчерпали своята сили, че ние ги напрѣгаме до неимовѣрностъ, до скъсане, че нашиятъ товаръ е прѣкомѣренъ, че ние не можемъ повече да носимъ, че всѣки единъ, който е прѣтворенъ, най-накрая клеква, че чужденците, които иматъ голѣми интереси у насъ, иматъ интересъ българската държава да клекне подъ страшния товаръ, който днесъ е стоваренъ на нея. Та, казвамъ, ние имахме всичкия интересъ да изложимъ същинското финансово положение на страната, както за знание на българския народъ, така и за знание на онѣзи, които сѫ ни наложили тежки тегоби по силата на мирния договоръ. Но ние не можехме да изглѣземъ съ редовенъ бюджетъ, защото това бѣше технически невъзможно. Финансовото министерство попадна въ наши рѣги едва прѣди единъ мѣсецъ, и колкото да бихъ желалъ да изглѣза съ такъвъ бюджетъ, азъ не можехъ, затова се явихъ прѣдъ васъ съ дванадесетинки.

Ц. Брѣшляновъ (п): Отъ пебето е паднало Финансовото министерство въ вашите рѣги.

С. Костурковъ (р): Идущия пакъ ще се явите съ дванадесетинки.

Министър д-р Р. Даскаловъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ кратката рѣч, която ще развия прѣдъ васъ, искамъ да изложа същинското финансово положение на страната, дотолкова, разбира се, доколкото съмъ могълъ да го скрива, за краткия периодъ отъ врѣме, прѣзъ който управлявахъ Министерството на финансите. Не желалъ нищо прѣдъ васъ очи да бѣде скрито, защото прѣстѣпление ще вършиятъ ние, ако скриваме нѣщо прѣдъ народното прѣдставителство за същинското положение на страната.

Казахъ още въ началото на своята рѣч, че редовни бюджети, съ които да се уравновѣсятъ приходите и разходите отъ 1911 г. насамъ, ние нѣмаме. Че сме твърдѣли всѣка година дефицити, че тѣзи дефицити сѫ се увеличавали въ геометрическа прогресия, това се вижда най-ясно отъ данните, съ които тукъ разполагамъ. Ние сме свѣршвали всѣка година съ грамадни дефицити. Не ща говоря за 1912—1913 г., кѫде дефицитътъ възлизашъ на повече отъ $\frac{1}{2}$ милиардъ, произходящи отъ изплащане на реквизиция и други разходи по войната, отъ които има даже и до днесъ неизплатени. Въ 1914 г. сѫ постѣпили крѣгло 202 miliona лева, а сѫ изразходвали 270 miliona, има значи единъ дефицитъ отъ 68 miliona лева; въ 1915 г. изразходвали 296 miliona, постѣпили 194 $\frac{1}{2}$ miliona, дефицитъ 101 $\frac{1}{4}$, miliona; въ 1916 г. изразходвали 1.046.000.000 л. — разбира се, заедно съ разходите по свѣрхсъмѣтните кредити за военни нужди — а постѣпили 193 miliona, дефицитъ 853 miliona; въ 1917 г. изразходвали 1.523.500.000, пакъ съ разходите по войната, постѣпили 338 miliona, дефицитъ 1.185.500.000 л.; въ 1918 г. изразходвали 2.026.000.000 л., постѣпили 567.000.000 л., дефицитъ 1.549.000.000 л. — крѣгли цифри давамъ. Въ 1919 г. изразходвали само по бюджета 1.505.795.000 л., постѣпили 819.753.100 л., значи имаме дефицитъ само по бюджета 686.041.900 л. Къмъ този дефицитъ трѣбва да се прибавятъ и изразходватъ прѣзъ 1919/1920 г. за съмѣтка на кредита за военни нужди повече отъ 400.000.000 л. за изплащане на разходи, станали както прѣзъ врѣме на войната, така и въ послѣдствие за ликвидиране на самата война. Така че държавните дефицити само прѣзъ врѣме на войната възлизатъ на една сума отъ около 5 милиарда лева. Тези дефицити сѫ твърдѣ голѣми и трѣбва да накаратъ

всички ни да се замислим — и ние тукъ на тази маса, и вие тамъ — за тежкото положение, въ което се намира нашата страна.

Но не сѫ само дефицититѣ, които тежатъ върху финансовото и икономическо положение на страната. Много тежко е положението на страната и отъ самите дългове, които тя има. Тѣ сѫ колосални, тѣ сѫ натрупани най-вече прѣз време на войните, харчали се е безогледно, не сѫ тѣрили ресурси за покриване на тѣзи дефицити, правени сѫ и големи задължения, било къмъ Народната банка, било къмъ чуждестранни дългове, безъ да се спиратъ на подробности. Консолидираниятѣ дългове — нѣма да ги изброявамъ — възлизатъ кръгло на 555.384.000 л.; неконсолидираниятѣ дългове, които имаме къмъ Banque de Paris et des Pays-Bas — авансъ отъ 74.500.000 л., който заедно съ неплатените лихви възлиза на една сума отъ 112.246.000 л.; това е неконсолидираниятѣ дългъ. Също къмъ Disconto-Gesellschaft въ Берлинъ 285.150.000 л. — тѣ сѫ аванси срѣчу заема отъ 500.000.000 л., който заемъ ние съществува, че той е падналъ, защото германците не сѫ го изпълнили.

Г. Данайловъ (д): Само че последнитѣ цифри сѫ франкове.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Всички сѫ франкове, г-да. — Също отъ анонти по българските дългови заеми, включително и окупационниятѣ дългъ, неизплатени поради войната прѣз 1915—1918 г. — 64.816.000 фр. Или всичко неконсолидираниятѣ дългъ 462.212.000 фр., или събрани заедно консолидирани и неконсолидирани външни дългове възлизатъ на 1.017.597.000 фр. Имаме и други дългове, каквото е дългътъ къмъ компанията за експлоатация на източните желѣзници за откупуване правото на експлоатация желѣзопътната линия Свиленградъ—Дедеагач — 24.967.047·24 лв.

Ц. Бръшляновъ (п): Само че тя не е наша.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: При всичко че не е наша.

Нѣкой отъ комунистите: Борчътъ е нашъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Ние сме плащали за тая желѣзница, ние сме я откупили, ние имаме единъ договоръ за нея и нѣма съмѣнѣе, че тия платежи, които сме направили, ние ще имаме право да ги претендиратъ отъ комисията за репарациите — и въ договора е прѣдвидено това нѣщо. Ако ние бихме се отказали отъ всѣкакви платежи, по този начинъ ние сами бихме нарушили договора, който сме сключили, и може-би ще изгубимъ всѣкакво право върху тази желѣзопътна линия или върху обезщетението, което ни се пада отъ комисията за репарациите. Но то е другъ въпросъ, върху който не искамъ да се спиратъ.

Вътрешни консолидирани дългове. Такъвъ е 6% дълговенъ вътрешенъ заемъ отъ 1914 г. за изплащане реквизицията отъ балканската война — 79.228.900 л. — тукъ вече левове. Вътрешни неконсолидирани дългове: къмъ Българската народна банка заемъ за покриване разходите по свѣрхсмѣтни кредити, разрѣшени за постройка на шосета, казарми и карантинни мѣрки до 1 септември 1915 г. — 28.543.312·96 л.; къмъ Българската земедѣлска банка по свѣрхсмѣтни кредити, разрѣшени за постройка на минерали бани и за култури мѣроприятия — 5.688.200·65 л.; къмъ Българската народна банка, за покриване дефицитата по редовните бюджети за 1914, 1915 и 1916 г., разходите по редовния и извѣредния бюджетъ, както и по свѣрхсмѣтните кредити — 1.976.969.350·83 л.; къмъ Българската народна банка, за изплащане на вътрешните дългови съкровища бонове — 647.614.000 л.; къмъ Българската земедѣлска и Българската централна кооперативна банки, къмъ разни фондове и учрѣждения, внесени временно по смѣтката на държавата — 186.000.000 л. Или всичко неконсолидирани вътрешни дългове — 2.844.814.864·44 л., а заедно съ консолидираниятѣ вътрешни дългове и този къмъ компанията за експлоатация на източните желѣзници — всичко 2.949.010.811·68 л. — български левове. Вътрешниятъ летящъ дълговенъ дългъ ще се увеличи още съ около 600 miliona лева за доизплащане рескалвипията отъ войната, и съ около 400 miliona лева за допълнителни

задължения по войната. А всичко, заедно съ тѣзи последниятѣ, сумата възлиза на 3.349.000.000 л.

По-подробни данни за нашите дългове сѫ показани въ следната таблица.

Държавни дългове.

Държавниятѣ дългове на България на 31. III. 1920 г. сѫ следнитѣ:

I. Външни дългове.

a) Консолидирани дългове:

6%	държ. заемъ отъ 1892 г.	43.649.500
5%	" " "	93.107.500
5%	" " "	90.327.500
4 1/2%	" " "	136.072.500
4 1/2%	" " "	80.248.339
4 1/2%	" " "	93.210.000

Окупационенъ дългъ на бившата

Източна Румелия 17.869.276·17 фр. 555.384.615·17

b) Неконсолидирани дългове:

1) Къмъ Банкъ де Пари и де Пен Ба Паризъ, авансъ отъ 74.500.000 фр., получени срѣчу съкровищи бонове прѣз 1914 и 1918 г., заедно съ 8% лихва върху франка 39.500.000 отъ 15. XI. 1913 до 31. III. 1920 г. и върху франка 35.000.000 отъ 16. XII. 1913 г. до 31. III. 1920 г. — франка 97.746.110. — а всичко франка	112.246.110
2) Къмъ Диконто Гезелшафтъ Берлинъ, авансъ отъ 270.000.000 фр. срѣчу 500.000.000 заемъ отъ 1914 г. и неплатени лихви до 31. III. 1920 г. — 15.150.000 фр. — а всичко франка	285.150.000
3) Часть отъ анонти по българските дългови заеми включително окупационния дългъ, неизплатени поради войната прѣз 1915/1918 г., франка	46.816.524 — фр. 462.212.634 —
4) Дългъ къмъ компанията за експлоатация на източните желѣзници за откупуване правото на експлоатация ж. п. линия Свиленградъ—Дедеагач	24.967.047·24

Всичко 1.017.597.249·17

II. Вътрешни дългове.

a) Консолидирани дългове:

1) 6% държ. вътрешенъ заемъ отъ 1914 г. за изплащане реквизицията отъ балканската война лева	79.228.900
--	------------

b) Неконсолидирани дългове:

1) Къмъ Б. Н. Банка — заемъ за покриване разходите по свѣрхсмѣтни кредити, разрѣшени за постройка на шосета, казарми и карантинни мѣрки до 1.IX.1915 г. лева	28.543.312·96
2) Къмъ Б.З. Банка — по свѣрхсмѣтни кредити, разрѣшени за постройка на минерали бани и за културни мѣроприятия лева	5.688.200·65
3) Къмъ Б. Н. Банка — за покриване дефицитъ по редовните бюджети за 1914, 1915 и 1916 г., разходите по редовния и извѣредния бюджетъ	

ния бюджетъ, както и по свърхсметните кредити лв. 1.976.969.350·83	
4) Към Б. Н. Банка — за изплащане на вътрешните държавни съкровища болнове лева	647.614.000·—
5) Към Б. З. и Б. Ц. К. Банки, към разни фондове и учреждения, внесени връменно по сметката на държавата лева	186.000.000·— лв. 2.844.814.864·44
Всичко вътрешни дългове	lv. 2.924.043·764·44

Към всички тия дългове трябва да се прибавят и финансовите задължения, наложени на страната по силата на мирния договор. Тък съм колосални, г-да! Азъ съмъ дължен само да ги спомена тукъ. Обезщетението възлиза на 2.250.000.000 фр. Следът това, по силата на чл. 134 отъ договора, на настъ се налага да плащаме частъ отъ турския държавен дългъ, съответна на отстъпението на България във 1913 г. турски територии. По чл. 133 на настъ се налага да плащаме разноските на оккупационните войски отъ примирието до влизането въ сила на мирния договор. По чл. 177 отъ договора намъ се налага въстановяването или изплащането всички имоти, права и интереси, увредени пръвът връме на войната; на подданиците на съюзените и сдружени държави.

Ц. Бръшляновъ (п): На колко възлизат тия задължения?

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Не можемъ да кажемъ, г-да, понеже тия сметки за настъ съвършено неизвестни.

Л. Кандевъ (к): Колкото ни поискатъ, значи!

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: По чл. 177 буква *к* отъ договора за миръ налагатъ се връщането на всички такси и мита върху капиталата, взети или които биха се взели отъ подданиците на съюзените и сдружени сили отъ дения на примирието, 29 септември 1918 г., до три мъседца следът влизането въ сила на мирния договор. По чл. 235 отъ договора — обезщетение на европейската дунавска комисия за всички нанесени на ѝ вреди и загуби пръвът войната. Следът това налага на се да прѣдадемъ извѣстно количество добитъкъ на Сърбия, Гърция, Румъния, поддържането на съглашенските компоненти у настъ по прилагане на мирния договор, прѣдаване на Сърбия въ продължение на петъ години 250.000 тона каменини въглища и т. н. Независимо отъ това мирниятъ договор задължава България да прѣдаде военния си и флотски материали, безъ той да бъде минатъ за сметка на обезщетението, както и съответната частъ отъ обществените фондове на отстъпението територии. България се задължава да прѣдаде въ изправностъ железните въ отстъпението територии и съ пъленъ подвиженъ и неподвиженъ материали, стойността на които ще бъде минатъ за сметка на обезщетението. Мирниятъ договоръ налага на България да поддържа плащана доброволна армия и пр.

Освърътъ това къмъ самите дългове трябва да се прибавятъ и разходите, които ще прави нашата държава въ продължение на 30—40 години за поддържане на инвалидите, които войната остави. Около 140 miliona лева трябва да се изразходватъ годишно за военноинвалидни пенсии, които пари, капитализирани при 6% годишна лихва, отговарятъ на 2 miliarda лева дългъ.

Тукъ съмъ направилъ една сметка приблизителна, която не може да претендира за точностъ, но която все таки може да ни даде щогодъ една съветлива върху големите задължения на нашата държава. Държавниятъ дългъ къмъ 31 мартъ 1920 г. възлиза на 3.267.597.249 фр. — включително обезщетението отъ 2.250.000.000 франка, наложени по мирния договор — общо 2.949.010.811 л. вътрешни консолидирани и неконсолидирани дългове къмъ Народната банка и т. н. Прѣвърнати франковете въ левове при днешния срѣденъ курсъ — на 100 франка 450 л. — ще получимъ точно определенъ на държавния дългъ къмъ 31 мартъ 1920 г., изразено въ цифри 17.653.198.431 л. Като прибавимъ неизплатената реквизиция и допълнителните задължения по войната, капитализирани по военноинвалидни пенсии и договорниятъ финансово задължения, които дългове, общо взето, ще възлизатъ на 4½ miliarda лева, то общиятъ дългъ на България, изразенъ въ бъл-

гарски левове при курсъ 100 франка равни на 450 л., ще възлизе кръгло на 22 miliarda лева! Годишниятъ анонитетъ на този колосаленъ дългъ, при 6% лихва и погасителенъ срокъ 40 години, е 1.390.000.000 л. На 1 септември 1915 г. държавниятъ дългъ е възлизалъ на 1.012.238.557 л., а днесъ той, както казахме, възлиза на 22 miliarda лева. На глава отъ населението, изчислено при население 4.337.513 души, споредъ прѣброяването отъ 31 декември 1910 г., на 1 септември 1915 г. се е падало дългъ 233 л., а споредъ сегашните задължения на държавата, на глава — дългъ, старецъ, инвалидъ — се пада 5.126 л! (Оживление)

Г. г. народни прѣдставители! Нѣмахъ за задача тукъ да се мяча да изброявамъ, колко сѫ задълженията на нашата държава. Това е почти невъзможно при сегашното положение.

Е. Марковски (к): Има и други още дългове.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Да, има и други още дългове, напр. задълженията, които трябва да изплащаме по обезщетяването на български подданици, пострадали по ради войната. Може-би ще се откриятъ и още суми задължения, които досега не сѫ открыти, но които съставляватъ разходъ на нашата държава, които съставляватъ дефицитъ, и нашите дългове биха били тогава може-би още по-големи. Азъ нѣмамъ претенцията да имамъ, че тукъ ще мога да ви изложа една точна сметка за нашите задължения, но моята задача е една единствена — да покажа на народното прѣдставителство колко е сериозно положението на България и че трябва да потърсимъ заедно, вие и ние, срѣдства, за да можемъ да се измъкнемъ изъ страшния хаосъ, изъ страшната пропастъ, въ която е затъната българската държава.

Н. Пѣдаревъ (к): Само приказвамъ!

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Това не е само дългъ на правителството, този дългъ е и на народното прѣдставителство — и на тия, които стоятъ отъ дѣвоно, и на ония, които стоятъ отъ лѣво — да потърсимъ срѣдства, за да можемъ, както казахъ, да се избавимъ отъ това тежко положение. Тѣзи цифри трябва да дадатъ и на самите чужденци да разбератъ, че тѣзи задължения сѫ колосални и че не сѫ по силитъ на българския данъкоплатецъ. Логическо последствие отъ това е, че тѣ ще трябва да се съгласятъ, заедно съ настъ, за намаление финансовите тежести, които мирниятъ договоръ ни наложи.

Л. Кандевъ (к): Дѣдо Ленинъ ще оправи тия работи.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: И дѣдо Ленинъ плаща борчове — запомните това; и той нѣма да може да спаси Русия отъ борчове. Лесно е да се каже, че ще се откажемъ да плащашь това, което имашъ да давашъ, нико по-лесно отъ това. Има ли тѣйкой, жайтъ, като има да дава, да желае да плаща съ хода? Лесно е да кажешъ, че нѣма да плащашъ, но можено е да понесешъ консеквенции отъ това нѣщо. И ако вие бихте били на тѣзи мѣста, азъ съмъ увѣренъ, че вие щѣхте да тръгнете изъ сѫщия пѣтъ, изъ който сме осъдени да вървимъ и ние.

В. Власковски (к): Значи лошъ е този пѣтъ!

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Вие сами знаете какво правятъ общинските съвети тамъ, дѣто тѣ сѫ въ ръцѣ на комунистите. Какви сѫ тѣхните бюджети? Защо не ги намалятъ, за да спасятъ народа отъ плащане и задължения?

Т. Лукановъ (к): Колосални сѫ.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Да.

Г. г. народни прѣдставители. Азъ ще искамъ да се спира малко по-подробно върху изтеклата финансова година, за да видимъ какви приходи и разходи е имала нашата държава, какъ ще се съврши бюджетното упражнение за сѫщата. Това ще бъде за настъ тѣждъ необходиимо, за да можемъ да направимъ своята прѣвидуващи за нова, което ще стане за слѣдното бюджетно упражнение, отъ което сега разисквамъ бѣтъ двадесетинки.

Прѣвът изтеклата 1919/1920 г. нѣмахме редовенъ бюджет; имахме пакъ передовенъ бюджетъ отъ двадесетинки, гласуванъ на два пѣти — за първото и второто

полугодие — отъ кредититъ по бюджета за 1918 г. Осъвънъ това гласувани сѫ и редовни, допълнителни и извънредни кредити, необходими за посрещане неизбежните нужди на държавата. Общата сума на разширениятъ кредити по редовния и извънредния бюджетъ на държавата за финансата 1919/1920 г. възлиза на 1.806.385.000 л., а именно: $\frac{1}{12}$ отъ кредититъ за старите земи и $\frac{1}{12}$ отъ тия за новите земи по бюджета за финансата 1918 г. — всичко 490.501.098 л.; допълнителни кредити за усилване на предвидените по бюджета за 1918 г. кредити — 722.255.029 л.; извънредни кредити за нови непредвидени по бюджета за 1918 г. разходи, включително кредититъ отъ 80 и 20 милиона — всичко 100 милиона лева, разрушени за подобрене заплатитъ на държавните служащи и за увеличение на инвалидитетъ и наследствени пенсии — 123.652.510 л.; добавъчно възнаграждение на държавните служители — 345.967.363 л.; половинъ годишната заплата — 103.009.000 л.; дългове за минали години — 21.000.000 л. Или всичко — 1.806.385.000 л. Като изхождаме отъ характера на разходите, сумата 1.806.385.000 л. се разпределя, както следва: за заплати и безотчетни — 340.536.930 л.; за добавъчно възнаграждение — 345.967.363 л.; за възнаграждение извънреденъ труд — 1.205.000 л.; за пъти и дневни — 25.414.552 л.; за пенсии, помощи и стипендии — 142.438.431 л.; за веществени разходи — 826.813.724 л.; за половинъ годишна заплата — 103.009.000 л. и за стари дългове — 21.000.000 л. Всичко — пакъ 1.806.385.000 л. На толкова възлизат гласуваниятъ кредити за миналата 1919/1920 финансова година. Не поради това, че сѫ станали икономии въобще, но поради това, че не сѫ могли да се изразходватъ дадените суми, предъ видъ на това, че България е била изолирана страна и че не сме могли да прѣприемемъ ония мъроприятия, които сѫ належащи, и да си доставимъ ония машини и други материали, които сѫ нужни за увеличаване на нашия инвентаръ или за подобрене на нашата железнодорожна мрежа, станали сѫ такъвъ родъ икономии 358.405.000 л. Тъкъ не трѣба да ги съмѣтаме за икономии, защото тъкъ суми, които сѫ били нужни на държавата да ги изразходва, но тя не ги е изразходвала, защото не е имала възможностъ да направи това, но все пакъ, понеже не сѫ могла да бѫдатъ изразходвани, тъкъ ги спадамъ. Отъ друга страна има недостигъ, които би се породилъ по разни пера, и той въроятно ще възлъзне на 42.170.000 л. Или всичко станалите разходи сѫ 1.495.150.000 л. Сѫщо има разходи по свърхсметни кредити отъ 645.000 л., направени по силата на чл. 26 отъ конституцията, и 10 милиона лева отъ 30-милионния извънреденъ свърхсметенъ кредит — всичко 10.645.000 л. Или всичко разходи по бюджета за 1919/1920 г. — 1.505.795.000 л. Къмъ 1 априлъ 1920 г. приходитъ по сѫщия бюджетъ сѫ били 819.753.100 л. — значи има единъ дефицитъ отъ 686.041.900 л. По подробни данни за разходите предъ изтеклата 1919/1920 г. сѫ показани въ слѣдната таблица. (Гл. приложената таблица № 1)

Този дефицитъ ще бѫде още по-голямъ като се прѣбавлятъ и изразходвани вече суми на около 400 милиона лева по военния кредитъ: за изплащане на реквизицията, задълженията по войната, за ликвидационни комисии, за храна и т. н. Та всичкиятъ дефицитъ е 1.086.041.900 л. Слѣдователно, бюджетното упражнение за 1919/1920 г. ще се приключи съ единъ дефицитъ минимумъ отъ около 1 милиардъ 100 милиона лева.

Г. Данайловъ (д): Туй трѣба да е за 1918/1919 г.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Не, за 1919/1920 г.

Г. Данайловъ (д): Тъй върно. Сега е 1920/1921 г.

Нѣкой отъ комунистътъ: За оранжевата армия колко похарчихте, г. министре?

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: 10 милиона лева.

Г. Колевъ (з): Ами за хвърлените мостове и желѣзници?

Министъръ М. Турлаковъ: Ами колко за бомбите въ Енина?

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Слѣдъ като ви кажахъ тѣзи нѣколко думи по миналото, пристъпвамъ къмъ бюджетопроекта за 1920/1921 г.

Най-първо ще прѣмине къмъ разходите. Разходите за цѣлата 1920/1921 г. — отъ 1 априлъ 1920 г. до 31 мартъ 1921 г. — минимумъ по този бюджетопроектъ ще бѫдатъ 3 милиарда лева. Тази сума е грамадна, особено като се вземе предъ видъ какво сме харчили по-рано. Въ 1918 г., значи едва предъдълъгъ двѣ години, въ редовния бюджетъ е било предвидено за разходъ всичко 422 милиона лева, а сега 3 милиарда. Виждате каква грамадна разлика! Напистина въ 1918 г. се правѣха и други още разходи, но поне въ бюджета това е така предвидено. Въ 1919 г. за второто шестмесечие разходите сѫ били 950 милиона лева. Значи отъ 1 октомври 1919 г. до 31 мартъ 1920 г. разходите сѫ били около 950 милиона лева, а сега за предстоящето шестмесечие — 1 и половина милиарда; значи около 650 милиона лева повече ще бѫдатъ разходите на държавата отъ разходите предъ изтеклото шестмесечие.

Интересно е да се знае, конъ сѫ главните пера на нашия разходенъ бюджетъ. Едно отъ главните пера представляватъ заплатите и добавъчното възнаграждение на чиновниците и служителите на държавната машина. То е едно перо отъ около 350 милиона лева. Това е за шестмесечие. Второ важно перо сѫ държавните дългове. За шестмесечното разходите по държавните дългове — за лихви и погашения — е половинъ милиардъ лева. Тази сума е извънредно голъма, особено като се вземе предъ видъ, че за първото шестмесечие на токущо изтеклата финансова година ние сме предвидели само 45 милиона лева. За второто шестмесечие на миналата финансова година — 190 милиона лева, а сега — половинъ милиардъ. Главната причина, задълъжаваща това перо се е тъй много увеличило въ ниската ѝ външна на нашия левъ, голъмото ажио, което плащаме, за да можемъ да посрещнемъ нашите чуждестранни платежи, които сѫ въ чужда монета. И ние, които плащаме съ наша монета, сме принудени да плащаме голъма курсова разлика, голъмо ажио.

Друго едно голъмо перо въ разходния бюджетъ е перото за веществени разходи, което възлиза на повече отъ 680 милиона лева.

T. Ценовъ (к): Пакъ ли за шестмесечие? Да не излъзве повече?

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Да, за шестмесечие. Цифрите ги вземамъ общи, заради туй може да излъзве нѣкакдъ 40—50 милиона повече или по-малко. Това е разходътъ. Като причини за голъмите разходи могатъ да бѫдатъ посочени слѣдните обстоятелства: посѫщването на живота, спадането на покупателната способностъ на нашия левъ, увеличаване на веществените разходи, увеличаване заплатите на държавните чиновници и служители. Сѫщо има увеличение и въ разходите по разните министерства. По Министерството на външните работи има увеличение отъ 10 милиона лева. По Министерството на вътрешните работи, административно отдѣление — 3 милиона; за санитарното отдѣление — 13 милиона лева. По Министерството на пародата просъветъ има увеличение 6 милиона лева, по Министерството на финансите има увеличение 9 милиона лева, по Министерството на войната има увеличение 199 милиона. Посъдъните сѫ разходи за храна и облѣско на войните. Вие знаете, че по-рано се харчеше за войникъ по единъ, единъ и половина лева, а ние тукъ гласувахме 14 л. на глава. За тия разходи, за храна, за облѣско, сѫ предвидени, както казахъ, нови суми близо 200 милиона лева. Сѫщо сѫ увеличени разходите по Дирекцията на желѣзниците и пристанищата, за поправки и набавяне на инвентаръ. Има увеличение и по Министерството на търговията и т. н.

И тъй по бюджетопроекта за $\frac{1}{12}$ за 1920/1921 г. се иска първо едно перо отъ 591.648.951 л., което е равно на половината отъ бюджета за 1919/1920 г. Второ, искатъ се допълнителни кредити, съ които ще се усилятъ разните параграфи по бюджетите на министерствата споредъ таблиците — 519.733.456 л.; иска се добавъчно възнаграждение за всички вѣдомства за прѣзъ настоящето полугодие — 242.827.000 л.; искатъ се кредити за нови нужди на сума 183.078.500 л.; искатъ се кредити за изплащане дългове за минали години — 22.601.230 л.; иска се кредитъ за Дирекцията по трудовата повинност 20 милиона лева; иска се кредитъ за увеличаване заплатите на държавните чиновници споредъ новите таблици, защото въ бюджетопроекта фигуриратъ старите — 80 милиона лева,

т. е. това, което гласувахте миналата година. За пръслѣдване на разбойниците, които сѫ се явили напослѣдъкъ навсѣкъдъ и тероризиратъ населението, иска се кредитъ отъ 10 милиона лева. Или всичко 1.559.889.137 л. По-подробно разходите сѫ показани въ слѣдната таблица. (Гл. приложената таблица № 2)

Като ви споменахъ въ общи черти разходите по бюджетопроекта за $\frac{1}{12}$ за 1920/1921 г., азъ съмѣтамъ да ви кажа още, че макаръ тѣзи разходи да сѫ толкова голѣми — 1.559.889.137 л. — пакъ не сѫ удовлетворени всичкитѣ нужди на държавата. Има много нужди, които чакатъ своето удовлетворение, но ние не можемъ да пристъпимъ още сега къмъ тѣхното удовлетворение, започто не можемъ да намѣримъ срѣдства за покриването даже и на сега прѣвидените разходи. У насъ винаги сѫ правени разходи, безъ да сѫ търсени приходи. Търсенето на приходитѣ е идвало винаги по-късно. Такава е била политиката на досега управлявалитѣ партии. Слѣдъ като се водиха толкова години войни, слѣдъ като се натрупаха толкова дефицити, които тукъ ви изброяхъ на обща сума — 5 милиарда, слѣдъ като сѫщеврѣменно държавниятъ дългъ достигна 22 милиарда, едвамъ сега се идва да се търси изходъ, за да се посрѣшнатъ първо нуждите по редовния бюджетъ, за да се погасяватъ дефицитите, да се изплащатъ и самитѣ държавни дългове. Държавниятъ нужди, казвамъ, не сѫ удовлетворени, но понеже не можемъ да намѣримъ повече приходи — ние и за сегашните нужди нѣмамъ достатъчно приходи — сме принудени да се спремъ на това място.

Нѣкой отъ комунистите: Това звучи большевизъмъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Идвамъ сега къмъ приходния бюджетъ. Нашата държава нѣма достатъчно приходи. Постѣплението сѫ извѣнредно слаби. Причините сѫ много. Първо, има едно общо изтощение на страната. Нашето земедѣлъе прѣзъ всѣя на войните прѣтърпѣ единъ голѣмъ ударъ въ своето развитие. Не подобре бѣше поставено и занаятчийството, а може-би и самитѣ индустрии нѣмаха благоприятни условия за развитие, освенъ нѣкое отъ тѣхъ, които бѣха, тѣй да се каже, привилегированы отъ държавата. Повечето индустрии, благодарение на това, че бѣха лишени отъ възможността да доставятъ материали отъ вънъ или да си поправятъ машините и т. н. работѣха при съвѣршено неизгодни и неблагоприятни условия. Та казвамъ, една отъ причините, задѣтъ държавните постѣпления сѫ слаби въ това, че нашето народно стопанство е изтощено. Но сѫщеврѣменно постѣплението сѫ слаби и благодарение на това обстоятелство, че въ нашата страна се намираха и оккупационни войски, че ние водихме войни и свършихме катастрофално, че нашата граница не е добре запазена, че ставатъ голѣми контрабанди, както за вноска въ страната така и за износъ, и че фискалътъ не може да улови и не може да наложи мита на тия стоки, които се внасятъ и изнасятъ. Има и редица други причини, които сѫ влияли, щото нашите приходи да бѫдатъ твърдъ ограничени и твърдъ слаби. Една отъ главните причини обаче си остава тази, че правителството, които сѫ управявали етраната, които сѫ стоели тукъ на тази маса, не сѫ търсили и не сѫ си давали труда да търсятъ срѣдства, а постоянно сѫ правили разходи и тѣзи разходи сѫ ги покривали съ банкноти.

Приходитѣ сѫ слаби. Миналата година сме имали постѣпления, както казахъ 819.753.100 л. Ако прѣдположимъ че сегашната година ще бѫде поне толкова благоприятна, колкото миналата, ние ще получимъ сѫщите приходи. Ако допуснемъ, че могатъ да настѫпятъ по-благоприятни врѣмени отъ досегашните, че ще можемъ да вгъземъ въ по-редовни търговски сношения съ чуждия свѣтъ, че ще можемъ да направимъ износъ на нашите стоки, като сѫщеврѣменно внесемъ онова, отъ което имамъ нужда, та държавата да прибере своите вземания подъ формата на мита, налози, акцизи и пр., бихме могли по тяхътъ начинъ да допуснемъ, че приходитѣ на държавата ще се увеличатъ. Но това увеличение не може да бѫде много голѣмо, та приходитѣ да надминатъ общо единъ милиардъ до 1 милиардъ и 200 милиона лева. Въ такътъ случай ние ще имамъ за текущата финансова година единъ дефинитъ кръгло отъ 2 милиарда лева за годината и 1 милиардъ за шестмесечното.

Ниѣ сме принудени, слѣдователно, да търсимъ нови приходи, защото не можемъ да оставимъ страната

въ това положение. Единъ милиардъ дефицитъ за 6 мѣсека или два милиарда за година, това ще докара една катастрофа за страната, още по-лоша и грозна, отколкото е сегашната. И днешното правителство се е запрѣгнало да търси тѣзи нови приходи и да ги търси преди всичко въ прѣкитѣ данъци. Наистина има увеличение на постѣплението отъ косвенните налози, но тѣ се дължатъ преди всичко на курсовата разлика, която се събира за митата и акцизите. Постѣплението отъ митниците сѫ слаби, понеже прилагаме специфичната тарифа, а не, както бѣше едно врѣме, адвалорната. Ние сега не облагаме стоките по стойността имъ, а сегашната стойност знаете какъ се е увеличила и измѣнила, ами ги облагаме по специфична тарифа. Та казвамъ, постѣплението отъ митниците сѫ малки. По-голѣми сѫ постѣплението отъ акцизите и лѣржавните привилегии, особено отъ спирта и бирата. Отъ спирта се прѣдвиджа едно постѣпление отъ около 119 милиона лева; сѫщо отъ пиво, мястно и иностренно — 24 милиона лева, отъ вино, мястно и иностранско — 30 милиона лева, отъ данъкъ върху фабрикувания тютюнъ — около 130 милиона лева. Увеличени сѫ, казвамъ, значително приходитѣ отъ спирта заради туй, защото държавата, по силата на чл. 6 пунктъ 7 отъ закона за консорциума, взема продажбата на този спирт въ свои рѣги и се прѣдполага една печалба отъ около 100—115—120 милиона лева.

Г. Данаиловъ (д): А отъ бирата колко чакате, г. министре?

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Отъ бирата очакваме около 14 милиона лева, обаче заедно съ акцизите ще станатъ около 24 милиона лева.

Правителството проучва въпроса за увеличаването и за разширяването на държавните привилегии. Такава една привилегия може да бѫде петролътъ и солта. И днес тѣзи материали бѣха могли да се доставятъ отъ държавата, ресpektивно отъ нѣкое нейнъ органъ, и да се раздаватъ на населението. Правителството проучва тѣзи въпроси и въ непродължително врѣме ще сезира народното прѣдставителство съ тѣхъ. Сѫщото е и съ въпроса за тютюна. Този въпросъ се проучва и ще сезира народното прѣдставителство съ него. Ние имаме днес консорциумъ за износъ на зъбнени храни. Не е изключена вѣроятността да се разшигятъ неговите прерогативи за износъ, да могатъ и други нѣкои артикули заедно съ храните да бѫдатъ изнасяни отъ консорциума. Ние сме по принципъ противници на косвенните данъци, ние обаче не сме могли да ги прѣмахнемъ досега — азъ ще кажа зашо — и не можемъ да ги прѣмахнемъ за извѣстно врѣме, но ние ще се мѣчимъ постепенно съ увеличение на държавните ресурси отъ прѣкитѣ данъци да намалимъ косвенните налози и да намалимъ и онѣзи прѣкити данъци, които сѫ отживѣли своето врѣме, които сѫ поголовни данъци, които не държатъ сѣмѣтка нито за приходитѣ на личността или сѣмейството, нито лѣржатъ сѣмѣтка за имотното състояние на личността и сѣмейството. Ние игнорираме, г. г. народни прѣдставители, една нова ера въ финансия животъ на нашата страна. Ние прѣминавамо къмъ една нова политика, . . .

Т. Ченовъ (к): Къмъ ангарията.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: . . . политика на прѣкитѣ данъци. И вие виждате между внесените законопроекти, които въсъдъ се раздадоха заедно съ самия бюджетопроектъ, три нови законопроекти за данъчни реформи — законопроекти за прѣкити данъци, не за косвени. И азъ се надѣвамъ, че ние ще имаме подобрената поне на ония, които досега сѫ се кичели на думи, че сѫ били хора за прѣкити данъци. Ние искаме да видимъ какво поведение ще държатъ при разглеждането на тия нови законопроекти. Съ тѣзи три нови законопроекти за данъци ние се мѣчимъ щогодѣ да намѣримъ ресурс за посрѣщане на държавните нужди. Ние избираме прѣкото облагане и то прогресивното облагане; ние въвеждаме първи прогресивно-подоходния данъкъ и облагаме доходите. Колкото сѫ по-голѣми доходите, толкова по-силно отива облагането и се изкачува, ако не се лъжа, до 35%. Прогресивно е облагането сѫщо и на дружествата, акционерни и др., на популлярните банки, кооперациите и т. н. Сѫщо внесенъ е тукъ и единъ законопроектъ за данъкъ върху имотното състояние. И въ него се проектира прогресията: колкото е по-

голъмъ имотът на личността, толкова по-голъми ще тръбва да бъдат и плащанията къмъ държавата. Но за тъхъ ще се изкажа по- подробно, когато ще започнемъ разглеждането имъ. Тъй че съ тъзи нови мъроприятия ние първи започваме сериозно да търсимъ съдейства за по-сръщане и за удовлетворяване на кричещите държавни нужди и да измъкваме постепенно страната отъ страшния хаосъ, въ който я хвърлиха старите партии пръвътъ своето 40-годишно управление.

За да не ви отекчавамъ, г. г. народни представители, азъ нѣма да се спирамъ въ подробности на прѣките даници. Азъ само споменахъ за ония реформи, които правителството е внесло и които въ най-скоро време прѣдлага на васъ за разглеждане и приемане. А това е необходимо нужно, защото вие сами виждате съ какви грамадни дефицити ние изключваме нашите бюджетни упражнения. Това кара всѣкиго отъ насъ да се замисли и да търси ресурси, приходи за държавата.

Въ бюджетопроекта има сѫщеврѣменно редъ измѣнения на закони, но нѣма да се спирамъ и върху тъхъ. Върху тъхъ ще говоримъ по- подробно въ комисията, когато отиде бюджетопроектътъ въ комисията; тамъ ще дамъ и надлежните обяснения по тъзи измѣнения.

Г. Данайловъ (д): И по-голъмата част отъ тъхъ, г. министре, се отнасятъ до пощите, които сѫ най-малодоходната работа, и съ това бюджетопроектътъ се наструпва съ суума членове безъ да има сериозенъ резултатъ за държавата.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Ще приказваме по тъзи работи въ бюджетарната комисия.

Г. Данайловъ (д): Постоянно измѣнятъ таксите съ по една стотинка.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Казахъ, г-да, че ние тръбва да търсимъ приходи за държавата. Внесени сѫ за тази цѣлъ три законопроекта за нови данъци. Тъ обаче не ще бѫдат достатъчни, за да посрѣдниятъ нуждите на нашата държава. Ние ще тръбва да употребимъ всичките си усилия, да напрѣгнемъ всичката си платежеспособностъ, да плащаме, да се поддържаме и сѫщеврѣменно съ това да докажемъ на чужденците, че ние правимъ всичко възможно, всичко зависяще отъ насъ, но че има и нѣщо извънъ нашите сили, има тежести извънъ нашата способностъ, които ние ще молимъ да бѫдатъ прѣмахнати.

Ще тръбва да употребимъ всички усилия да използваме нашите природни богатства, за да увеличимъ нашите приходи отъ тъхъ, да използваме нашите минерални богатства, горитъ и водите. Има и законопроекти, внесени за тази цѣлъ, ще се внесатъ и други, които ќонятъ именно цѣлта да се увеличаватъ приходите на държавата — като се използватъ тъзи природни богатства на страната, да може и фискътъ да получи извѣстни облаги отъ тъзи мъроприятия.

Всичко това обаче, всички тъзи мѣрки, които се взематъ, по моето разбиране мѣжко могатъ да удовлетворятъ държавните нужди и мѣжко ще могатъ да свържатъ двата края на бюджета опе сега. Защото тъзи постъпления не могатъ да бѫдат реализирани сега. Даже и отъ тъзи законопроекти, които ние ще разглеждаме и гласуваме тукъ съдей нѣколко дена, облагатъ ще настъпятъ много по-късно, може-бѣ такъ прѣзъ пролѣтъта на идната година. А и не ще имаме нужда отъ приходи. И заради туй правителството обмисля въпроса за единъ заемъ. Какъвъ ще бѫде този заемъ, вънканенъ или вътрѣшненъ, въ този моментъ не съмъ въ състояние да ви залъви. Въ всѣки случай вънканниятъ заемъ прѣдставлява въ този моментъ голъмъ трудности.

Г. Василевъ (д): Само отъ Черна-Гора можемъ да направимъ заемъ!

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Изобщо чужденците капитали, международниятъ капиталъ не е бѣль никога благосклоненъ къмъ нашата страна — вие го знаете отъ министъръ, особено тъзи, които сѫ стояли на тази маса и сѫ склонени такива заеми. Международниятъ капиталъ, казвамъ, не е бѣль къмъ насъ много благосклоненъ, а особено сега, когато навредъ въ Европа се чувствува нужда отъ такъвъ капиталъ. А вие знаете сѫщеврѣменно, че и ако се сключатъ вънканни заеми, при това положение

на начната валута, при това неблагоприятно ажио, което тръбва да се плаща, ние ще сѫщаме голъми трудности за изплащане на анонитетите. Слѣдователно, единъ вънканенъ заемъ едвали може да прѣдставлява въ този моментъ единъ изгоденъ заемъ. А освѣтъ туй, по нашето разбирание, дотогава, докогато българската държава, особено въ своята финансова политика, не тури редъ, не съврѣже двата края, не бива да се явява на световното търговище да търси заеми, защото тъзи заеми безспорно ще бѫдат неизгодни и тежки за насъ. Ние сме принудени, г-да, да търсимъ вънканенъ заемъ. Какъвъ ще бѫде този вънканенъ заемъ, въ този моментъ не съмъ въ състояние да ви заявя съ една абсолютна положителностъ. Заявявамъ ви обаче, че въ най-скоро време ще бѫдете сеизирани съ такъвъ единъ заемъ.

Г. Василевъ (д): Законъ за вънканенъ заемъ има, обаче не се прилага.

И. Януловъ (с): Никой не го е прилагалъ.

Министъръ М. Турлаковъ: Може-бѣ да е роденъ сакътъ, затуй не е далъ резултатъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Г-д. народни прѣдставители! Казахъ ви, че въ бюджетопроекта за 1920/1921 година се прѣдвиждатъ около 350 до 400 miliona лева за заплати и добавъчно възнаграждение на чиновничеството за първото шестмесечие. Чиновническиятъ въпросъ у насъ е единъ боленъ въпросъ, единъ твърдъ труденъ въпросъ. Ние съмътаме, че най-пригодното правителство за разрѣшинето на тежкия, на трудния чиновнически въпросъ се явява днешното, заради туй, защото то нѣма свой кадъръ отъ чиновнически персоналъ, какъвто има всички други партии, които като дойдатъ на властъ, веднага промѣнятъ персонала, който движи цѣлата държавна машина. Ние нѣмаме такъвъ кадъръ, г-да.

Н. Пѣдаревъ (д): Имате го: всички негодници отъ всички партии дойдоха у васъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: И ако сѫ се появили пѣкои, тѣ или сѫ нови привърженици на правителството, или сѫ хора, които искатъ най-обикновени служби. Та казавамъ, днешното правителство има най-благоприятни условия да разрѣши чиновническиятъ въпросъ, да стабилизира положението на чиновника. И ние употребяваме голъмъ усилия, за да можемъ да стабилизирате положението на чиновника, и онци, които сѫ добри техники и добри работници въ държавната машина, не само тръбва да останатъ да работятъ, но тръбва да бѫдат настърчени, като имъ се даде възможностъ да авансиратъ по надлежната редъ. Ние ще искаме да запазимъ чиновничеството отъ партизанска бѣсть, който е въладѣлъ въ почти цѣлата държавна машина, когато сѫ управлявали другите партии.

Н. Пѣдаревъ (д): Затова даже и въ сѫдилищата ви са съдии партизанство.

Т. Цековъ (к): Най-голъмъ бѣсь има у васъ. Вие ги пропадихте.

Прѣдседателствующъ Х. Маноловъ: (Звѣни)

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Ние искаме и употребяваме усилия да можемъ щогодъ при тъзи тежки времена, които прѣживѣватъ страната, да задоволимъ тъхните нужди. Ние не искаме да кажемъ, че нуждите на чиновничеството сѫ удовлетворени, че то плува въ благосъстояние. Не! Напротивъ, чиновничеството се намира при много тежко материјално положение, то изнемогва. Но държавата — ще тръбва да признаемъ всички — прави възможните усилия, за да му подпомогне, особено като се има прѣдъ видъ въ какво тежко финансово положение се намира самата тя.

Извѣстно ви е, че една междувѣдомствена комисия се занимаваше дълго време съ изработването единъ общъ щатъ за чиновниците. Той се вече прилага и когато се види на практика какъ ще се отрази, тогава слѣдъ извѣстно време ще ви се внесе и надлежните законопроекти за чиновниците, и тамъ ще бѫде сложенъ на разглеждане и на одобрение отъ васъ въпросътъ за щатовете на държавните служители. Въ всѣки случай тъзи щатове сѫ една новостъ у насъ. Всички политически партии,

които съм упътували, когато съм стояли на тези маси, създавали, че тъще искат да изработят щат за чиновниците, да стабилизират тъхното положение, обаче не съм го направили, а съм само партизанствували и съм спекулирали съм скъждния залък на държавния служител.

А. Ляпчевъ (д): Кой го направи?

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Ние го направихме днес.

А. Ляпчевъ (д): Азъ ще ви разкажа.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Въ всички случаи правителството е, което прави тези щатове.

Л. Кандевъ (к): Прилагате един щатове още незаконени.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Тези щатове каквито и недостатъци и да имат — ще ги пръгладим тукъ — но тъ имат едно пръбъщество, което никой не може да отрече, че уединяват чиновничеството въ цялата страна, че го поставят подъ, еднакътъ знаменател, а не както е било досега, разните въдомства да имат разни щатове и да се появяватъ търсения, недоволства, антагонизъм и кавги между отдѣлните въдомства. Ние поставяме всичкото чиновничество, включително и офицерството, подъ единъ и същъ знаменател и сме уверени, че това ще бъде едно добро начало, ще бъде една ръшителна стъпка къмъ разрешението на тежката чиновническа въпросъ.

Ние отиваме и по-нататъкъ и въ скоро връбме ще се внесе тукъ законопроектъ за задължителното коопериране на чиновничеството. Ние искаме да се образуватъ кооперации при всичко въдомство или въ по-малките градове всички въдомства отъ държавни служители да влизатъ въ една кооперация. И на тези кооперации ще се даватъ известни права и привилегии, . . .

В. Власковски (к): Като „Народния магазинъ“.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: . . . за да може по този начинъ, чрезъ реални облаги, чиновничеството да посръбши, да удовлетвори своите нужди и да съврже двата края. Зашпото нека се запомни добръ, че не се удовлетворяватъ нуждите на чиновниците, като имъ се даватъ помножи банкноти. Вие знаете какво е покупателната стойност на нашия левъ, че тя постепенно спада — азъ ще говоря малко по-нататъкъ върху нея. Вие не можете да разръшите чиновническия въпросъ, като давате на чиновниците по-голъми заплати, както искатъ господата отъ лъвъ, не можете да съмътате, че така ще удовлетворите нуждите на чиновничеството. А ние съмътаме, че чрезъ кооперациите нуждите на чиновниците ще бъдатъ щогодъ задоволени, докато пръминемъ кризиса, който пръживъваме. На чиновниците ще се помогне по единъ реаленъ, ефективенъ начинъ само чрезъ създаването на задължителни потребителни чиновнически кооперации за снабдяването имъ съ продукти, облъкло и пр.

Нека кажа нѣколко думи и за нашата фискална администрация. За да могатъ да се събиратъ добре приходитъ на държавата, тръбва да имаме добре уредена фискална администрация. Нашата фискална администрация прилича на една кола, която е товарена и която ние сега постоянно товаримъ и ще товаримъ съ нови данъци, за да ги събира тя отъ населението. Би тръбвало тя да може да се стегне, за да бъде въ състояние да прибере държавните вземания. Има много недобри, а има същевръмни и много контрабанди, които фискалната администрация днесъ не може да обхване, както контрабандата напр. на тютюна или пъкъ износъ или вносъ на стоки. И ако би могла нашата фискална администрация да бъде по-съвършена, по-пригодна, азъ съмъ уверенъ, че приходитъ на нашата държава биха били и по-голъми. Този въпросъ е твърдъ важенъ и ние употребихме усилия, за да можемъ да подобримъ фискалната ни администрация, да можемъ да подобримъ и нейното материално положение и се надъваме, че въ бѫдеще тя ще може съ още по-голъми усилия да изпълни и своята дългъ въ това направление.

Н. Пѣдаревъ (д): Нали дружбите ги назначаватъ!

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Въпросът за скъпотията, г-да, въпросът, който също тъй е свързанъ съ самия бюджетъ на държавата. И азъ не бихъ изнънъ своя дългъ, ако не го засегна, дотолкова, разбира се, до-

колкото той интересува самото финансово въдомство. Скъпотията у насъ е извънредно голъма, тя расте отъ денъ на денъ. И това е едно зло, което чувствува всички българи. Какъ ще може тя да се пръмхне? Ще тръбва да се води борба. Ние водимъ — и ще продължаваме да я водимъ — усилена борба сръчу спекулата, сръчу контрабандата, сръчу верижната търговия, сръчу аферизма и т. н. Тази борба, казвамъ, не може да разрѣши трудния въпросъ за скъпотията. Скъпотията има още по-дълбоки корени, отколкото вънко мислятъ. Тя не се състои само въ спекулата, контрабандата и верижната търговия. Борба се води сръчу тия злини и, който и да е на туй място, ще тръбва да я води. Но съ това не се изчерпва въпростът за скъпотията. Ако вие ограничавате контрабандата, ако унищожавате верижната търговия, вие нѣма да пръмхнете скъпотията. Можете да унищожите само една част отъ нея, обаче тя е твърдъ сложна, нейните корени съ твърдъ много и отива на разни посоки. Скъпотията у насъ — нека се запомни добръ — ще може да се пръмхне съ усилено производство, съ увеличено производство, съ усилен труда. Безъ увеличено производство, г-да, безъ увеличаване на продуктивът отъ първа необходимостъ ние не можемъ да пръмхнемъ скъпотията. Вие знаете, че имаше една голъма липса на тия продукти отъ първа необходимостъ, защото войните разориха всичко, изразходваха всички запаси, които имаше въ нашата страна, и сега тъ тепърва се набавятъ. Така че, казвамъ, скъпотията е като единъ резултат на катастрофалните войни, които ние водихме. Вследствие на тия източителни войни, на обстоятелството, че голъма част отъ народа — може-би най-здравиятъ елементъ — бѣше на бойното поле и не произвеждаше, а само консумираше, и бѣха останали женитъ и деца да произвеждатъ, яви се недомъкътъ като естественъ резултат отъ една такава политика, а отъ недомъкъ се яви и самото посягване. И за да можемъ, значи, да пръмхнемъ скъпотията за продуктивът отъ мястътъ производство, необходимо е да се увеличи производството. Българскиятъ трупъ се земедѣлски народъ е схваналъ това нѣщо: той го схвана и прѣзъ връбме на войните. Деца, женитъ и старши работъха ленопопътно и не угладиха тая страна, не оставиха незасѣта нашата земедѣлска плоча и изкараха храни, за да доволствуватъ страната. Тѣ съдѣваха този пътъ, тѣ работъха и продължаваха да работятъ денонощно. Азъ мисля, че същиятъ пътъ би тръбвало да избератъ и ония, които стоятъ тукъ и се съмѣтатъ представители на работничеството.

Министър-прѣдседателъ А. Стамболовъ: И конто пѣятъ „Да живѣй, живѣй трудътъ“, а бѣгатъ отъ труда.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Миля, че 8-часовиятъ трудъ е въ разрѣзъ съ тая политика за увеличение на производството, която азъ тукъ ви изтькнахъ. И ако законътъ прѣдвижда 8- часовъ трудъ, то би било разумно вие, претендентътъ за „истински“ представители на това работничество, да кажете, както казаха въ Германия: „Законътъ казва това, но ние ще кажемъ друго, ние ще работимъ повече, защото страната има нужда отъ по-голъмо производство“. (Рѣкоплѣскане отъ земедѣлците)

В. Власковски (к): Това съ казали въ Русия, а не въ Германия.

Б. х. Сотировъ (к): (Къмъ министър д-ръ Р. Даскаловъ) Това показва, че вие сте защитници на български фабриканти.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Безъ голъмо производство, г-да, безъ икономии, безъ пестеливътъ, безъ простиране на крахата дотамъ, додъто ни отива чергата, ние не можемъ да пръмхнемъ скъпотията.

Л. Кандевъ (к): А капиталистическата печалба! Тя тръбва да съществува?

Министър-прѣдседателъ А. Стамболовъ: Ще я пръмхнемъ, дайте само съдѣйствие.

Л. Кандевъ (к): Когато пръмхнете капиталистическата печалба — тогава.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Капиталистическата печалба ще я вземемъ съ новитъ данъчни законопроекти върху дохода и капитала.

Отъ комунистите: А-а-а!

И. Гетовъ: (з): Това не съм германски работници.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: По този начинъ, г. г. народни пръдставители, ние ще можемъ успѣшно да се боримъ срѣчу сѫжността, която иде отъ вътре, въ страната. Но срѣчу сѫжността, която иде отъ вънъ, ние нѣмаме друго средство. освѣнъ едно — да подобримъ нашата валута. Стокитѣ, които идатъ отъ вънъ, идатъ скъпно поради сѫщите причини — защото и онни народи, които произвеждатъ тия стоки, се намираха въ сѫщото положение, въ което се намирамъ и ние, водиха войни и голѣмата част отъ работничеството, отъ трудящия се народъ бѣше на бойното поле; и тамъ бѣше намалено производството, и тамъ бѣха намалени продуктите, и сега тенърва започватъ да произвеждатъ. Прѣвозванитѣ срѣдства съ намалени. Разноските по прѣвоза, застрахователните премии на разните търговски парадоходни компании съ твърдъ голѣмъ и заради туй и стокитѣ, които идатъ отъ чужбина, идатъ на твърдъ високи цѣни. Но тия цѣни ставатъ още по-високи за настъ, като се прибави и ажното, курсовата разлика между нашия левъ и чуждестранната монета. Онова, което е специфично явление у чуждите народи, ние не можемъ да го прѣмахнемъ; но онова, което е разултъ на нашата политика, срѣчу него ние ще трѣба да се боримъ. Повдигнемъ ли стойността на нашия левъ, повдигнемъ ли неговата покупателна способност, намалимъ ли разликата, която сѫществува между лева и чуждестранната монета, ние по този начинъ ще намалимъ стойността на тия продукти, които идатъ отъ вънъ, тѣ ще станатъ по-евтини и по-леснодостапни за настъ.

Какъ ще можемъ ние сега да повишимъ цѣната на нашия левъ? Този е голѣмиятъ въпросъ, г. г. народни пръдставители, въпросътъ надъ въпросътъ. Политиката, която се е слѣдвало досега, е причината която е повлияла твърдъ много за спадането на нашия левъ. Една отъ голѣмите причини, за да изгуби нашиятъ левъ своята покупателна способност съ пашитѣ бюджетни дефицити и нетъренето своеуврѣменно на приходи. Държавата е прѣбъвала винаги само до Банката, до емисията на нови банкноти и бонове. Банкнотитѣ съ се увеличавали кресчендо, което се вижда отъ слѣдните цифри.

Въ края на 1914 г. крѣпло 226 милиона лева			
" " 1915 "	369	"	"
" " 1916 "	834	"	"
" " 1917 "	1.492	"	"
" " 1918 "	2.298	"	"
" " 1919 "	2.859	"	"
Кѣмъ 25 май 1920 "	3.652	"	"

Нека се знае, че голѣмото увеличаване на банкнотитѣ прѣзъ послѣдните мѣсяци се дължи на това, че ставатъ покупки на храни и т. н. Една частъ отъ тия банкноти ще се поврънатъ напоно въ Банката, но все пакъ банкнотното обрѣщане е голѣмо. То възлиза, както виждате, на по-вече отъ $3\frac{1}{2}$ милиарда лева, отъ които 2 милиарда лева прѣдставляватъ задълження на държавата, кѣмъ Народната банка. Това е резултът на нашите дефицити, на нашия неуравновѣсътъ бюджетъ. Значи, ако ние можемъ да уравновѣсимъ щогодѣ нашия бюджетъ и да изплатимъ дълга си кѣмъ Народната банка, та по този начинъ да се прибератъ отчасти тѣзи банкноти, ние ще повлияемъ значително върху курса на нашия левъ, ще намалимъ голѣмата разлика, която сѫществува между нашия левъ и чуждестранната монета. А тази курсова разлика става вече чудовища. Тя расте отъ денъ на денъ и заплашва да обезщѣни съѣрпено нашия левъ. Това нагледно се вижда отъ слѣдните данни. На Швейцарската борза 100 наши лева сѫ стрували:

На 14/X. 1918 г. — 70	швейцарски франка		
" 26/XII. 1918 "	45	"	"
" 31/I. 1919 "	45	"	"
" 28/II. "	45.50	"	"
" 30/III. "	46	"	"
" 30/IV. "	32	"	"
" 31/V. "	34	"	"
" 30/VI. "	30	"	"
" 31/VII. "	25	"	"
" 31/VIII. "	19.25	"	"
" 30/IX. "	26	"	"
" 31/X. "	18.75	"	"

На 30/XI. 1919 г. — 15	швейцарски франка		
" 31/XII. "	12	"	"
" 31/I. 1920 "	10	"	"
" 28/II. "	7.25	"	"
" 31/III. "	7.60	"	"
" 30/IV. "	9	"	"
" 25/V. "	9.20	"	"

Ако имамъ единъ голѣмъ износъ, ако реколтата бѫде добра, та успѣхъ да направимъ по-голѣмъ износъ, напиши левъ ще добие по-висока цѣна. Само тогава, когато успѣхъ да увеличимъ цѣната на нашия левъ — само тогава можемъ да бѫдемъ сигури, че ще ударимъ сѫжността въ самото ѝ сърце.

Нѣколко думи ще иска съмъ да покажа и върху онова, което засяга общините, общинските бюджети. Ние имаме за задача и сѣмѣтаме, че трѣба да се увеличага приходът на общините, че при тѣзи приходи, съ конто тѣ разполагатъ тѣхните ражи съ свързани, че тѣ не могатъ да намѣрятъ средства, за да посрѣдниятъ ония нужди, които животътъ иска отъ тѣхъ да удовлетворятъ, че тѣ не могатъ да си построятъ улици, да преуспятъ блага, които се намиратъ въ села и градове, да построятъ училища, да си докаратъ вода и т. н. Че ние трѣба да имаме грижа да увеличимъ приходът на общините, това е безспоренъ нашъ дългъ. Въ това направление въ закона за днешния бюджетопроектъ се прави една рѣшителна крачка. Ние сме увеличили приходът на общините, като имъ давамъ да се ползватъ при износа на виното отъ мѣстоизходженето му — на килограмъ по 12 стотинки — всичко се взематъ по 24 стотинки на килограмъ общински налогъ, отъ конто 12 стотинки оставатъ прѣко за общината, а другитѣ отиватъ въ общия купъ за общинските налози. Ония, които съмъ тютюнопроизводители, се ползватъ отъ износа на тютюна. Тютюнътъ се облага съ 40 стотинки на килограмъ, отъ конто 20 стотинки оставатъ за общините. Сѫщо и общинския налогъ върху солта остава въ полза на общините, който, слѣдъ като се събере, се разпредѣля между всички общини.

Опѣзи приходи, които се събиратъ подъ формата на общински налози, досега се разпредѣлятъ твърдъ неравномѣрно и отъ това населението, особено селското, чувствуващо една голѣма неправда спрѣмо себе си. Тѣзи общински налози се раздаваха въ голѣма пропорция на градските общини, особено на Софийската община, а на селските общини отъ тѣзи общински налози се даваше твърдъ малко. Това бѣше една голѣма неправда: единъ селянинъ получаваше 55 стотинки отъ общинските налози, когато въ София на глава се падаше по 30 лева общински налогъ, отъ общия налогъ, който събира държавата. Това неравенство се прѣмахва и се дава удовлетворение на селския данъкоплатецъ и на този отъ по-малките градове.

Г. Данаиловъ (д): Тъкмо сега създавате неравенство. Привилегиите се създаватъ тъкмо така.

И. Гетовъ (з): Въ селата има каль.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Признавамъ, че и градските общини иматъ нужда. Азъ зная възражението, което г. Данаиловъ ще иска да ми направи по тази реформа.

Г. Данаиловъ (д): Да, ама не ги вземате прѣдъ видъ.

Министър-прѣдседателъ А. Стамболовъ: 40 години съ вземани прѣдъ видъ.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Вие искате да кажете, че консумативните способности на градското население сѫ по-голѣми, слѣдователно — то е дало и по-голѣми постъпления. Но това ние не можемъ да измѣримъ точно, то не се подава на оцѣнка, а другото неравенство и прѣнебрѣжение е очевидно.

Г. Данаиловъ (д): Оставете всѣка община да събира сама тѣзи данъци колкото влѣзатъ вътре.

И. Гетовъ (з): Ама да оставимъ и всѣка община да се храни сама.

Г. Данаиловъ (д): Разбира се, оставете.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Очевидно е, казвамъ, грамадното неравенство и заради туй ние го прѣмахвамъ,

Име съмтаме, че по този начин, като се разпръсъдълът общинските наложи равномърно на глава на населението въ цялата страна, се дава едно удовлетворение на основа селско население, което изнесе войните на свой племена, което произвежда и твори богатствата въ тази страна.

Министър-председател А. Стамболовски: Което е закъснело въ своето развитие.

Министър д-р Р. Даскаловъ: Ако приходитъ на големите общини не имъ достигатъ, нѣма защо да ги вземаме отъ общинския налогъ, г. Данайлъвъ.

Г. Данайлъвъ (д): Моля! Отъ тѣзи приходи ние създалохме, както знаете, фондове, само че други ги развалиха — ако е въпросъ да кажемъ какво е било. Развалиха се фондове за катастра и другите полезни мѣроприятия, къмъ които сега много ще се мѫжатъ да прибѣгнате, маркаръ че едно врѣмо бѣхте противъ тѣхъ. Трѣбва да се разбира въпросътъ, както е. Ето, г. Ляпчевъ прѣобразува всичко, обаче постъ се измѣни.

А. Ляпчевъ (д): Оставете го да говори.

Г. Данайлъвъ (д): Искахъ да му дамъ единъ отговоръ.

Министър-председател А. Стамболовски: Вие вземахте най-важната част отъ рѣчта на г. Ляпчевъ.

Г. Данайлъвъ (д): А, не, има още много.

Министър д-р Р. Даскаловъ: Име ще искаме, г. г. народни представители, да създадемъ приходи и на тия общини.

Т. Лукановъ (к): Автономия дайте.

Министър д-р Р. Даскаловъ: Ако на градските общини по този начинъ чрѣзъ общинските наложи се прави една шета, какво имъ прѣчи тѣ да въведатъ въ себе си единъ данъкъ за принадлената стойност на земята, за тъй наречения Wertzuwachssteuer.

Т. Лукановъ (к): Дайте на общините автономия.

Министър-председател А. Стамболовски: Ще практикувамъ една комисия отъ васъ въ Русия да види каква реформа сѫ направили тамъ въ финансите.

Министър д-р Р. Даскаловъ: Какво прѣчи на народното представителство тукъ да гласува единъ данъкъ за принадлената стойност, за тъй наречения Wertzuwachssteuer, който да се даде на общините? По този начинъ Софийската община ще има грамадни приходи, за да посреща своята нужди. Тѣзи приходи ще иматъ и другите градове, но най-вече големите, кѫдѣто земята и сградите сѫ най-много посѫжили.

Л. Кандевъ (к): Дайте ги! Пишете го това въ чл. 16 на вашия бюджетопроектъ.

Министър д-р Р. Даскаловъ: Ще има специаленъ законъ за това.

Нѣкой отъ комунистите: Все ще има специаленъ законъ!

Министър д-р Р. Даскаловъ: Вие знаете, че въ големите центрове, особено въ София, стойността на земята, на сградите и пр. постоянно е нараства, постоянно се увеличавала като слѣдствие отъ икономическото развитие на страната, че човѣкът, който е притеежавалъ тази земя или постройка, не е допринесъл нищо за добиването на принадлената стойност, и ако обложите тази принадлена стойност съ данъкъ въ полза на общините, ви ще имъ дадете единъ значителенъ приходъ и ще имъ развържете ръцѣта за крупните реформи, които имъ прѣдстоятъ.

Нѣкой отъ комунистите: Съгласни сме.

Министър д-р Р. Даскаловъ: По недѣлите чека тѣзи общини, прѣмущество София, да взематъ залъка на основа население, което сѫшо има свои нужди: да си направи, както казахъ, и улици, да си докара вода, да си направи чешми, училища и пр.

Г. Данайлъвъ (д): А данъкътъ върху сградите, г. министре, отъ кѫдѣ се алитетира най-много? Я кажа, не влиза ли най-много отъ София въ бюджета на държавата? Я да видимъ, я да направимъ една сѣмѣтка колко милиона държавата взема отъ залъка върху сградите въ София. Тѣзи въпроси ще ги обсѫдимъ приятелски и ще видимъ дали е тѣ.

Министър-председател А. Стамболовски: Да отстъпимъ този данъкъ на Софийската община, ама да прѣмѣстимъ столицата въ нѣкое село, па ще я питамъ нея.

Г. Данайлъвъ (д): Прѣмѣстете я. И София бѣше село въ началото, когато стана столица.

Министър-председател А. Стамболовски: Искамъ да кажа отъ кѫдѣ въ изворътъ.

А. Ляпчевъ (д): Въ Славовица ще я прѣмѣстимъ.

Т. Лукановъ (к): Г. министре! Ако внесемъ такова облагане, ще го утвѣрдите ли?

Министър д-р Р. Даскаловъ: Нѣма да го утвѣрдимъ дотогава, докогато нѣма законъ.

Отъ комунистите: А-а-а!

Министър д-р Р. Даскаловъ: Не можемъ да вършимъ беззакония. Ще създадемъ законъ.

Т. Лукановъ (к): Създайте автономия на общините, тѣ ще си ги намѣрятъ.

Министър-председател А. Стамболовски: Не смо обявili съвѣтската република.

Т. Лукановъ (к): Общините посочиха източниците, откѫдѣто ще събератъ приходи; дайте имъ автономия..

Министър-председател А. Стамболовски: Г. Лукановъ! Ще изберемъ една комисия отъ васъ да ви пратимъ въ Русия да видите какво е направилъ Ленинъ за подобрене на финансите и ще го приложимъ и тукъ. Тамъ сѫ обрънали наопаки всичко.

Министър М. Турлаковъ: Нѣма да отидатъ, не желаятъ да отидатъ тамъ.

Т. Лукановъ (к): Вие казахте тѣрьестично не веднажъ, че ще създадете законъ, но вие отлагате този въпросъ, вие бѣгате отъ него затуй, защото комунистите взеха общините — ще взематъ и останалиятъ — и не искаете да имъ ладете автономия да се проявить. Ето кѫдѣ е въпросътъ. Вашите приказки за автономия на общините излѣзоха празни.

Министър-председател А. Стамболовски: Нѣма по-лесенъ начинъ за разсипване на комунизма отъ вашето управление въ Русия.

Министър д-р Р. Даскаловъ: (Къмъ комунистите) Бюджетът на вашиятъ общини сѫ такива голѣми въ своята разходка частъ, че сѫ невъзможни.

Г. г. народни представители! Още едно доходно перо, което съмтаме въ едно напрѣдължително врѣмо да прокараемъ въ Камарата, то е мѣроприятието, съ което ще искаме да монополизираме застрахователното дѣло у насъ. Съ този законопроектъ ще гонимъ двѣ цѣли — социална и фискална, за социалната не ще говоря, но за фискалната ще жажа, че тя не е за прѣнебрѣгъ.

ване. Застрахователните дружества реализират днес значителни печалби. Дружествата „България“ и „Балкан“ съм реализирали печалби от 27 до 30 процента, и повече даже, и този приход не е за прѣнебрѣгване — него би могла да го получи и държавата. Капиталът, който би се вложил въ застрахователното дѣло, ще се рентира добре, много добре, даже отлично, а и самата техника на застрахователното дѣло не е трудна, тя е твърдъ прости. Значи, едно кооперативно дружество, каквото е чиновническото напр. или нѣкое друго, би могло да бѫде натоварено да поеме грижата за застраховките въ страната. По този начинъ ние ще насърчимъ застрахователното дѣло; то се развива, то има бѫдаше, то ще даде и приходи на държавата.

Министър-прѣдседател А. Стамболовски: (Къмъ комунистите) Защо мълчите?

Л. Кандевъ (к): Ние ви казахме — конфискация.

Министър-прѣдседател А. Стамболовски: Засъгатъ се интересите на блока ви.

Л. Кандевъ (к): Водихте борба съ работниците, а изпуснахте капиталистите да изтѣзатъ изъ България — сега ще ги облагате!

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Но за да могатъ да се увеличатъ приходите на държавата, за да може да се уравновѣси бюджетът, най-голѣмата наша надежда, г-да, е въ производството, и дано тазигодишното производство, тазигодишната реколта бѫде добра. Ако и тая година имаме добро производство, каквото имахме минулата година — а изглежда съ много благоприятни досега — ако направимъ единъ усилънъ износъ — а зъренитъ произведения имать днесъ цѣна въ чужбина — отъ това нашето стопанство народно и държавно би могло да има само облаги, само ползи. Прѣзъ минулата година износът е възлизалъ на около 380 милиона лева, а вносьтъ — повече отъ 780 милиона лева. Какво е била разликата между вноса и износа прѣзъ врѣме на войната се вижда отъ слѣдните данни:

Сравнителна таблица

за външната търговия на България прѣзъ 1914—1919 г.
(безъ 1918 г., за която нѣма групирани данни).

Година	В и о съ		И з п о съ	
	Количество въ кгр. и брой	Стойност въ левове	Количество въ кгр. и брой	Стойност въ левове
1914	бр. 21.662	241.490.314	бр. 108.024	154.424.990
	628.323.708	663.940.338		
1915	бр. 1.328	73.494.942	бр. 53.245	109.415.575
	122.217.522	189.081.473		
1916	бр. 805	89.428.022	бр. 7.936	95.795.608
	93.146.776	76.997.949		
1917	бр. 6.303	168.491.537	бр. 14.729	288.903.404
	210.065.063	60.477.707		
1918	—	—	—	—
1919	45.759.045	782.178.697	14.584.830	379.011.102

Съ тѣзи нѣколко думи азъ изложихъ нашето финансово положение. То не е розово. Не искахъ абсолютно нищо да крия прѣдъ народното прѣдставителство; нека то знае всичко. Всѣко прѣструване, всѣко укриване, всѣко самохвалство — каквото съ правили въ минулото нашетъ управници, които, като сѫ били на тая маса (Сочи министерската маса), винаги сѫ говорили за бюджетни

излишъци — всѣко самохвалство, казвамъ, би било прѣстъпие въ този моментъ. Истината би трѣбвало да се знае отъ българския народъ. Не бива да се страхуваме да му кажемъ тази истини, колкото страшна и да е ти. Напротивъ, когато истината се знае, даже и пай-грозната, тогава и народътъ търси срѣдства по инстинкти или по разумъ, за да посрѣдни тия опасности, които го застрашаватъ. Но трѣбва, г. г. народни прѣдставители, стѫлка по стѫлка да се върви напрѣдъ. Съ тѣзи законопроекти, които внасяме и ще внесемъ въ най-близко бѫдаше, ние вѣмаме за задача да упразднимъ тогова или оногова, да прѣблѣдваме този производител или онъ; нашата задача е да обложимъ опона, което е облагаемо, да освободимъ опона, което трѣбва да се освободи като единъ екзистенциализъмъ. Не да упразднимъ е нашата цѣль, а да увеличимъ самото производство, не да го прѣблѣдваме, било то занаятчийското производство, било то индустриталното, не — нашата задача е тѣ да се развиватъ, да се развива както земедѣлието, така и занаятчийството, така и индустрития. Зашото една страна само съ развито земедѣлие ще бѫде човѣкъ съ една рѣка, а една рѣка сама и въ морето не може да се измие, казва народната пословица. Ние трѣбва да имаме добро производство и добра индустрития, особено онъзи индустритии, които черпятъ своите първи материали отъ нашата страна и отъ нашето земедѣлие. Съ прѣдложенитъ законопроекти за нови данъци ние не ги прѣблѣдваме. Ние се мѫчимъ да вземемъ само опона, което прѣдставлява излишна и голѣма печалба, а опона, което прѣдставлява имотъ, отъ него искаемъ да вземемъ само една частъ, за да можемъ да посрѣднемъ държавните задължения, особено тия прѣдъ Народната банка. Данъкътъ върху имотите, за който токуто законопроекта ви раздадоха, е единократенъ. Той взема една частъ отъ имота на хората, за да може държавата да си плати своята задължения къмъ Народната банка. Ние имаме 2 милиарда дълъгъ къмъ тази банка. И за да подобримъ нашата валута за да прѣмахнемъ курсовата разлика, за да поддържемъ покупателната стойност на нашия левъ, за да повдигнемъ стойността на нашите имоти даже, ние трѣбва да вземемъ частъ отъ тѣхъ. Напр., ако единъ човѣкъ има единъ имотъ отъ 100 хиляди лева въ днешния пари, то е нишо, но ако ние вземемъ отъ него една частъ, напр. една десета частъ, 10 хиляди лева, съ тази частъ, събрана отъ всички данъкоплатци, можемъ да повдигнемъ стойността на нашия левъ, и тогава, маркаръ че притежателътъ на този имотъ е останалъ съ 90 хиляди лева състояние, реалната стойност на това състояние ще бѫде може-би по-голѣмо отъ 100 хиляди лева.

Г. Данаиловъ (д): Значи, като отрѣжете едната рѣка, оная, която остава, е по-силна отъ двѣтѣ!

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Ще се отрѣже не рѣка, а частъ отъ голѣмите имоти и капитали, за да може да подобри общото благоустройството на народа.

(Прѣдседателското място заема прѣдседателътъ)

Съ тѣзи нѣколко бѣлѣжки, г. г. народни прѣдставители, азъ съврѣпвамъ своята днешна, тѣй да се каже, вѣтжителна рѣчъ по бюджетопроекта за $\frac{1}{12}$. Азъ не изчерпихъ въпроса, само го засегнахъ, защото въ бюджетопроекта сѫ писани най-важните постановления. Азъ искахъ да нахвѣрлимъ само нѣколко бѣгли линии и да очертая тежкото финансово положение на страната, за да ви накарамъ васъ (Сочи лѣвицата) и настъ тукъ да се замислимъ върху това тежко положение и да потърсимъ приходи. Същеврѣменно това положение трѣбва да се знае и отъ чужденците, като идатъ тукъ у насъ, за да взематъ по силата на единъ несправедливъ, на единъ жестокъ, насилийски договоръ грамадни обезщетения; тѣ трѣбва да разбератъ, че ние сме употребили върховни усилия, за да уравновѣсимъ бюджета си, че отъ 400 и толкова милиона лева разходенъ бюджетъ, ние се стигнали до 3 милиарда лева, ние се мѫчимъ да стигнемъ милиардъ, милиардъ и 200 милиона, че това е всичкото, което можемъ да направимъ, и да не искашъ отъ насъ по-голѣми жертви отъ тѣзи, които можемъ да дадемъ. Защото всѣко напрѣжение има граници. Но ние трѣбва да бѫдемъ искрени, трѣбва дѣйствително да видятъ, че ние употребяваме усилия, за да подобримъ нашето финансовото положение. И чакъ тогава ние сме увѣрени, че тѣ ще взематъ актъ отъ думите ни за намаление на прѣвидените по договора тежести. (Рѣкоплѣсане отъ земедѣлиците)

Сравнителна таблица
за кредититъ по редовния и извънредния бюджети на финансовата 1919/1920 г.

№ 1.

	Заплати	Штатни и дневни	Ръзнични разходи и изтък- ръбъл	Стипендии, помощи и пенсии	Веще- ствени и погашения	Добавъчно възнаграж- дение	% годишна заплати	Дългове за ми- ни години	Всичко
Разрешени кредити {									
а) за стартът приходът на царското .	322.786.680	23.798.552	1:100.000	142.208.431	816.771.749	{			
б) за новите земи	17.750.250	1.616.000	15.000	235.000	10.041.975	345.967.363	103.009.000	21.000.000	1806.385.000
Всичко	340.536.930	25.414.552	1.205.000	142.438.431	826.813.724	345.967.363	103.009.000	21.000.000	1806.385.000
Въроятно няма да се разходват	48.500.000	6.350.000	775.000	4.850.000	275.000.000	14.550.000	3.080.000	300.000	353.405.000
Разходъ	292.036.930	19.064.552	430.000	137.538.431	551.813.724	341.117.363	90.929.000	20.700.000	1452.980.000
Въроятът недостигъ	438.000	1.120.000	78.000	180.000	30.529.000	9.925.000	—	—	42.170.000
Всичко	292.474.930	20.184.552	508.000	137.768.431	582.342.724	341.242.363	90.929.000	20.700.000	1495.150.000
Разходи по свърхсметни кредити (645.000 л. по чл. 26 отъ конституцията и 10.000.000 л. отъ 30.000.000 л. извънредни свърхсметни кредити)									10.645.000
Всичко разход по бюджета за 1919/1920 г.									1505.795.000
Къмъ I. IV. 1920 г. приход по същия бюджет									819.753.100
Дефицитъ									686.041.900

Т а б л и ц а

№ 2.

за кредититъ, пръдвидени за разходи пръвът I полугодие на финансовата 1920/1921 г.

№ по редър	Министерства и главни дирекции	6/12 отъ редовни и дълги, кре- дити по бюджета за 1919/1920 г.	Допълнителни кредити по обя- вленията за I полу- годие на финан- совата 1920/1921 г.	Допълнителни кредити за нови разходи пръвът I полугодие на финансовата 1920/1921 г.	Добавъчно възнаграждение	Дългове отъ мили. години	Всичко	
I. По редовния бюджетъ.								
1	Върховно правителство {	а) Царски дворъ	1.760.000	1.035.400	—	830.000	—	3.625.400
		б) Народно събрание	2.822.140	590.000	—	150.000	82.000	3.644.140
		в) Министерски съветъ	54.520	1.000	—	30.000	—	85.520
		г) Върх. админ. съдъ	84.862	6.000	—	50.000	—	140.362
2	Върховна съдебна палата		378.750	19.000	100.000	550.000	11.000	1.058.750
3	Държавни дългове	207.117.757	205.251.901	45.247.500	117.000	448.230	458.182.388	
4	М-во на външните работи и на изненаданията	12.780.215	10.021.000	—	6.500.000	250.000	29.501.215	
5	М-во на вътрешните работи: {	а) Адм. отд.	7.352.645	3.118.000	14.700.000	15.000.000	800.000	40.965.645
		б) Сан. отд.	10.830.035	13.790.000	50.000	6.500.000	100.000	31.270.035
6	М-во на народното просвещение		31.586.605	5.940.000	60.000	46.000.000	8.000.000	91.586.605
7	М-во на финансите		20.098.495	9.120.000	31.020.000	14.000.000	1.040.000	125.278.495
8	М-во на правосъдието		7.788.045	9.437.685	250.000	9.000.000	2.000.000	28.475.730
9	М-во на войната		110.800.707	199.485.000	—	40.000.000	4.000.000	354.285.707
10	М-во на търговията		64.110.498	16.635.190	5.785.000	30.000.000	120.000	116.650.688
11	М-во на земеделието и държавните имоти		9.470.780	1.693.780	1.290.000	9.000.000	1.400.000	22.854.560
12	М-во на общите сгради, ият. и благоустройств.		3.415.995	9.317.500	20.406.000	11.000.000	400.000	54.539.495
13	Гл. дирекция на желѣз. и пристанищата		50.935.093	25.270.000	1.900.000	38.000.000	3.500.000	119.605.093
14	Гл. дирекция на пощите, тел. и телефон		13.654.295	3.555.000	265.000	15.000.000	200.000	32.674.295
	Всичко по редовния бюджетъ	564.991.437	514.281.456	171.073.500	241.727.000	22.851.230	1.514.424.623	
II. По извънредния бюджетъ.								
15	Гл. дирекция на желѣзниците и прист.		5.201.446	2.200.000	2.000.000	—	—	9.401.446
16	Гл. дирекция за построяване на желѣз. и пр.		21.456.067	3.252.000	10.005.000	1.100.000	250.000	36.063.067
	Всичко по извънредния бюджетъ	26.657.513	5.452.000	12.005.000	1.100.000	250.000	45.464.513	
	А всичко	591.648.951	519.738.456	183.078.500	242.827.000	22.601.230	1.559.889.137	

Прѣдседателътъ: Има думата г. министъръ-прѣдседателътъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Стамболовъ: Г-да! Азъ мисля, че сами вие ще желаете да се вдигне засѣдането, за да можете да се подгответе за утрътъ. Прѣдлагамъ да имаме засѣдане утрътъ точно въ 2 ч. слѣдъ пладне, като народното прѣдставителство се събере и да се разисква на първо четене внесениятъ бюджетопроектъ.

Г. Данаиловъ (д): Г. прѣдседателю! Една дума само искамъ да кажа.

Прѣдседателътъ: Имате думата.

Г. Данаиловъ (д): Г-да! Бюджетопроектътъ, който се внесе, както виждате, се състои отъ много членове. Повечето отъ тѣхъ измѣняват редъ законоположения. Азъ мога да ви наброи нѣкое нѣщо, които, като се четатъ, отединажъ човѣкъ не може да ги схване, и освѣтъ това толкова много закони се застъпватъ, щото човѣкъ трѣбва да направи справка. Врѣмето до утрътъ е малко. Не е въпростъ да се прави нито мѫжността на правителството, нито обструкция. Оставете този въпросъ за въ петъкъ, а за утрътъ турете други въпроси на разискване, напр. интерpellации, ако имате. По правилника азъ четвъртъкъ е денъ за интерpellации. Азъ моля г. министъръ-прѣдседателя да се съгласи съ това прѣложение. Мѫжна е материията. . .

Министъръ-прѣдседателъ А. Стамболовъ: Зная.

Г. Данаиловъ (д): . . . съ толкова цифри трѣбва да се направи човѣкъ. Недѣлите прави икономия отъ едно засѣдане.

Д-ръ К. Списаревски (п): Г. прѣдседателю! И азъ искамъ да кажа една дума.

Прѣдседателътъ: Имате думата.

Д-ръ К. Списаревски (п): Азъ моля финансовия министъръ да изостави досегашната практика да се печататъ експозетата post factum, слѣдъ като бюджетътъ се разисква. Понеже експозето, което се направи, не бѣше пълно, тъй като г. министъръ не прочете всичко, което имаше напрѣдъ си за четене, азъ моля и правя прѣложение да се направи експозето заедно съ непрочетените таблици и да ни се раздаде като приложение къмъ този бюджетопроектъ.

С. Дулариновъ (з): Точно това прѣложение щѣхъ да направя и азъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Стамболовъ: Това може.

Прѣдседателътъ: Има прѣложение отъ г. министъръ-прѣдседателя, слѣдъ изслушване експозето на г. министъръ Райко Даскаловъ, да се вдигне засѣдането и разискванията по бюджетопроекта да се отложатъ за утрътъ 2 ч. слѣдъ пладне.

Министъръ-прѣдседателъ А. Стамболовъ: Господата желаятъ разискванията да почнатъ други денъ. Нека утрът има засѣдане съ сѫдия дневенъ редъ. Особено законо-проекта за трудовата повинност, който е разгледанъ отъ комисията, може да бѫде поставенъ на разглеждане на второ четене утрътъ, а пъкъ разискванията по бюджетопроекта да започнатъ други денъ.

Т. Лукановъ (к): Утрът е четвъртъкъ. Имате подадени интерпелации. Кога ще се отговори на тѣхъ?

Министъръ-прѣдседателъ А. Стамболовъ: Колкото се отнася до прѣложението, което г. Списаревски направи, ние сме съгласни съ него.

Х. Ветовски (з): За афиширане рѣчта на министра.

Прѣдседателътъ: Които сѫ съгласни да се отпечататъ изложението на г. министъръ Райко Даскаловъ по финансово-стопанско положение на страната, моля, да си вдигнатъ рѣката. Министерство.

Които сѫ съгласни да има засѣдане утрътъ въ 2 ч. слѣдъ пладне, съ дневенъ редъ: първо, трето четене на прѣдложението за измѣнение на избирателния законъ, което мина днесъ на второ четене; второ, второ четене на законо-проекта за трудовата повинност и т. н., както слѣдва днешниният дневенъ редъ, а дебатитъ по бюджетопроекта да почнатъ въ слѣдующето засѣдание, моля, да си вдигнатъ рѣката. Министерство, Събранието приема.

Съобщавамъ на народното прѣдставителство, че е постъпилъ законопроектъ за данъка върху имотното състояние.

Този законопроектъ е раздаденъ и ще бѫде поставенъ на дневенъ редъ.

Вдигамъ засѣдането.

(Вдигнато въ 7 ч. 35 м. вечеръта)

Прѣдседателъ: **А. БОТЕВЪ.**

Подпрѣдседателъ: **Х. МАНОЛОВЪ.**

Секретарь: **И. ГЕТОВЪ.**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **В. Ив. Василиевъ.**